

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Gheorghe-Florin Ghețau (coord.)

Alina Bratu

Olenca-Georgiana Ghețau

Adriana Radu

Roxana-Gabriela Szakacs

Istoria comunismului din România

nivel
liceal

- clasa a XII-a
învățământ
cu frecvență zi
- clasa a XIII-a
învățământ
cu frecvență
redușă/seral

12

13

EDITURA DIDACTICĂ
ȘI PEDAGOGICĂ

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației și Cercetării.

Acest manual școlar este aprobat prin Ordinul Ministrului Educației și Cercetării nr. 6400/22.09.2025 și este realizat în conformitate cu Programa școlară aprobată prin Ordinul Ministrului Educației și Cercetării nr. 1286/19.12.2024.

numărul 119 număr unic de telefon la nivel național pentru cazurile de abuz împotriva copiilor

116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Gheorghe-Florin Ghețău (coord.)

Alina Bratu

Olenca-Georgiana Ghețău

Adriana Radu

Roxana-Gabriela Szakacs

Istoria comunismului din România

12

13

nivel
liceal

- clasa a XII-a
învățământ
cu frecvență zi

- clasa a XIII-a
învățământ
cu frecvență
redușă/seral

EDITURA DIDACTICĂ
ȘI PEDAGOGICĂ

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:						
ANUL	Numele elevului care a primit manualul	Clasa	Școala	Anul școlar	Starea manualului*	
					la primire	la returnare
1.						
2.						
3.						
4.						

* Starea manualului se va înscrie folosind termenii: nou, bun, îngrijit, nesatisfăcător, deteriorat.
Cadrele didactice vor controla dacă numele elevului este scris corect.
Elevii nu trebuie să facă niciun fel de însemnări pe manual.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Istoria comunismului din România : nivel liceal : clasa a XII-a

învățământ cu frecvență zi, clasa a XII-a învățământ cu frecvență

redușă-seral / Gheorghe-Florin Ghețău (coord.), Alina Bratu, Adriana

Radu, - București : Editura Didactică și Pedagogică, 2025

ISBN 978-606-31-2235-4

I. Ghețău, Gheorghe Florin

II. Bratu, Alina

III. Radu, Adriana

94

© **E.D.P. 2025** Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate Editurii Didactice și Pedagogice, București.

Orice preluare, parțială sau integrală, a textului sau a materialului grafic din această lucrare se face numai cu acordul scris al editurii.

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ S.A.

Str. Spiru Haret nr. 12, sector 1, cod 010176, București

Tel.: 021.315.38.20

Tel./fax: 021.312.28.85

e-mail: office@edituradp.ro

www.edituradp.ro

Comenzi pentru această lucrare se primesc:

* prin poștă, pe adresa editurii

* prin e-mail: comenzi@edituradp.ro
comercial@edituradp.ro

* prin telefon: 0742.150.102

Referenți:

Universitar: prof. univ. dr. Lucian Leuștean

Preuniversitar: prof. gr. didactic I Mihaela Petreanu

Redactor: **Valentina Jercea**

Tehnoredactor: **Anca Melcher**

Copertă: **Mădălina Mogoșeanu**

Activități digitale interactive:

Editsoft & Services SRL

Redactare: **Valentina Jercea**

Animații: **Marian Teodorescu**

Grafică: **Mădălina Mogoșeanu**

Surse foto:

ro.wikipedia.org

fototeca online a comunismului românesc
memorialsighet.ro

Deșteaptă-te, române!

de Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!” strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

CUPRINS

Recapitulare inițială / 7

Unitatea I – Introducere în studiul regimurilor comuniste / 9

Regimurile comuniste în secolul al XX-lea / 10

Recapitulare / Evaluare / 13-14

Unitatea II – De la partid periferic la partid unic / 15

1. Dinamica Partidului Comunist/Muncitoresc Român: 1921-1989 / 16

2. Propaganda: instituții și practici, învățământul de partid / 19

3. Organizații de masă / 21

Studiu de caz: Organizațiile de copii și tineret / 23

4. Rolul liderului și cultul personalității / 24

Studiu de caz: Gheorghe Gheorghiu-Dej / 26

Studiu de caz: Nicolae Ceaușescu / 27

Recapitulare / Evaluare / 29-30

Unitatea III – Dinamica regimului comunist / 31

1. Instituții politice și organizarea administrativă / 32

2. Relația stat-cetățean: coerciție, rezistență și acomodare / 35

Recapitulare / Evaluare / 37-38

Unitatea IV – România în relațiile internaționale postbelice / 39

Relațiile cu marile puteri în perioada 1944-1989 / 40

Studiu de caz: România în cadrul Organizației

Tratatului de la Varșovia / 43

Recapitulare / Evaluare / 45-46

Unitatea V – Represiune politică / 47

1. Legislație și instituții represive: securitate, miliție, trupe de securitate, justiția / 48

2. Sistemul concentraționar (1945-1964): închisori, lagăre, colonii de muncă, deportări / 51

3. Forme de supraveghere și represiune (1965-1989): generalizarea supravegherii, procese de drept comun motivate politic, psihiatrie punitivă, instituționalizarea forțată a minorilor / 53

Recapitulare / Evaluare / 55-56

Unitatea VI – Forme de opoziție și contestare / 57

1. Rezistența armată / 58

2. Dizidența / 60

Studiu de caz: Impactul Actului final de la Helsinki asupra României. Doina Cornea / 63

3. Exilul românesc / 65

Studiu de caz: Radio Europa Liberă / 67

Recapitulare / Evaluare / 69-70

Unitatea VII – Economia / 71

1. Satul: țărănime, colectivizare, sistematizare / 72

2. Orașul: proletariat, industrializare, urbanizare / 74

3. Crizele economiei de comandă: raționalizarea alimentară, penuria bunurilor de consum, comerțul paralel, corupția / 76

Recapitulare / Evaluare / 79-80

Unitatea VIII – Societatea / 81

1. Viața cotidiană: petrecerea timpului liber / 82

2. Culte și practici religioase / 85

3. Minorități etnice / 87

Recapitulare / Evaluare / 89-90

Unitatea IX – Educația și sportul / 91

1. Învățământul public între educație și control ideologic / 92

2. Sportul de masă și de performanță / 95

Recapitulare / Evaluare / 97-98

Unitatea X – Politici în domeniul sănătății. Demografia / 99

1. Politici în domeniul sănătății.

Campanii de sănătate publică (antialcool, antitabac, combaterea epidemiilor) / 100

2. Demografia / 102

Studiu de caz: Decretul nr. 770/1966 / 104

Recapitulare / Evaluare / 106-107

Unitatea XI – Politici culturale ale regimului comunist / 108

Instrumentalizarea politică a culturii / 109

Studiu de caz: Protocronismul / 111

Recapitulare / Evaluare / 112-113

Unitatea XII – Revoluția din decembrie 1989 / 114

Anul 1989 în context internațional. Revoluția din Decembrie 1989 în România / 115

Recapitulare / Evaluare / 118-119

Unitatea XIII – Memoria regimului comunist / 120

1. Memoriale și muzee ale comunismului în România și în Europa de Est / 121

2. Condamnarea comunismului în România. Procese contra foștilor tortionari. Nostalgia comunismului / 123

Recapitulare / Evaluare / 125-126

Recapitulare finală / 127

Evaluare finală / 128

Competențe generale și specifice

1. Utilizarea adecvată a limbajului de specialitate în analiza faptelor istorice

1.1. Utilizarea informației din surse istorice referitoare la concepte istorice și coordonate de timp și spațiu, în diverse situații de comunicare
1.2. Exprimarea orală și în scris a ideilor și a opiniilor, referitoare la fapte din istoria recentă a românilor, folosind limbajul de specialitate

2. Examinarea critică și responsabilă a informațiilor oferite de diverse surse pentru investigarea unor fapte istorice

2.1. Analizarea modelului economic, social, politic și cultural al regimului comunist din România
2.2. Compararea, în sursele de informare, a perspectivelor multiple referitoare la fapte și diferite aspecte ale regimului communist
2.3. Explicarea cauzalității, a continuității și a schimbării în istoria recentă a românilor, folosind argumente din sursele de informare

3. Dezvoltarea unei atitudini critice și a unei conduite proactive față de o lume în continuă schimbare, prin valorificarea experiențelor trecutului

3.1. Formularea unor opinii argumentate referitoare la fapte, personalități din istoria recentă a românilor
3.2. Demonstrarea unei atitudini critice față de impactul evenimentelor/proceselor istorice asupra individului și a comunității

Recapitulare inițială

Notă! Începând cu clasa a IV-a ați intrat în contact, în diverși ani de studiu, la discipline precum istorie și educație socială, cu informații despre regimurile politice dictatoriale din secolul al XX-lea. Haideți, în cele ce urmează, să ne amintim câte ceva din cele învățate în anii școlari anteriori.

I. Alegeți, din chenarul de mai jos, acei termeni care au legătură cu regimul politic dictatorial.

II. Așezați, în ordine cronologică, următoarele evenimente istorice: (ex. c, b.....)

a. Dezmembrarea URSS	e. Ocuparea României de Armata Roșie
b. Constituirea URSS	f. Prăbușirea regimului comunist din România
c. Revoluția bolșevică	g. Fraudarea primelor alegeri postbelice din România
d. Abdicarea Regelui Mihai I	h. Moartea lui Lenin

III. Citiți următoarele surse și răspundeți cerințelor aflate sub acestea.

1. *Când poporul se teme de guvern, este tiranie. Când guvernul se teme de popor, este libertate.*

Citat atribuit lui Thomas Jefferson

a. Definiți democrația și dictatura pornind de la sursa de mai sus.

2. *Dictatura este o formă de stat în care toată lumea se teme de unul și unul se teme de toată lumea.*

Alberto Moravia, *Omul ca scop* (1963)

b. Explicați relația popor-dictator din perspectiva sursei de mai sus.

3. *Dictatorii se ridică întotdeauna pe spinarea maselor nemulțumite.*

Friedrich Hayek, *Drumul către servitute* (1944)

c. Identificați una dintre cauzele care favorizează instalarea unei dictaturi.

4. *Oricine dorește să mențină o dictatură trebuie să elimine libertatea de exprimare.*

Will Durant, *Lecțiile istoriei* (1968)

d. Indicați una dintre metodele folosite de dictatori pentru a se menține la putere.

Evaluare inițială

I. Alegeți varianta corectă.

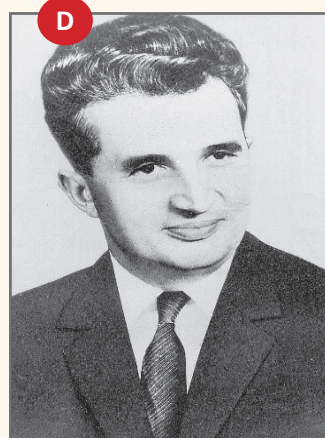
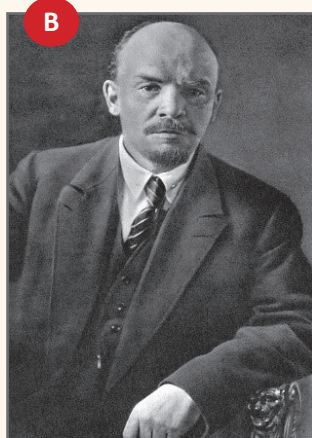
- Cuvântul *dictator*, în timpul Republicii romane, desemna:
a. o magistratură b. un grad militar c. un rang nobiliar
- Mandatul dictatorului, în Roma Antică, era de:
a. un an b. 9 luni c. 6 luni
- Cel mai celebru dictator din Roma Antică a fost:
a. Lucius Cornelius Sulla b. Quintus Fabius Maximus c. Gaius Iulius Caesar
- Majoritatea regimurilor nedemocratice din secolul al XX-lea au fost:
a. autoritare și absolutiste b. autoritare și totalitare c. autoritare și democratice
- Ideologiile pe care s-au întemeiat regimurile totalitare ale secolului al XX-lea au fost:
a. comunismul, neoliberalismul, fascismul b. comunismul, nazismul, neoliberalismul c. comunismul, fascismul, nazismul

II. Realizați legătura corectă între cauzele din stânga și efectele din dreapta. (ex. 5 → f)

1. Revoluția bolșevică (1917)	a. Prăbușirea regimului N. Ceaușescu
2. Succesele electorale ale naziștilor (1932)	b. Izbucnirea războiului civil din Rusia (1918-1922)
3. Ocuparea României de Armata Roșie (1944)	c. A. Hitler devine cancelar al Germaniei (1933)
4. Marșul asupra Romei (1922)	d. Instalarea guvernului dr. Petru Groza
	e. Benito Mussolini devine prim-ministru al Italiei

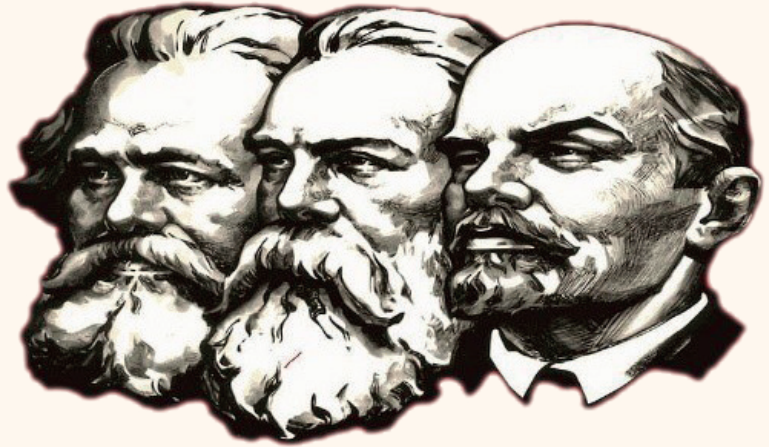
III. Realizați asocierea corectă între ideologiile enumerate și imaginile date:

1. *leninism*, 2. *fascism*, 3. *nazism*, 4. *național-comunism*, 5. *maoism* (ex. 5 → E)

Grilă de autoevaluare

Oficiu:	Total:	Item I	Item II	Item III
10 p.	100 p.	5 x 6 = 30 p.	4 x 5 = 20 p.	4 x 10 = 40 p.

De la stânga la dreapta: Marx, Engels și Lenin
– „părinții” regimurilor comuniste –

INTRODUCERE ÎN STUDIUL REGIMURILOR COMUNISTE

Regimurile comuniste în secolul al XX-lea

Recapitulare
Evaluare

Regimurile comuniste în secolul al XX-lea

ORIGINILE COMUNISMULUI

Ideea unei societăți egalitare i-a fascinat pe oameni, din câte cunoaștem, încă din Antichitate. În celebrul dialog *Republica* (sec. al IV-lea î.H.), Platon și-a imaginat, prin intermediul ideilor rostite de Socrate, un oraș-stat (polis) ideal, în care fiecare își știa locul și rolul, lucrând pentru binele general care se confunda cu cel personal.

Speranța că o țară perfectă, în care toți oamenii sunt liberi, egali și au o viață materială decentă, pentru că bunurile sunt deținute în comun, a reapărut în forță în secolul al XVI-lea, prin lucrarea lui Thomas Morus, *Utopia* (nicăieri – lb. greacă). El a inaugurat un gen literar care a produs numeroase scrieri până în zilele noastre. De exemplu: Tommaso Campanella, *Cetatea Soarelui* (1623); Francis Bacon, *Noua Atlantidă* (1626); Étienne Cabet, *Călătorie în Icaria* (1840) etc.

Revoluția industrială, începută în Marea Britanie,

spre finele secolului al XVIII-lea, a dus la apariția unei noi clase sociale: muncitorimea. Lucrătorii din fabrici și uzine munceau și trăiau în condiții îngrozitoare, pentru salarii infime, care le ofereau un trai mizer, de pe o zi pe alta. Treptat, nemulțumirile acestei categorii sociale, care creștea neîncetat din punct de vedere numeric, au ajuns la cote foarte înalte. Opoziția muncitorilor față de capitalism a căpătat un nume: **socialism**. În acest context, pe scena istoriei a pășit Karl Marx (1818-1883), secondat de către Friedrich Engels. Ideile celor doi au fost enunțate în *Manifestul partidului comunist* (1848). Mai târziu, Karl Marx și-a dezvoltat teoria luptei de clasă în cartea *Capitalul*. Astfel, a apărut marxismul (**Fig. 1**), o variantă a socialismului, doctrina care a stat la baza regimurilor comuniste din secolul al XX-lea.

1

- Istoria omenirii este istoria luptei de clasă între exploatare (cei puțini) și exploatați (cei mulți).
- Egalitatea și dreptatea nu se pot realiza decât prin desființarea proprietății private, ceea ce însemna deținerea în comun a tuturor mijloacelor de producție.
- Pentru ca noua societate să funcționeze, trebuiau desființate familia, religia și mentalitatea „vechiului regim” exploator.
- Comunismul urma să triumfe, mai întâi, în cea mai industrializată societate a timpului, cea britanică.
- Trecerea de la capitalism la comunism trebuie să se realizeze printr-o „dictatură a **proletariatului**”, adică prin preluarea puterii de către muncitori.

Principiile cardinale ale marxismului

DE LA REVOLUȚIA BOLȘEVICĂ LA URSS

Ideile lui Marx au fost preluate și transformate, pentru a se potrivi realităților din Rusia, de către Vladimir Ilici Ulianov (1870-1924), cunoscut mai ales după pseudonimul pe care și l-a ales: Lenin (**Fig. 4**). El considera că marxismul putea fi implementat în Rusia, chiar dacă această țară nu avea o clasă muncitorească bine dezvoltată. După preluarea puterii, urma să se realizeze o industrializare rapidă, care ar fi creat clasa muncitoare capabilă să edifice o societate comunistă. Apoi, putea fi declanșată „revoluția mondială”, în urma căreia comunismul ar fi triumfat în toate statele lumii.

Lenin a activat în cadrul Partidului Social-Democrat al Muncii din Rusia, iar din 1903 s-a aflat la conducerea

uneia dintre cele două facțiuni dominante, *bolșevicii* (majoritarii), care se opuneau *menșevicilor* (minoritarii). Ocazia preluării puterii în Rusia a apărut în anul 1917, pe fondul haosului creat de abdicarea țarului Nicolae al II-lea, în urma revoluției din martie. Întors în Rusia din exil, cu ajutorul germanilor (aprilie 1917), Lenin a organizat revoluția bolșevică din 25 octombrie/7 noiembrie 1917. Bolșevicii au triumfat în războiul civil care a urmat (1918-1922), iar la 30 decembrie 1922 au creat Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, primul stat comunist din lume. În 1945, existau doar două state comuniste: URSS și Mongolia.

EXPANSIUNEA COMUNISMULUI ÎN PERIOADA POSTBELICĂ

Europa	Asia	Africa	America Latină
România, Bulgaria, Ungaria, Cehoslovacia, Polonia, Republica Democrată Germană, Iugoslavia, Albania	Republica Populară Democrată Coreeană (1948), China (1949) (Fig. 2), Republica Democrată Vietnam (1954), Laos, Cambodgia, (1975), Afganistan (1978)	Etiopia, Somalia, Angola, Mozambic, Madagascar, Ghana	Cuba (1959) (Fig. 3), Nicaragua (1979-1990)

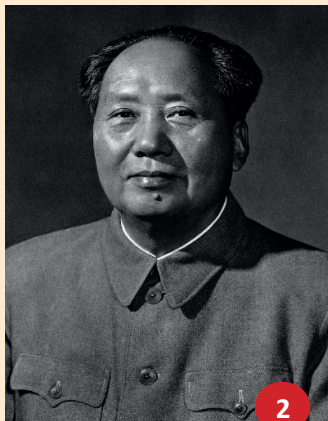
COMUNISMUL CONTEMPORAN

Regimurile comuniste din Europa de Est s-au prăbușit în perioada 1989-1991. Sfârșitul Războiului Rece a acționat ca o maree care a măturat rapid reminiscențele comunismului din multe părți ale lumii. Astăzi, singurele state comuniste de pe mapamond

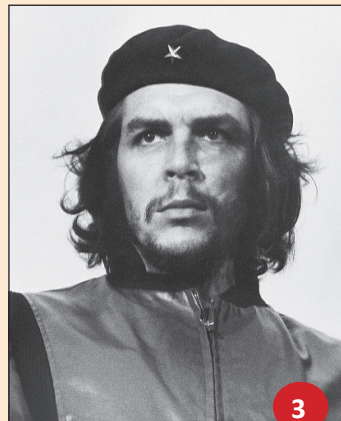
sunt China, Republica Populară Democrată Coreeană, Republica Socialistă Vietnam, Laos și Cuba. Un caz aparte este Venezuela, care are un regim dictatorial, ce conduce conform unei doctrine socialiste create de Hugo Chavez (**bolivarianism**).

De ținut minte!

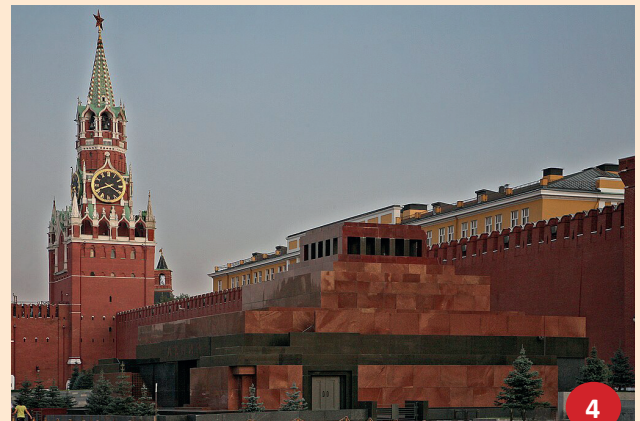
Fără excepție, toate statele care au avut parte de o conducere comunistă s-au transformat în dictaturi brutale, ceea ce a deschis calea unor suferințe și crime inimaginabile.

2
Mao Zedong (1893-1976), creatorul Republicii Populare Chineze

3
Che Guevara (1928-1967) – simbol al revoluției cubaneze

4
Mausoleul lui Lenin, locul unde este depus trupul îmbălsămat al lui V.I. Lenin (Moscova, Rusia)

Aplicații

I. Citiți sursele istorice de mai jos și răspundeți cerințelor.

A. În Utopia e o îndeletnicire a tuturor – bărbați și femei deopotrivă –, de care nimeni nu e scutit, și anume plugăria. (...) Pe lângă plugărie, care e o datorie a tuturor, fără deosebire, fiecare mai învață, la alegere, câte o altă meserie. (...) Veșmintele, care nu îi deosebesc decât pe bărbați de femei și pe holtei de oamenii căsătoriți, au în toată insula aceeași formă și sunt veșnic aceleași pentru orice vârstă, fără a fi neplăcute ochiului și fără a stingheri vreo mișcare a trupului, dar potrivite pentru a apăra de frig și a feri de arșiță.

Thomas Morus, Utopia

B. O stafie umblă prin Europa – stafia comunismului. Toate puterile Bătrânei Europe s-au unit într-o sfântă hăituaală împotriva acestei stafii. (...) Istoria tuturor societăților de până azi este istoria luptelor de clasă.

Om liber și sclavul, patricianul și plebeul, nobilul și iobagul, meșterul și calfa, într-un cuvânt asupritorii și asupriții se aflau într-un permanent antagonism, duceau o luptă neîntreruptă, când ascunsă, când fățișă, o luptă care de fiecare dată se sfârșea printr-o prefacere revoluționară a întregii societăți, sau prin pierirea claselor aflate în luptă.

Karl Marx, Friedrich Engels, Manifestul partidului comunist

1. Argumentați de ce și-a imaginat Morus un stat în care toți cetățenii învățau plugăritul și purtau același tip de haine?
2. Există astăzi în lume un stat în care cetățenii sunt îmbrăcați la fel? Căutați detalii online.
3. Explicați de ce au comparat Engels și Marx comunismul cu o stafie? De ce bântuia ea Europa acelor vremuri? Cine și de ce s-a unit împotriva ei?

4. Identificați însușirea comună tuturor epocilor istorice, potrivit lui Engels și Marx? Sunteți de acord cu punctul lor de vedere?
5. Prezentați sfârșitul inevitabil al antagonismului dintre asupritori și asupriți, în opinia lui Engels și Marx? Credeți că viziunea lor este corectă?

II. Dezbateri. Împărțiți clasa în șase grupe. Fiecare grupă va avea sarcina să aducă argumente pro sau contra, cu privire la una dintre afirmațiile de mai jos. Trebuie evidențiate, în mod special, consecințele, negative sau pozitive, care pot decurge din punctul de vedere susținut. Argumentele vor fi prezentate printr-un fișier PPT, Prezi sau Google Slides. Alegeți, prin vot secret, cea mai convingătoare argumentație pentru fiecare citat în parte.

Citat	Autorul și sursa	Sarcină de lucru
<i>Proprietatea este furt!</i>	Pierre-Joseph Proudhon, <i>Ce este proprietatea?</i> (1840)	Grupa 1 - PRO
		Grupa 2 - CONTRA
<i>Religia este opiul poporului.</i>	Karl Marx, <i>Contribuții la critica filozofiei dreptului a lui Hegel</i> (1844)	Grupa 3 - PRO
		Grupa 4 - CONTRA
<i>De la fiecare după posibilități, fiecăruia după nevoi.</i>	Karl Marx, <i>Critica programului de la Gotha</i> (1875)	Grupa 5 - PRO
		Grupa 6 - CONTRA

Idei esențiale

- Comunismul, ideea unei lumi fără clase sociale și fără proprietate privată, are origini vechi.
- În sec. al XVI-lea, englezul Thomas Morus a scris *Utopia*, o lucrare în care își imagina o lume perfectă.
- Revoluția industrială a creat o nouă clasă socială, muncitorimea, care solicita tot mai vocal drepturi.
- K. Marx a creat marxismul, o variantă radicală a curentului socialist, care a stat la baza regimurilor comuniste din secolul al XX-lea.
- Comuniștii au ajuns la putere mai întâi în Rusia, în 1917, apoi, în multe alte state, pe parcursul secolului al XX-lea, inclusiv în România (1945-1989).

Dicționar

bolivarianism – ideologie socialistă inspirată de Simón Bolívar (1783-1830), erou al luptei de eliberare a popoarelor din America Latină.

proletariat – clasă socială alcătuită din muncitori care nu au altă avere în afara capacității de a munci (din latinescul „proletarus”).

socialism – doctrină politică, economică și socială care propune un stat puternic, capabil să asigure o distribuție echitabilă a resurselor.

capitalism – sistem economic bazat pe proprietatea privată, piața liberă și urmărirea profitului.

Știați că...

... Aristiconicus, rege al Pergamului, un regat elenistic din Asia Mică, sub numele de Eumenes al III-lea (133-129 î.H.), a propus, la sugestia filosofului Blossius din Cumae, crearea unui stat, cu numele *Heliopolis* (Cetea Soarelui – lb. greacă), în care toți oamenii să fie liberi și egali?

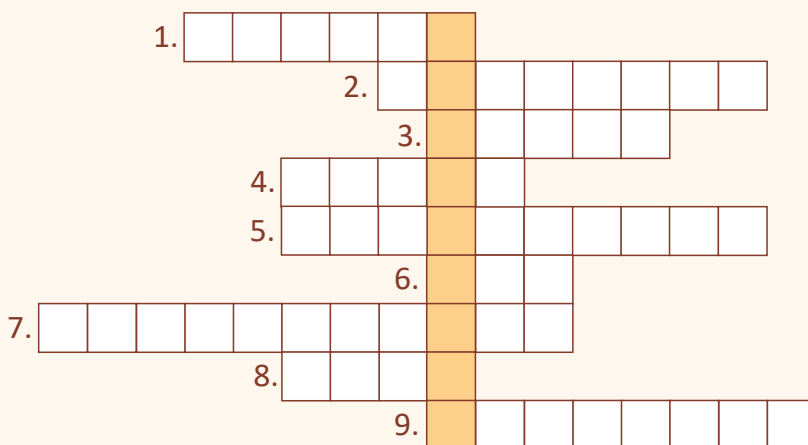
... în timpul Revoluției franceze (1789-1799), a existat o tentativă de a transpune în realitate ideea unei societăți egalitare, fără proprietate privată, prin „conjurația egalilor”, pusă la cale de François Noël Babeuf, în 1796?

Recapitulare

I. Realizați asocierea corectă între autori și titluri.

1. Thomas Morus	a. <i>Ce-i de făcut?</i>
2. Tommaso Campanella	b. <i>Capitalul</i>
3. Francis Bacon	c. <i>Noua Atlantidă</i>
4. Marx și Engels	d. <i>Cetatea Soarelui</i>
5. Karl Marx	e. <i>Manifestul partidului comunist</i>
	f. <i>Utopia</i>

II. Completați rebusul de mai jos, pe baza indicațiilor furnizate.

1. Coautor alături de Marx al *Manifestului partidului comunist*.
2. Ideologie creată de Marx și Engels.
3. Cel mai mare stat comunist din Asia.
4. Liderul revoluției bolșevice din 1917.
5. Stat insular african care a avut un regim politic comunist.
6. Stat comunist din Peninsula Indochina.
7. Categorie socială a cărei dictatură trebuia să deschidă calea comunismului.
8. Primul stat comunist din lume.
9. Al doilea stat comunist din lume.

III. Citiți sursa de mai jos și răspundeți la întrebările: Cine? Când? Unde? Cum? De ce?

Operațiunea este pregătită, de către Troțki (...) Ea reușește fără pierderi mari, în noaptea de 24 spre 25 octombrie (de fapt, cea de 6 spre 7 noiembrie). În aceeași zi, Lenin deschide Congresul al II-lea al Sovietelor, în care bolșevicii au 399 de delegați dintr-un total de 648; el determină votarea imediată a două decrete, care îi vor asigura opinia publică a țării: 1. Decretul pentru pace; 2. Decretul pentru pământ.

Istoria universală. Volumul III – Evoluția lumii contemporane

Evaluare

I. Realizați asocierea corectă între cauzele din stânga și efectele din dreapta.

1. Prăbușirea Comunismului în Europa de Est	a. Apare Internaționala a II-a
2. Bolșevicii au câștigat Războiul civil	b. Mișcarea comunistă ia avânt
3. Abdicarea țarului Nicolae al II-lea	c. Lenin revine în Rusia
4. <i>Manifestul partidului comunist</i>	d. Este creată URSS
	e. Sfârșitul Războiului Rece

II. Citiți, cu atenție, sursa de mai jos.

Aproape întreaga Europă a trăit, în cursul secolului al XVII-lea, revoltele muncitorilor împotriva așa-zisei Bandmühle, o mașină pentru țesutul panglicilor și a ceaprazurilor. La sfârșitul primei treimi a secolului al XVII-lea, un ferăstrău mecanic acționat de vânt, construit în apropiere de Londra de către un olandez, a fost distrus de mulțimea înfuriată. Încă la începutul secolului al XVIII-lea, ferăstraiele mecanice acționate de apă au învins cu greu în Anglia rezistența poporului, sprijinit de parlament. În 1758, când Evereti a construit prima mașină hidraulică de tuns lâna, ea a fost arsă de o sută de mii de oameni rămași fără lucru. Împotriva „scribbling mills” și mașinilor de cardat ale lui Arkwright s-au plâns parlamentului 50.000 de muncitori, care până atunci trăiseră din dărăcitul lânii. Distrugerea masivă de mașini, denumită mișcarea luddiților, în districtele manufacturiere ale Angliei din primii 15 ani ai secolului al XIX-lea, în special în urma introducerii războiului de țesut mecanic, a oferit guvernului antiacobin al lui Sidmouth, Castlereaghi etc. pretextul pentru cele mai reacționare măsuri represive. E nevoie de timp și de experiență până ce muncitorul învață să distingă mașina de folosirea ei capitalistă și să atace nu mijlocul material de producție, ci forma socială de exploatare a lui.

Karl Marx, *Capitalul* – vol. I

Pornind de la această sursă, răspundeți la următoarele cerințe:

1. Numiți spațiul istoric în care au apărut și acționat luddiții. Ce și de ce au făcut aceștia?
2. Precizați, din sursa dată, o informație referitoare la Bandmühle și reacția muncitorilor.
3. Menționați inventatorul mașinii hidraulice de tuns lâna și un efect al acesteia.
4. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursă, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (*cauză*, respectiv *efect*).

III. Eșu. Elaborați, în aproximativ o pagină, un eseu nestructurat despre expansiunea comunismului în lume, în perioada postbelică.

Se punctează: acuratețea informațională; utilizarea limbajului istoric adecvat; evidențierea relației cauză-efect; respectarea succesiunii cronologice/logice a faptelor istorice; încadrarea eseului în limita de spațiu precizată.

Grilă de autoevaluare

Oficiu:	Total:	Item I	Item II	Item III
10 p.	100 p.	4 x 5 = 20 p.	4 x 10 = 40 p.	5 x 6 = 30 p.

DE LA PARTID PERIFERIC LA PARTID UNIC

Statuia lui Lenin, București (1960-1990)

1. Dinamica Partidului Comunist/Muncitoresc Român: 1921-1989

2. Propaganda: instituții și practici, învățământul de partid

3. Organizații de masă

Studiu de caz: Organizațiile de copii și tineret

4. Rolul liderului și cultul personalității

Studiu de caz: Gheorghe Gheorghiu-Dej

Studiu de caz: Nicolae Ceaușescu

Recapitulare

Evaluare

1. Dinamica Partidului Comunist/Muncitoresc Român: 1921-1989

COMINTERN

După preluarea puterii în Rusia de către bolșevici (1917), Lenin, sprijinit de Leon Troțki, unul dintre cei mai importanți ideologi ai partidului, a avansat ideea exportului revoluționar. Marx exprimase foarte clar faptul că mișcarea comunistă nu are nicio șansă de supraviețuire pe termen lung, dacă nu se va impune în toate statele lumii, iar acest deziderat nu putea fi atins decât prin „revoluția mondială”. Cu alte cuvinte, trebuiau declanșate revoluții în toate statele lumii. Pentru ca acest lucru să se poată realiza, era imperios necesară organizarea de partide comuniste în toate țările, ori, dacă acestea existau deja, să fie invitate să se ralieze cauzei servite de bolșevici. Acestei realități presante, din perspectiva bolșevicilor, i s-a răspuns prin crearea Cominternului, adică *Internaționala a III-a comunistă*, în anul 1919, cu sediul la Moscova. Acesta urma să coordoneze mișcarea comunistă internațională, conform principiilor leninismului. În 1920, au fost adoptate „Cele 21 de condiții” pe care trebuiau să le accepte acele partide care voiau să adere la Comintern.

PARTIDUL COMUNIST DIN ROMÂNIA

Între 8 și 12 mai 1921 a avut loc, la București, Congresul Partidului Socialist din România. Cu această ocazie s-a decis crearea Partidului Socialist-Comunist, afiliat la Comintern, prin acceptarea celor 21 de condiții. Subordonarea față de Comintern făcea din Partidul Socialist-Comunist un simplu instrument politic în mâinile puterii bolșevice de la Moscova.

Partidul și-a schimbat numele, în 1922, când a devenit Partidul Comunist din România, pentru a sublinia relația sa cu Cominternul. Și-a menținut această denumire până în 1943 când Stalin, pentru a domoli suspiciunile aliaților săi strategici, SUA și Marea Britanie, alături de care lupta împotriva Germaniei naziste, a decis desființarea Cominternului. Din acel moment, s-a preferat denumirea de Partidul Comunist Român, care a fost menținută până în 1948.

ILEGALITATEA

De la bun început, PCdR a sprijinit activ tezele oficiale formulate de puterea de la Moscova față de România Mare. Așadar, în 1924, în contextul tratatelor româno-sovietice de la Viena, care vizau o normalizare a relațiilor dintre Regatul României și URSS, PCdR a susținut punctul de vedere sovietic și, prin urmare, antinațional, care clama caracterul imperialist al României Mari și cerea dezmembrarea acestui stat, apărut pe baze democratice, în 1918, ale cărui frontiere au fost consfințite pe plan internațional, în cadrul Conferinței de Pace de la Paris (1919-1920). În aceste condiții, PCdR a fost scos în afara legii, în anul 1924, și a rămas astfel până în 1944. În perioada ilegalității (1924-1944), această formațiune politică a numărat sub o mie de membri.

DRUMUL SPRE PUTERE (1944-1948)

Accederea PCR la conducerea României s-a făcut cu concursul direct și interesat al URSS. Comuniștii din România au fost beneficiarii sprijinului „frățesc”

Tribuna oficială din timpul manifestărilor dedicate Zilei Internaționale a Oamenilor Muncii (București, 1 mai 1949)
Sursă: Fototeca online a comunismului românesc

Conducătorii partidului în mijlocul delegaților participanți la Congresul al IX-lea al PCR (iulie 1965)
Sursă: Fototeca online a comunismului românesc

primit din partea ocupantului sovietic. Drept urmare, numărul membrilor a crescut foarte mult după 1944. După abdicarea forțată a Regelui Mihai I (30 decembrie 1947), în februarie 1948, PCR a fuzionat cu PSD rezultând Partidul Muncitoresc Român (Fig. 1). În 1965, noul lider al partidului, Nicolae Ceaușescu, a impus revenirea la denumirea deja consacrată de Partidul Comunist Român (Fig. 2).

PARTID UNIC

Din 1948 până în 1989, PMR/PCR a fost singura forță politică din România. Teoretic, au activat pe scena politică românească, până la începutul anilor '50, o serie de „partide fantomă”, precum Frontul Plugarilor, dar acestea nu au avut alt rol decât acela de a simula pluripartitismul.

Partidul avea diverse structuri de conducere, cum au fost, de pildă Comitetul Central ori Biroul Politic, însă liderul *de facto* al partidului era Secretarul General, Prim-secretar, în intervalul dintre anii 1954-1965. Întrucât întreaga societate era subordonată partidului,

rezultă că liderul partidului era și liderul întregii țări, cu toate că, în conformitate cu prevederile Constituției, România avea organe de conducere bine precizate.

În sânul partidului, cele mai importante decizii erau luate de Congres, care se desfășura, la fiecare 4/5 ani. De obicei, Congresul nu făcea altceva decât să certifice deciziile deja luate de către liderul incontestabil al partidului.

PMR/PCR era compus din membri care activau în organizațiile de bază ale partidului, care se aflau pe tot cuprinsul țării. Cei mai „devotați” membri ai partidului erau „activiștii”. Aceștia sprijineau în mod nemijlocit și activ transpunerea în realitate a directivelor de partid. Acei membri care ocupau funcțiile de răspundere din partid și din aparatul de stat formau ceea ce îndeobște se numește *nomenclatura*.

PCR și-a încetat activitatea și s-a dizolvat în decembrie 1989, pe fundalul prăbușirii regimului comunist din România. La acel moment, acesta avea aproximativ 3.831.000 de membri.

De ținut minte!

PMR/PCR a fost instrumentul politic în jurul căruia s-a construit dictatura totalitară comunistă din România dintre anii 1948-1989.

Aplicații

I. Citiți sursa istorică de mai jos și răspundeți cerințelor.

11. Se consideră ca delict și se pedepsește cu închisoare corecțională de la 5–10 ani, cu amendă de la 10 000–100 000 lei și cu interdicțiunea corecțională: a) Faptul de a intra în legătură cu vreo persoană sau asociațiune din străinătate în scopul de a primi instrucțiuni sau ajutoare de orice fel pentru pregătirea revoluțiunii comuniste; b) Faptul de a lucra, prin mijloacele teroriste, la schimbarea ordinii sociale și politice din România; c)

Faptul de a ajuta cu știință în orice mod o asociațiune din străinătate care ar avea de scop să lupte prin mijloacele de sub litera b, contra instituțiilor și ordinii de stat în România.

Extras din Legea pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștii publice (19 decembrie 1924), cunoscută și ca „Legea Mârzescu”, după numele inițiatorului ei

1. Numiți cele trei tipuri de fapte incriminate în sursa istorică prezentată.
2. Ce pedeapsă era stabilită pentru acestea. Credeți că pedeapsa era pe măsura gravității faptelor?
3. Care era scopul acestei legi?
4. De ce a fost nevoie de o asemenea lege în anul 1924? Căutați mai multe detalii online.

II. Discuție tip panel

Context: PCdR s-a manifestat de la bun început ca un actor politic antinațional, aservit intereselor Kremlinului. Un terorist comunist, Max Goldstein, a organizat două atacuri cu bombă în anul 1920. Al doilea, cel din 8 decembrie 1920, s-a soldat și cu victime. Prin urmare, comuniștii au introdus terorismul în viața politică românească, nu legionarii, așa cum se consideră uneori. Aceștia din urmă l-au dezvoltat și exacerbă ulterior. Mai mult, în 1924, URSS a declanșat, pe teritoriul României, Răscoala de la Tatarbuniar.

Cerință: Pornind de la informațiile de mai sus, organizați o discuție tip panel despre oportunitatea scoaterii în afara legii a mișcărilor extremiste din România actuală, indiferent de orientarea ideologică a acestora.

Organizare:

1. Alegerea membrilor panelului;
2. Alegerea de către membrii panelului a moderatorului și a promotorului de mesaje (acesta din urmă va citi mesajele auditoriului);
3. Prezentarea de către moderator a temei discuției;
4. Fiecare membru al panelului se prezintă și își expune punctul de vedere;
5. După prezentarea fiecăruia dintre membrii panelului, începe discuția pe seama celor enunțate;
6. Auditoriul se manifestă prin trimiterea mesajelor scrise către promotorul de mesaje, pe unul dintre cele patru grupuri create în prealabil pe o aplicație de *messaging*, de tipul WhatsApp (întrebări, sugestii, opinii, completări);
7. Promotorul de mesaje citește mesajele auditoriului;
8. Răspunsuri din partea membrilor panelului, referitoare la mesajele primite;
9. Extragerea concluziilor.

Idei esențiale

- Partidul Comunist din România a fost creat în anul 1921, ca secție a Cominternului.
- Linia antinațională promovată de acesta a dus la scoaterea sa în afara legii (1924).
- După 23 august 1944, PCR a devenit, cu sprijinul Moscovei, forța politică dominantă din România.
- Din 1948 până-n 1989 PMR/PCR a controlat România, în mod totalitar.

Dicționar

de facto - expresie latină care înseamnă „în fapt” sau „în realitate”.

nomenclatura – totalitatea membrilor privilegiați ai partidului unic (PCR/PMR), care dețineau funcțiile importante în partid, stat, economie și administrație.

Știați că...

...atentatul cu bombă din Senatul României, organizat de Max Goldstein și complicii săi, a dus la decesul a trei persoane, printre care și Ministrul Justiției de atunci, Dimitrie Greceanu?

...Ștefan Foriș, lider al PCdR/PCR între anii 1940-1944, a fost asasinat cu bestialitate, în anul 1946, din ordinul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej?

...așa-numita „grupare moscovită”, formată din Ana Pauker, Teohari Georgescu și Vasile Luca, s-a aflat la vârful partidului până în 1952, când cei trei au fost excluși de Gheorghe Gheorghiu-Dej, care dorea să scape de acești rivali periculoși?

2. Propaganda: instituții și practici, învățământul de partid

CE ESTE PROPAGANDA?

Propaganda este o formă de comunicare prin care se urmărește influențarea opiniilor și conduitei unui grup uman, cu scopul acceptării și asumării de către acesta a ideilor susținute de un regim politic, o organizație etc. Regimurile dictatoriale, în special cele totalitare, au arătat un interes aparte pentru propagandă, ca o modalitate de a întări controlul statului asupra societății. Nu era suficient ca cetățenii să se supună în fața tăvălugului represiunii, ei trebuiau să fie convinși de justetea și importanța a tot ceea ce partidul și liderul suprem decideau pentru ei, iar pentru aceasta, era necesară o propagandă agresivă, permanentă, desfășurată pe tot cuprinsul țării, la toate nivelurile vieții sociale.

O propagandă eficientă se bazează pe repetarea obsesivă a unor opinii, prin apelul direct la emoțiile primare, dar și pe falsificarea adevărului, conform intereselor celor aflați la conducerea țării. Propaganda comunistă din România a dus la apariția a ceea ce se numește „limbajul de lemn”, prin repetarea la nesfârșit a acelorași clișee. „Limbajul de lemn” era repetitiv, vag, rigid și era folosit pentru a crea o perdea de fum propagandistic în jurul adevărului. „Omul nou” trebuia să fie capabil să se raporteze la realitate doar prin stereotipii furnizate de propaganda oficială.

INSTITUȚII ȘI PRACTICI

Principalele căi de realizare a propagandei în România comunistă au fost partidul și mass-media. Activiștii de partid aveau în sarcina lor, printre altele, transmiterea mesajelor oficiale chiar și în cele mai izolate colțuri ale țării. Asaltul ideologic al activiștilor se realiza prin lozinci, ziare, broșuri și cărți furnizate de partid, dar și prin intermediul presei centrale sau locale (gazete, radio, televiziune).

Unul dintre mecanismele prin care partidul își impunea controlul totalitar asupra societății erau „direcțiile” subordonate Comitetului Central al PMR. Direcția de Propagandă și Agitație, creată în 1948, a fost dată în grija Anei Pauker, care l-a impus la conducere pe Iosif Chișinevschi. În realitate, conducătorul real al acestei structuri de partid, pentru intervalul 1948-1965 a fost Leonte Răutu, adjunctul lui Chișinevschi. În 1950, direcțiile au devenit secții și, în consecință, Direcția de Propagandă și Agitație a devenit Secția Propagandă și Agitație, redenumită mai târziu Secția Propagandă și Presă (Fig. 1). În 1976, regimul lui Nicolae Ceaușescu a creat două secții distincte: Secția Propagandă și Secția Presă și Radioteleviziune (Fig. 2).

Discursul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej cu ocazia Zilei Internaționale a Femeii (București, 8 martie 1950). În fundal, portretul și un elogiu adresat Tovarășului Stalin.

Sursă: Fototeca online a comunismului românesc

Aspect dintr-un spectacol dedicat sărbătoririi Zilei de 1 Mai, în anul 1986. Se poate remarca portretul imens al liderului, precum și sloganul: „Trăiască Partidul Comunist Român, în frunte cu secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu”.

Sursă: Fototeca online a comunismului românesc

O propagandă eficientă merge mână în mână cu o **cenzură** bine pusă la punct. Astfel, autoritățile comuniste din România, după modelul sovietic, au arătat o grijă aparte cenzurării presei. Presa și jurnaliștii au fost supuși unei stricte supravegheri din partea activiștilor și a instituțiilor represive. În principal, cenzura era impusă prin intermediul Direcției Generale a Presei și Tipăriturilor, creată în 1949, care era subordonată direct Consiliului de Miniștri. În 1965, i-a fost acordată denumirea de Comitetul de Stat pentru Presă și Tipărituri. Oficial, Nicolae Ceaușescu a desființat cenzura în anul 1977. De fapt, sarcina cenzurării presei a fost transferată în mod direct unor consilii din cadrul organelor de

presă care deveneau astfel responsabile de respectarea liniei ideologice trasate de partid.

ÎNVĂȚĂMÂNTUL DE PARTID

Întrucât propaganda juca un rol central pentru exercitarea unui control totalitar asupra României, au fost create structuri de învățământ cu rolul de a școli activiștii de partid, pentru a eficientiza activitatea acestora la toate palierele vieții sociale. Mai mult, învățământul de partid trebuia să creeze viitoarele generații de

nomenclaturiști. În peisajul învățământului de partid s-au distins, cu precădere, două instituții: Universitatea de partid „Ștefan Gheorghiu” și Școala Superioară de Științe Sociale „A.A. Jdanov”. Prima a fost creată în 1945, sub denumirea de Universitatea Muncitorească a PCR, devenită „Ștefan Gheorghiu” în 1946. De-a lungul timpului a primit diverse denumiri. Cea de-a doua a fost înființată în anul 1948, iar în 1958 a fuzionat cu Școala Superioară de Partid „Ștefan Gheorghiu”. Denumirea inițială a fost Școala centrală de **lectori** „A.A. Jdanov”.

De ținut minte!

Propaganda, alături de aparatul represiv, asigură supunerea populației în fața dictatorului.

Aplicații

Citiți sursa de mai jos și răspundeți cerințelor.

Munca creatoare în care este angajat poporul muncitor al țării noastre are darul să-i supere pe imperialiștii străini, care nu se dau înapoi de la nici un mijloc pentru a readuce România sub jugul imperialismului străin. De aceea democrația românească privește ca pe propria ei cauză lupta împotriva imperialiștilor și a ațățătorilor de război și, alături de celelalte țări ale democrației noi, participă activ la lupta lagărului antiimperialist și democratic, în frunte cu țara socialismului – marea Uniune

Sovietică –, al cărei sprijin și ajutor politico-diplomatic și economic România îl simte la fiecare pas.

Nimic nu va abate democrația românească, în frunte cu avangarda ei comunistă, din drumul ei spre eliberarea celor ce muncesc de jugul exploataării omului de către om, spre viitorul socialist al României.

Extras din articolul *Consolidarea regimului de democrație populară în România*, semnat de Gheorghe Gheorghiu-Dej (30 decembrie 1947)

1. Identificați destinatarul articolului și explicați scopul acestuia.
2. Analizați dacă sursa face distincția între „noi” și „ceilalți”, conform tiparului propagandei. Precizați cine sunt „noi” și cine sunt „ceilalți”, dacă există această diferențiere.
3. Interpretați semnificația expresiei „democrația românească” și evaluați dacă România era un stat democratic în perioada respectivă. Argumentați poziția exprimată.
4. Justificați de ce Gheorghe Gheorghiu-Dej a invocat „ajutorul și sprijinul sovietic”.
5. Evaluați dacă sintagma „exploatarea omului de către om” este un exemplu de limbaj de lemn al propagandei comuniste. Susțineți răspunsul prin argumente.

Ideii esențiale

- Una dintre metodele uzitate de regimurile totalitare pentru a controla poporul este propaganda.
- În perioada comunistă, românii au fost supuși unei propagande intense.
- Propaganda comunistă din România s-a realizat prin instituții precum Direcția de Propagandă și Agitație.

Dicționar

cenzură – control prealabil, exercitat asupra conținuturilor mass-media și, în anumite condiții, asupra corespondenței și convorbirilor telefonice.

lectori – în contextul dictaturii comuniste din România, lectorii erau propagandiștii partidului.

Știați că...

...în primii ani de după 1945, propaganda comunistă din România a folosit sloganuri precum: „Ana, Luca și cu Dej / Bagă spaima în burgheji”, „Stalin și poporul rus libertate ne-a adus”, ori „Gheorghiu-Dej / Luptător / Pentru pace și popor”?

3. Organizații de masă

„PARTIDUL E-N TOATE...”

Cea mai importantă organizație de masă din perioada comunistă a fost Partidul Muncitoresc Român (1948-1965)/Partidul Comunist Român (1965-1989). Subordonarea întregii societăți față de partid era statuată prin prevederile celor trei Constituții din perioada comunistă (1948, 1952, 1965). În Constituția din 1965 se preciza fără echivoc faptul că: „Art. 3. - În Republica Socialistă România, forța politică conducătoare a întregii societăți este Partidul Comunist Român.” Așadar, după cum spunea un celebru poem din perioada comunistă, scris de George Lesnea (pe numele real George Glod), „Partidul e-n toate...”. Partidul chiar era în tot și-n toate prin milioanele de membri pe care-i avea. Statutul de membru de partid aducea obligații, dar venea și cu avantaje. O serie de privilegii precum și accesul în anumite funcții de stat nu erau permise decât membrilor de partid. Putem afirma chiar că națiunea română era împărțită în două mari clase sociale, membrii de partid și nemembrii de partid, chiar dacă idealul comuniștilor, cel puțin la nivel ideologic și declarativ, era o societate fără clase.

FRONTUL DEMOCRAȚIEI POPULARE

Cu toate că partidul unic avea monopolul puterii, în Republica Populară Română (creată la 30 decembrie 1947), devenită Republica Socialistă România (1965), erau organizate în mod regulat alegeri pentru Marea Adunare Națională, Parlamentul monocameral instituit prin Constituția din 1948, păstrat și în Constituțiile din 1952 și 1965. Rolul acestor alegeri era acela de a lăsa impresia că România era o democrație autentică. De altfel, la nivel ideologic era răspândită ideea că România era, potrivit definiției date de Stalin, o **democrație populară**. Alegerile periodice erau o modalitate de a menține vie această ficțiune propagandistică.

Frontul Democrației Populare (**Fig. 1**) a fost creat în 1948 pentru a organiza alegerile și pentru a mobiliza electoratul în jurul ideilor promovate de partid. Inițial, această organizație era compusă din mai multe formațiuni politice, dar, în cele din urmă, a rămas doar Partidul Muncitoresc Român. În 1968, în locul FDP a apărut Frontul Unității Socialiste, care avea structuri teritoriale și organiza congrese. Candidaturile pentru MAN nu puteau fi depuse decât prin intermediul FUS,

care a devenit Frontul Democrației și Unității Socialiste în 1980. Activitatea FDUS a fost completată prin crearea Organizației Democrației și Unității Socialiste, ca organizație de masă capabilă să mobilizeze toată populația în sensul dorit de partid.

Tribuna Democrației a fost o altă inițiativă a dictatorului Nicolae Ceaușescu. Sub egida acesteia trebuiau organizate adunări publice lunare, în cadrul cărora să fie dezbătute problemele economice, sociale și politice ale țării. Formal, se voia a fi un organism consultativ, în realitate era o altă modalitate prin care se urmărea înregimentarea populației în jurul directivelor de partid.

ALTE ORGANIZAȚII DE MASĂ

Peisajul organizațiilor de masă, care era dominat de partid și de organizațiile conexe, era completat de alte organizații sociale și profesionale. Diversele categorii profesionale aveau organizații proprii prin intermediul cărora se diseminau mesajele de la centru și se mobilizau cetățenii în sprijinul inițiativelor partidului. Singurul sindicat care a funcționat în România în perioada comunistă a fost Confederația Generală a Muncii, care a fost creată în 1945. În 1966, i-a fost schimbat numele devenind Uniunea Generală a Sindicatelor din România. În momentul prăbușirii regimului comunist din România, în Decembrie 1989, UGSR avea peste șapte milioane de membri.

1

Campania electorală în București (martie, 1948), în favoarea Frontului Democrației Populare, prin sloganul: „La muncă și la luptă pentru un trai mai bun”. Se poate observa și soarele, simbolul electoral al FDP.

De ținut minte!

Regimurile nedemocratice înregistrează populațiile în organizații de masă, oferindu-le un rol în aparatul de stat, cu scopul de a le controla prin manipulare.

Aplicații

I. Citiți sursa istorică de mai jos și răspundeți cerințelor.

Decizia care a pus partidul aproape în totalitate sub oblăduirea lui Ceaușescu s-a luat la 6 octombrie 1958, într-un cerc foarte restrâns. Membri ai Secretariatului – Gheorghiu-Dej, Ceaușescu, Vladimir Gheorghiu și Răutu – au decis unificarea Organizatoricului cu Secția Administrativă. Motivul oficial al contopirii n-a fost imitarea practicilor din URSS, ci evitarea paralelismelor între atribuțiile diferitelor comitete și comisii ale

stufosului aparat de partid. Secția Organizatorică gestionase imensul aparat de partid, de la centru și din teritoriu, urmând să țină și în continuare evidența cadrelor. Secția administrativă animase viața de partid în Armată, Interne și Justiție. Structura nou-creată a fost botezată Direcția Organizatorică, și i s-a repartizat lui Ceaușescu.

****, Viața lui Ceaușescu. Fiul Poporului*

1. Identificați persoana sau instituția care a decis unirea secției Organizatorice cu cea Administrativă și precizați momentul și motivația acestei decizii.
2. Determinați cine a fost beneficiarul direct al hotărârii și explicați efectele produse de aceasta.
3. Analizați modul în care a fost justificată reorganizarea.
4. Indicați denumirea noii structuri de partid rezultate în urma reorganizării.

II. Jurnal cu dublă intrare. Vizionați, în afara orelor de curs, filmul *Anul nou care n-a fost* (2024), în regia lui Bogdan Mureșanu. Apoi, împărțiți o coală de hârtie A4 în două coloane. În coloana stângă, veți nota ceea ce v-a impresionat, iar în coloana dreaptă, veți comenta în dreptul celor notate în coloana stângă. La școală, în timpul orei, profesorul va împărți clasa în grupe de 4-5 elevi. Fiecare membru al grupei va citi notițele din jurnalul cu dublă intrare, după care grupa va crea un jurnal similar, care să includă cele mai bune observații și comentarii ale membrilor săi. Rezultatul activității grupului va fi comunicat clasei. Adaugați la portofoliul personal rezultatele muncii voastre.

Idei esențiale

- Menghina represiunii a fost strânsă și cu ajutorul unor organizații de masă.
- Înregimentarea unor întregi categorii sociale și profesionale în organizații de masă servea intereselor partidului.
- Organizațiile de masă, prin structura lor rigidă, ușurau realizarea propagandei și îndoctrinarea cetățenilor.

Dicționar

democrație populară – expresie propagandistică folosită pentru a desemna regimurile comuniste create în Europa de Est de către URSS, după Al Doilea Război Mondial

Știați că...

...o serie de oameni de știință și cultură, cu cariere importante, cum au fost dr. Constantin I. Parhon și Mihail Sadoveanu, s-au asociat PCR /PMR, pentru a scăpa represiunii ori pentru a obține diverse avantaje și privilegii?

...Mihail Sadoveanu a avut parte de funeralii naționale, după ce a decedat la 19 octombrie 1961, în semn de apreciere pentru modul în care a servit regimul Gheorghe Gheorghiu-Dej?

Partidul nu a precupețit niciun efort în vederea atingerii și păstrării unui control total asupra României. În acest sens, au fost create organizații de copii și tineret (**Fig. 1**), pentru îndoctrinarea acestora, pornind de la principiul că sunt mult mai

influențabili și mai lipsiți de apărare în fața bombardamentului ideologic, practicat de regimul comunist. Muncitorii, studenții, elevii și preșcolarii au fost incluși în organizații de masă bine definite, pentru a crea cetățeni docili și fideli regimului.

Anul înființării	Denumire	Denumiri ulterioare	Membri
1947	Uniunea Națională a Studenților din România	Uniunea Asociațiilor Studenților Comuniști din România (1966)	Studenți
1949	Uniunea Tineretului Muncitor	Uniunea Tineretului Comunist (1966) (Fig. 4)	Elevi și muncitori peste 14 ani
1949	Organizația pionierilor (Fig. 2)	-	Elevi (8-14 ani)
1976	Șoimii Patriei (Fig. 3)	-	Preșcolari (4-7 ani)

Principalele organizații de copii și tineret din România comunistă

Grup de pionieri înmânând flori lui Gheorghe Gheorghiu-Dej (decembrie 1950)
Sursă: Fototeca online a comunismului românesc

Emblema organizației Șoimii Patriei

Emblema UTC

Aplicații

Citiți următoarea sursă istorică și răspundeți cerințelor.

Voi învăța și voi munci pentru a deveni fiu de nădejde al patriei mele — Republica Socialistă România; voi fi credincios poporului și Partidului Comunist Român; voi respecta neabătut îndatoririle pionierești.

Legământul pionierului în timpul RSR

1. Analizați scopul legământului pionierului și explicați efectul său asupra mentalității elevilor.
2. Identificați persoana sau instituția față de care pionierul trebuia să-și arate credința și interpretați semnificația expresiei „voi respecta neabătut”.

Idei esențiale

- Comuniștii au creat și organizații de copii și tineret, pentru îndoctrinarea tinerei generații.
- Între aceste organizații s-au numărat: Șoimii Patriei, Organizația pionierilor și Uniunea Tineretului Comunist.

Știați că...

...în 1966, Organizația pionierilor a primit propriile structuri de conducere, iar din 1977 a avut și un imn, neoficial, intitulat *Am cravata mea, sînt pionier* ?

4. Rolul liderului și cultul personalității

LIDERUL PARTIDULUI, LIDERUL STATULUI

Din perspectivă strict instituțională, România avea organe de stat bine definite, în fruntea cărora se găseau diverse persoane agreeate de partid. În realitate, conform prevederilor constituționale, care se regăsesc în toate cele trei Constituții din perioada comunistă (1948, 1952, 1965), partidul exercita un monopol asupra puterii politice și, prin extensie, asupra întregii societăți. Din această realitate, rezultă faptul că liderul partidului era liderul *de facto* al țării, chiar dacă funcția de șef al statului aparținea, și de multe ori a aparținut, altcuiva decât liderului partidului.

Din 1948 până-n 1961, șeful statului a fost, conform prevederilor constituționale, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale. Această funcție a fost deținută de: Constantin I. Parhon (1948-1952), Petru Groza (1952-1958) și Ion Gheorghe Maurer (1958-1961). În 1961, a fost creat Consiliul de Stat, un organism colegial, care a deținut funcția cea mai înaltă în stat. Președintele Consiliului de Stat era șeful statului. Această funcție a fost exercitată de: Gheorghe Gheorghiu-Dej (1961-1965), Chivu Stoica (1965-1967) și Nicolae Ceaușescu (1967-1974). În 1974, a fost instituită funcția de Președinte al Republicii Socialiste România, care a fost ocupată de către N. Ceaușescu până în 1989.

CULTUL PERSONALITĂȚII

La 25 februarie 1956, Nikita Hrușciov, liderul URSS, a ținut așa-numitul Discurs secret, în cadrul celui de-al XX-lea Congres al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. În cadrul discursului, Hrușciov a criticat crimele și excesele regimului condus de I.V. Stalin (1924-1953). El a introdus termenul „cult al personalității” pentru a descrie o practică politică specifică regimurilor totalitare. Populația era obligată să preamărească persoana liderului suprem. Desigur, cultul personalității nu este o realitate inventată în secolul al XX-lea. Această practică a existat, într-o formă sau alta, din Antichitate și până în zilele noastre. Însă, regimurile totalitare au dus acest fenomen la cote paroxistice, iar România, din păcate, nu a fost o excepție în acest sens.

În jurul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej a fost construit un cult al personalității, dar fenomenul a luat o amploare deosebită în timpul lui N. Ceaușescu, după anul 1971. Mai exact, în iunie 1971 N. Ceaușescu și soția sa Elena au vizitat China și Republica Populară Democrată Coreeană. Acolo au putut vedea modul în care erau „venerați” Mao Zedong și Kim Ir Sen. Reveniți în țară, soții Ceaușescu au avut pretenția să fie tratați la fel ca dictatorii mai sus menționați. Așa au apărut „Tezele din iulie” 1971, care transformau România după modelul chinez și nord-coreean, în ceea ce privește cultul personalității (Fig. 1, 2).

Afiș propagandistic în București (1986)

Imensă coregrafie pentru sărbătorirea Zilei Naționale a României (23 august 1986). Ziua Națională era, de fapt, „ziua dictatorului”.

De ținut minte!

Prin amploarea cultului personalității pe care l-a impus poporului român, Ceaușescu reprezintă un caz cvasisingular în Europa de Est, după moartea lui Stalin. Doar Enver Hoxha, liderul comunist al Albaniei (1948–1985), se poate compara cu el în această privință.

Aplicații

I. Citiți următoarea sursă istorică și răspundeți cerințelor.

Practica retușării fotografiilor cuplului prezidențial din motive de cosmetizare a mers în ultima vreme chiar mai departe, fiind folosită în scopul distorsionării faptelor istorice. Pentru a atesta prezența lui Ceaușescu la mitingul din 1 mai 1939 (la care, așa cum au pretins istoricii partidului, Nicolae și Elena Ceaușescu au jucat roluri ma-

jore), într-o fotografie a mulțimii prezente la miting au fost incluse chipurile lui Nicolae și al Elenei. Mai mult, a devenit o practică curentă ștergerea altor persoane din pozele mai vechi ale lui Ceaușescu, probabil pentru a spori prestața acestuia în politica românească.

Anneli Ute Gabanyi, Cultul lui Ceaușescu

1. Menționați „practica” utilizată în ultimii ani ai regimului Ceaușescu și un „motiv” al utilizării, la care se referă sursa dată.
2. Menționați, din sursa dată, un exemplul de retușare a unei fotografii, respectiv scopul realizării acesteia.
3. Numiți o alta practică folosită în mod curent și motivul folosirii.

II. Interviu. Realizați un interviu cu un membru al familiei care a cunoscut în mod nemijlocit manifestările aberante ale cultului personalității din jurul soților Ceaușescu. Sugestii de întrebări: 1. Ce ți se spunea să crezi despre dictator? 2. Ce credeai tu de fapt? 3. Cum te simțeai când trebuia să-l lauzi pe cel care asupra națiunea română? La final, încarcați interviul vostru pe blogul clasei, la secțiunea istorie.

Invitați-vă prietenii și cunoștințele din comunitatea școlară să citească interviurile realizate de voi.

III. Investigație. Documentați-vă online despre influența politică a Elenei Ceaușescu, soția lui Nicolae Ceaușescu, care între 1976 și 1989 a coordonat politica de cadre a PCR, ceea ce i-a permis să controleze toate numirile importante în funcțiile din partid și stat, după care realizează un articol, de circa o pagină, cu titlul *Cabinetul 2*. Sub acest nume era cunoscut biroul Elenei Ceaușescu din clădirea CC al PCR. Subliniați, în cuprinsul articolului, ambițiile politice ale Elenei și importanța principiului „rotației cadrelor” pe care l-a folosit pentru a conserva puterea soțului ei și, implicit, a sa. Citiți articolele în fața clasei.

Idei esențiale

- Conducătorul partidului era șeful *de facto* al țării.
- N. Ceaușescu a cumulat cele mai înalte funcții din partid și stat.
- Cei doi dictatorii pe care i-a avut România în perioada comunistă au impus fenomenul „cultul personalității”, numit prima dată de Hrușciiov, cu referire la I.V. Stalin.

Stiați că...

... ziua de naștere a lui Nicolae Ceaușescu, 26 ianuarie, era sărbătorită anual, cu mare fast, la nivel național?
...soții Ceaușescu au primit numeroase titluri academice, de la instituții de învățământ din țară și străinătate, în semn de apreciere pentru „genialitatea” lor, cu toate că amândoi avuseseră parte de o educație precară?

Studiu de caz

Gheorghe Gheorghiu-Dej

Gheorghe Gheorghiu s-a născut la 8 noiembrie 1901, la Bârlad, localitate situată pe atunci în județul Tutova. Părinții săi au fost muncitori, cale pe care a ales-o și el îmbrățișând diverse meserii, pentru ca în cele din urmă să prefere meseria de electrician. La începutul perioadei interbelice, a ajuns să lucreze la Atelierele CFR Galați, dar activitatea sindicală l-a adus în vizorul autorităților, fapt pentru care a fost transferat la Dej. A considerat acest fapt un titlu de glorie și de aceea și-a luat supranumele de Dej, pe care l-a adăugat numelui său.

1
Gheorghe Gheorghiu-Dej
(1901-1965), dictator
al României comuniste
(1948-1965)

În 1930, s-a înscris în PCdR, iar în februarie 1933 a jucat un rol central în cadrul grevei de la Atelierele CFR „Grivița” din București. Greviștii au avut de înfruntat asaltul forțelor de ordine, iar trei dintre aceștia au murit. Gheorghe Gheorghiu-Dej a fost arestat și a primit o condamnare grea, care l-a ținut în închisoare până în 1944. La începutul lunii august din anul 1944 a evadat, iar după 23 august a avut o ascensiune fulminantă în cadrul PCR. Stalin l-a ales pe el să conducă PCR, în detrimentul Anei Pauker, lidera așa-numitei „grupări moscovite” din fruntea partidului. Astfel, în octombrie 1945 a fost ales secretar-general al PCR.

Proclamarea Republicii Populare Române, la 30 decembrie 1947, i-a permis lui Gheorghe Gheorghiu-Dej (**Fig. 1**) să transforme România după modelul sovietic. A fost dictatorul României în intervalul 1948-1965, perioadă în care poporul român a suportat rigorile unei represiuni îngrozitoare, care a distrus vieți și destine. Treptat, a reușit să elimine orice opoziție din partid: Lucrețiu Pătrășcanu (1948), „Gruparea moscovită” (1952) și pe Iosif Chișinevschi și Miron Constantinescu (1957), pentru a conduce România după bunul său plac. A decedat la 19 martie 1965 din cauza unui cancer pulmonar.

Aplicații

Citiți sursa istorică de mai jos și răspundeți cerințelor.

La 22 martie 1965, Comitetul Central și Consiliul de Miniștri au adoptat Hotărârea cu privire la „eternizarea memoriei lui Gheorghiu-Dej” anume: editarea cuvântărilor și articolelor sale, ridicarea a două statui, una în București și alta la Cluj; atribuirea numelui său unei

localități, unei întreprinderi și unei burse republicane; plăci comemorative, emiterea unui timbru memorial... Din toate acțiunile anunțate, una singură s-a îndeplinit: orașul Onești a primit numele lui Gheorghiu-Dej.

Academia Română, Istoria românilor, vol. X

1. Explicați demersul autorităților comuniste de a „eterniza memoria lui Gheorghiu-Dej”.
2. Identificați metodele propuse și precizați ce s-a realizat efectiv și de ce.

Idei esențiale

- Gheorghe Gheorghiu-Dej s-a remarcat ca lider comunist încă din perioada interbelică.
- În 1945, cu sprijinul direct al lui Stalin a devenit conducătorul PCR.
- Din 1948 și până în 1965 a deținut o putere dictatorială.

Știați că...

...a circulat zvonul, neconfirmat, că Gheorghe Gheorghiu-Dej a fost asasinat de sovietici, care l-au iradiat, fapt care i-a provocat cancerul care l-a răpus?

Nicolae Ceaușescu s-a născut la 26 ianuarie 1918, în comuna Scornicești din județul Olt, într-o numeroasă familie de țărani, care-și ducea traiul în condiții modeste. La o vârstă fragedă a plecat la București pentru a deveni ucenic în atelierul unui cizmar. În mediul cosmopolit al capitalei a ajuns atras în mașinațiunile comuniștilor ilegaliști, iar în 1933 s-a alăturat PCdR. În 1936, a fost arestat pentru „agitație comunistă” și a stat închis o scurtă perioadă, pentru a reveni în detenție în anul 1940. Răstimpul petrecut în închisoare i-a permis să intre în contact cu cei mai de seamă membri ai PCdR, fapt care avea să aibă o mare înrâurire asupra vieții sale. A fost eliberat în august 1944, iar noul context creat de ocupația sovietică, dar și prietenia cu Gheorghe Gheorghiu-Dej, i-au adus foarte multe beneficii.

În perioada de timp dintre anii 1945 și 1948 a fost membru al CC al PCR/PMR, poziție în care a revenit din 1952 și pe care deținut-o până 1989. În 1955, a pătruns în Biroul Politic al Comitetului Central al PMR, compus din apropiații prim-secretarului Gheorghe Gheorghiu-Dej, unde avea să rămână până în 1965. Obediența totală față de dictatorul din acel moment l-a făcut o unealtă utilă pentru acesta, fapt pentru care l-a menținut în cercurile înalte ale puterii de la București.

Protectorul său a decedat la 19 martie 1965, ceea ce i-a deschis lui N. Ceaușescu calea spre puterea supremă în partid și în stat. La 22 martie 1965, plenara CC al PMR l-a ales pe Ceaușescu, în unanimitate, la propunerea lui Ion Gheorghe Maurer, în funcția de prim-secretar al PMR. Modul în care a obținut această poziție nu este pe deplin elucidat. Au existat zvonuri cum că muribundul Dej l-ar fi preferat pe Gheorghe Apostol. În orice caz, Ceaușescu a reușit să se impună în fruntea partidului, iar procesul de consolidare a puterii personale a durat până în 1968.

Al IV-lea Congres al PMR, care s-a desfășurat în iulie 1965, a validat decizia CC și a acceptat revenirea la

denumirea inițială a partidului, aceea de PCR, iar funcția supremă în partid a devenit cea de secretar-general al CC al PCR. A fost adoptată și o nouă Constituție prin care denumirea oficială a țării a fost schimbată în Republica Socialistă România. Guvernul a rămas sub conducerea lui Ion Gheorghe Maurer, în timp ce în fruntea Consiliului de Stat a fost plasat Chivu Stoica. În aceste condiții, România a ajuns să aibă o conducere colectivă, ceea ce era atipic pentru un regim totalitar. În decembrie 1967, Ceaușescu a devenit președinte al Consiliului de Stat, în locul lui Chivu Stoica, cumulând cele mai importante funcții din partid și din aparatul de stat. În acest fel, el a devenit liderul incontestabil al țării. Un ultim impediment a fost eliminat prin excluderea din partid și din funcțiile deținute, în aprilie 1968, a lui Alexandru Drăghici, rival și potențial concurent la funcția supremă.

După 1971, N. Ceaușescu, sub influența celor văzute în Republica Populară Chineză și în Republica Populară Democrată Coreeană, a impus un cult al personalității exagerat. El și soția sa Elena Ceaușescu (Fig. 2), cu care s-a căsătorit în 1947, au fost preamăriți prin toate mijloacele posibile: serbări publice, mitinguri, pancarte, sloganuri, opere literare, emisiuni radio și tv, presa scrisă etc. Celor doi, cu toate că aveau o educație precară, le-au fost acordate titluri academice, de către instituții de învățământ din România și din străinătate. Pentru a-și menține poziția preeminentă, Ceaușescu a impus în funcții cheie din partid și stat, membri ai propriei familii, ceea ce justifică eticheta de „comunism dinastic”, acordată regimului ceaușist de unii istorici.

Revoluția din Decembrie 1989 a dus la prăbușirea regimului neostalinist al lui N. Ceaușescu. Acesta a fugit împreună cu soția sa, la 22 decembrie 1989. Ei au fost capturați la Târgoviște, unde au fost judecați sumar, la 25 decembrie 1989, după care și-au găsit sfârșitul, în aceeași zi, în fața unui pluton de execuție.

N. Ceaușescu alături de președintele Richard Nixon (mijloc) și vicepreședintele Gerald Ford (stânga), SUA (1973)

Nicolae și Elena Ceaușescu în Delta Dunării (1976)
Sursă: Fototeca online a comunismului românesc

Numele și prenumele	Funcția	Perioada vizitei
Charles de Gaulle	Președintele Franței	14-18 mai 1968
Richard Nixon	Președintele SUA	2-3 august 1969
Gerald Ford (Fig.1)	Președintele SUA	2-3 august 1975

Vizitele în RSR ale unor importanți lideri occidentali

Aplicații

I. Citiți sursele de mai jos și răspundeți cerințelor.

A. Când Ceaușescu spunem într-un glas,

Ne știm, o țară, sufletul rostit,

Și-n dimineața unui singur azi

Uniți, urcăm sub flamuri de partid...

N. Dragoș, Al patriei erou între eroi

B. Cu El, spre drumul de-mpănare

Fierbinte bate-o inimă de mamă

Tovarășă de luptă revoluționară,

Om de ideal și cărturar de seamă.

Irimie Străuț, Anii împlinirilor

1. La care El se referă sursa B? Cine e tovarășa evocată de poet și de ce pretinde că ar fi „cărturar de seamă”?
2. Pe baza modelului oferit de sursa A, realizați un catren intitulat *A patriei eroare între erori*, în cuprinsul căruia să subliniați răul provocat țării de către N. Ceaușescu.

II. Eseu. Realizați un eseu de circa o pagină, despre modul în care a acaparat Ceaușescu puterea în stat și în partid, având în vedere:

1. Menționarea felului în care a obținut conducerea partidului;
2. Evidențierea etapelor parcurse spre obținerea puterii totale în stat;
3. Eliminarea adversarilor din interiorul partidului și din aparatul de stat;
4. Condamnarea crimelor regimului Gheorghe Gheorghiu-Dej, din care și el a făcut parte;
5. Inventarea funcției de președinte al RSR.
6. Citiți eseurile în clasă. Votați cel mai bun eseu. Adăugați eseul la portofoliu.

Idei esențiale

- N. Ceaușescu a devenit membru al PCdR în anii 1930.
- După 1944, a fost cooptat de Gheorghe Gheorghiu-Dej în echipa din fruntea partidului.
- În 1965, a devenit succesorul lui Gheorghiu-Dej la conducerea partidului.
- N. Ceaușescu a condus România până în decembrie 1989.

Știați că...

...Ion Mihai Pacepa, om de încredere al lui N. Ceaușescu, din cadrul spionajului, care a fugit în 1978, cerând azil politic în SUA, a scris o carte intitulată *Orizonturi roșii*, în care a arătat Occidentului adevărata față a tiranului de la București (**Fig. 3**)?

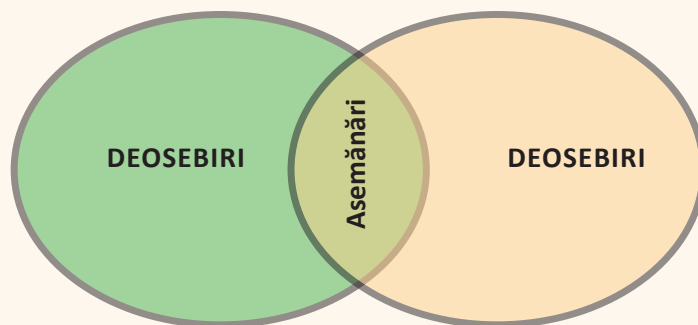
...În 1984, un grup de generali din armată a pus la cale o lovitură de stat pentru răsturnarea regimului Ceaușescu, care a eșuat din cauza trădării unora dintre complotiști?

Recapitulare

I. Așezați, în ordine cronologică, evenimentele istorice de mai jos.

- a. Execuția soților Ceaușescu
- b. Constituirea PCdR
- c. Scoaterea în afara legii a PCdR
- d. Gheorghiu-Dej devine liderul partidului
- e. Crearea Cominternului
- f. Crearea Direcției de Propagandă și Agitație
- g. Înființarea Universității de partid „Ștefan Gheorghiu”
- h. Constituirea organizației „Șoimii patriei”

II. Folosind Diagrama Venn, realizați o comparație între dictatorii Gheorghe Gheorghiu-Dej (1948-1965) și Nicolae Ceaușescu (1965-1989).

III. **Explozia stelară.** Completați schema de mai jos, referitoare la *Cultul personalității*.

I. Realizați asocierea corectă între cauzele din stânga și efectele din dreapta.

1. Prăbușirea regimului N. Ceaușescu	a. Desființarea PCR
2. Fuziunea dintre PSD și PCR	b. Crește puterea lui N. Ceaușescu
3. Vizita soților Ceaușescu în China și Republica Populară Democrată Coreeană	c. Crearea FDP
4. Eliminarea din partid a lui Alexandru Drăghici	d. Cultul personalității ia avânt
	e. Apariția PMR

II. Citiți, cu atenție, sursa de mai jos.

Noul lider avea, în raport cu predecesorul său, orizonturi politice mai largi. Țăran – nu muncitor, ca Dej -, avea o cultură limitată și, spre deosebire de acesta, nu era dispus să învețe prin contactul cu oamenii de cultură. Dar, spre deosebire de Dej, avea o personalitate mult mai puternică, și, dacă Dej se dovedise un bun tactician, Ceaușescu era un ambițios strateg. În anii din urmă ai vieții, Gheorghiu-Dej se afla într-o stare de autoadmirație și autosatisfacție care îl făcea să se mulțumească, în fapt, cu o masă copioasă, de bucătărie națională (nu lipseau sarmalele și „Galbena de Odobești”), și să monologheze ore în șir, în fața unei audiențe obediente, despre succesele în lupta cu rivalii politici. Mai mult decât a fi un șef absolut, la adăpost de orice pericol de răsturnare venit de la Moscova, nu-și mai dorea. (...) Nicolae Ceaușescu a fost un obsedat al independenței, sfârșind prin a face din ea un fetiș, căruia i-a sacrificat în final, primitiv și brutal, interesul național.

Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*

Pornind de la această sursă, răspundeți la următoarele cerințe:

1. Numiți cele două personalități istorice la care se referă sursa.
2. Precizați o informație despre ultimii ani din viața lui Gheorghe Gheorghiu-Dej.
3. Menționați deosebirile de personalitate dintre cei doi dictatori.
4. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursă, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (*Cauză*, respectiv *efect*).

III. Eșeu. Elaborați, în aproximativ o pagină, un eseu nestructurat despre rolul propagandei în România comunistă.

Se punctează: acuratețea informațională; utilizarea limbajului istoric adecvat; evidențierea relației cauză-efect; respectarea succesiunii cronologice/logice a faptelor istorice; încadrarea eseului în limita de spațiu precizată.

Grilă de autoevaluare

Oficiu:	Total:	Item I	Item II	Item III
10 p.	100 p.	4 x 5 = 20 p.	4 x 10 = 40 p.	5 x 6 = 30 p.

Între 1950 și 1960, pe muntele Tâmpa, de lângă Brașov, a fost scris, cu arbori, numele „Stalin”.

DINAMICA REGIMULUI COMUNIST

1. Instituții politice și organizarea administrativă

2. Relația stat-cetățean: coerciție, rezistență și acomodare

Recapitulare

Evaluare

1. Instituții politice și organizarea administrativă

MAREA ADUNARE NAȚIONALĂ

Acapararea întregii puteri politice de către comuniști, la începutul anului 1948, trebuia să primească o recunoaștere constituțională prin adoptarea unei noi legi fundamentale. Alegerile parlamentare au avut loc la 28 martie 1948, iar la 13 aprilie, legislativul rezultat din votul popular, în condițiile în care alegerile nu erau nici libere, nici corecte, a aprobat noua Constituție a Republicii Populare Române.

Art. 37 preciza limpede faptul că: „Organul suprem al puterii de Stat a Republicii Populare Române este Marea Adunare Națională a RPR” Care, după cum se arăta în articolul următor, era singura autoritate legislativă din România. Art. 39 detalia atribuțiile MAN, printre care se numărau: alegerea Prezidiului MAN, formarea guvernului și modificarea Constituției. Mandatul MAN era de patru ani, dar Constituția din 1965 l-a prelungit la cinci ani.

PREZIDIUL MARI ADUNĂRI NAȚIONALE

Activitatea MAN era coordonată de către Prezidiul Marii Adunări Naționale, care era compus dintr-un președinte, trei vice-președinți, un secretar și 14 membri. Toți aceștia erau aleși direct de către MAN și puteau fi revocați în orice moment. Prezidiul lua deciziile prin vot, cu o majoritate simplă. Astfel, atribuțiile care în mod normal revin unui șef de stat au fost încredințate acestui organism colegial alcătuit din 19 persoane. Pentru că funcția de șef al statului trebuie să aibă un nume și un chip, Președintele Prezidiului era, în mod formal, considerat conducătorul statului. Funcția a fost deținută de următorii: Constantin I. Parhon (1948-1952), Petru Groza (1952-1958), Ion Gheorghe Maurer (1958-1961).

CONSILIUL DE STAT

Prezidiul Marii Adunări Naționale a fost înlocuit, în martie 1961, de Consiliul de Stat, prin modificarea Constituției din 1952. La fel ca organismul pe care l-a înlocuit, Consiliul de Stat era o instituție politică cu caracter colegial. În compunerea sa intrau un președinte, trei vicepreședinți și 13 membri, în total: 17 persoane. Funcția de Președinte al Consiliului de Stat a fost deținută de următorii: Gheorghe Gheorghiu-Dej (1961-1965), Chivu Stoica (1965-1967), Nicolae Ceaușescu (1967-1989).

PREȘEDINTELE REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Legea nr. 1 din 28 martie 1974 a creat o nouă funcție, aceea de Președinte al Republicii Socialiste România.

Consiliul de Stat exista în continuare, însă atribuțiile Președintelui Consiliului de Stat au fost preluate de Președintele RSR, care deținea, concomitent, ambele funcții. Președintele RSR era ales de MAN și nu exista o limită de mandate. El se bucura de atribuții extrem de largi. De fapt, crearea funcției de Președinte al RSR echivalează cu oficializarea unei stări de fapt, acaparea puterii în mod total de către N. Ceaușescu.

CONSILIUL DE MINIȘTRI

Cea mai mare parte a atribuțiilor executive au fost încredințate, de către constituția din 1948, Consiliului de Miniștri (**Fig. 1**), care era condus de Președintele Consiliului de Miniștri (primul ministru). Componenta și conducerea Consiliului de Miniștri era stabilită de către MAN. Aceste prevederi au fost păstrate și în Constituția din 1965. Principala sarcină a Consiliului de Miniștri era conducerea administrației centrale.

ORGANELE LOCALE ALE PUTERII DE STAT

Administrația locală era condusă, potrivit Constituției din 1948, de către „consiliile populare locale” alese de către populație, pentru un mandat de patru ani. Rolul executiv în administrația locală revenea comitetelor executive alese de consiliile populare dintre membrii săi. Consiliile populare au devenit sfaturi populare în 1950, denumire pe care au păstrat-o până la adoptarea Legii 57 din 28 decembrie 1968, care stabilea modalitatea de constituire și funcționare a Consiliilor populare.

ORGANIZAREA ADMINISTRATIVĂ

Aidoma instituțiilor politice, care au fost reformate în numeroase rânduri, pentru a fi croite pe măsura ambițiilor celui care conducea partidul și statul, organizarea administrativă a suferit o serie de transformări în perioada comunistă. Art. 75 din Legea fundamentală din 1948 preciza că, din punct de vedere administrativ, teritoriul României era împărțit în comune, plăși, județe și regiuni. În septembrie 1950, prin Legea nr. 5, puterea comunistă a împărțit teritoriul României în 28 de regiuni. Subdiviziunea regiunii era raionul. În 1952, numărul de regiuni a fost redus la 18 și a fost creată Regiunea Autonomă Maghiară, redenumită Regiunea Mureș-Autonomă Maghiară în 1960. În 1968 (**Fig. 4**), s-a revenit la împărțirea teritoriului în județe (39 de județe la început), împărțire care, în linii mari, există și astăzi.

De ținut minte!

Instituțiile statului erau subordonate în totalitate partidului unic.

Aplicații

I. Citiți următoarea sursă istorică și răspundeți cerințelor.

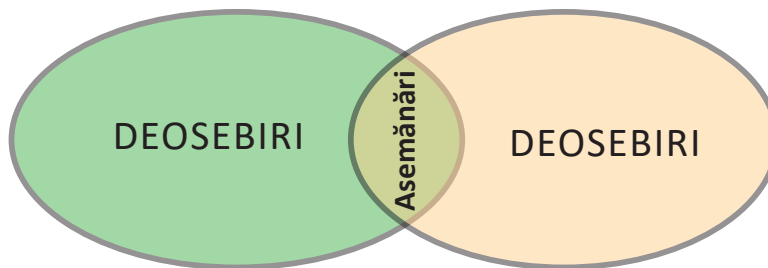
Jur să slujesc cu credință patria, să acționez cu fermitate pentru apărarea independenței, suveranității și integrității țării, pentru bunăstarea și fericirea întregului popor, pentru edificarea socialismului și comunismului în Republica Socialistă România! Jur să respect și să apăr Constituția și legile țării, să fac totul pentru aplicarea consecventă a principiilor democrației socialiste, pentru

afirmarea în viața societății a normelor eticii și echității socialiste! (...) Jur că îmi voi face întotdeauna datoria cu cinste și devotament pentru strălucirea și măreția națiunii noastre socialiste, a Republicii Socialiste România!

Jurământul rostit de Președintele RSR la preluarea funcției – Extras din Constituția RSR

1. Analizați în ce măsură Nicolae Ceaușescu a respectat promisiunile asumate prin jurământul prezentat, având în vedere cunoștințele dobândite la disciplina de față și la orele anterioare de istorie.
2. Explicați semnificația rostirii unui jurământ solemn, dar lipsit de conținut concret, în contextul existenței unui regim politic totalitar, cum era cel din România comunistă.

II. Folosind Diagrama Venn comparați primele două hărți de mai sus (Fig. 2 și 3).

Idei esențiale

- Principalele instituții de stat în România comunistă au fost: Marea Adunarea Națională, Prezidiul Marii Adunări Naționale, Consiliul de Stat, Președinția RSR și Consiliul de Miniștri.
- România comunistă a trecut prin mai multe reorganizări administrativ-teritoriale, ultima reformă majoră a avut loc în 1968.
- Administrația locală era compusă din Sfaturile populare/Consiliile populare.

Știați că...

...la preluarea funcției de Președinte al RSR (1974), lui N. Ceaușescu i-a fost înmănat un sceptru ca simbol al noii autorități, cu toate că sceptrul este un simbol specific monarhiilor, nu republicilor?

...marele artist spaniol Salvador Dali i-a trimis un mesaj lui Ceaușescu (1974) prin care l-a ironizat pentru „inițiativa dumneavoastră istorică de a institui sceptrul prezidențial”?

2. Relația stat-cetățean: coerciție, rezistență și acomodare

RELAȚIA STAT-CETĂȚEAN

Într-un regim totalitar, singurul lucru așteptat de la cetățean este supunerea oarbă în toate aspectele vieții. Cele trei Constituții din perioada comunistă aveau prevederi generoase referitoare la drepturile de care trebuiau să se bucure cetățenii României, dar în realitate, aceste drepturi nu au fost respectate niciodată. Ele au fost simple ficțiuni legislative menite să lase impresia că România era o democrație autentică. Așadar, relația stat-cetățean se rezuma la acceptarea fără crâcnire, de către cel din urmă, a tuturor aberațiilor izvorâte din mintea liderului suprem, conducătorul partidului (Fig. 1).

COERCIȚIE

Opoziția față de planurile partidului pentru națiunea română era sancționată ferm. Organele de represiune au acționat de o manieră generalizatoare în intervalul 1945-1964. Oricine putea să fie și era, dacă așa hotăra partidul și structurile represive, un „dușman al poporului”. Odată intrat în colimatorul represiunii, cetățeanului i se puteau întâmpla foarte multe lucruri neplăcute, iar până la tortură, încarcerare sau suprimare fizică se putea trece prin diverse alte stări, care aveau drept scop supunerea. Cetățeanul putea fi evacuat din locuință, putea rămâne fără bunuri, putea fi concediat, copiii săi puteau fi exmatriculați din anumite școli etc. Imaginația structurilor represive nu avea limite în această direcție.

REZISTENȚĂ

Abuzurile regimului comunist s-au lovit de multe ori de rezistența curajoasă a populației. Pe lângă cele mai vizibile și mai bine documentate forme de rezistență, precum lupta armată, revoltele țărănești și muncitorești (Brașov, 1987), protestele muncitorești (Valea Jiului, 1977) (Fig. 2) și disidența, au existat și alte forme de rezistență la abuzurile comise de statul controlat de partid. Printre acestea putem enumera: oficierea în clandestinitate a unor ritualuri religioase; păstrarea tradițiilor și obiceiurilor interzise; ascultarea postului de Radio Europa Liberă; evidențierea unor realități incomode prin bancuri; citirea și răspândirea (samizdat) unor cărți și reviste interzise etc.

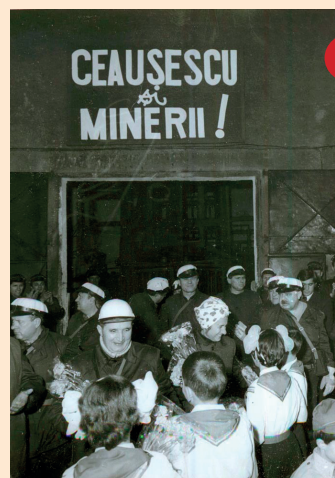
ACOMODARE

Cea mai mare parte a populației a ales să se acomodeze noilor realități, ducându-și existența cât de bine a putut, într-o societate marcată de lipsuri de tot felul, de interdicții și limitări, de spaima indusă de aparatul represiv, cu gândul că, în orice moment, chiar și fără un motiv temeinic, existența îți putea fi dată peste cap în moduri inimaginabil de brutale.

Partidul avea pretenția de a controla toate aspectele vieții sociale, inclusiv – sau, poate, mai ales – viața privată, chiar și gândurile. În acest climat, caracterizat de teroare și coerciție, acomodarea la o realitate copleșitoare părea singura opțiune viabilă.

Scînteia, organul de presă al PCR, numărul din 21 decembrie 1989

Vizita soților Ceaușescu la mina Lupeni din jud. Hunedoara (octombrie 1977)
Sursa: Fototeca online a comunismului românesc

De ținut minte!

Rezistența față de practicile politice ale unui regim dictatorial este singura modalitate de întoarcere la o societate normală, o societate democratică.

Aplicații

I. Citiți sursa istorică de mai jos și răspundeți cerințelor.

*Regimul Ceaușescu, atât de **abhorat** de populație în 1989, s-a născut din convergența a trei factori: modelul stalinist al socialismului, voința liderului și, oricât ar părea de surprinzător, concursul activ sau pasiv al populației; activ prin pătura de nomenclaturiști și pasiv prin acceptarea obediență, resemnată a formelor și dispozițiilor celor mai aberante ale regimului. Când*

o putere nu întâlnește nicio stavilă, nicio rezistență, ea are tendința de a invada și alte sectoare decât cele controlate în chip obișnuit de către stat și de a deveni și mai apăsătoare. Această pasivitate nu se poate explica prin frică, pentru că reprimarea opozițiilor a rămas până la sfârșit moderată.

Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*

1. Menționați, din sursa dată, cauzele care au dus la apariția regimului N. Ceaușescu.
2. Sunteți de acord cu afirmația autorului că acomodarea populației la noile realități a contribuit la întărirea regimului personal al lui N. Ceaușescu? Argumentează-vă răspunsul.
3. Precizați, din sursa dată, o informație referitoare la „tendința” puterii.
4. Considerați corectă opinia autorului că pasivitatea populației nu se poate explica prin frică?
5. Analizați în ce măsură lipsa unei opoziții serioase din partea societății a influențat caracterul moderat al represiunii în timpul regimului Ceaușescu.

II. Jurnal. Imaginați-vă că sunteți un disident ai regimului ceaușist de la începutul anilor 1980. Consemnați într-un jurnal faptele, opiniile și reflecțiile personale, dintr-o perioadă anume de timp (ex. august 1982). Căutați informații din diverse surse despre evenimentele care s-au produs în acea perioadă. Oferiți soluții prin care v-ați putea opune regimului.

Idei esențiale

- Ca orice regim totalitar, statul comunist cerea cetățenilor obediență totală.
- Orice formă de opoziție despre care autoritățile represive aveau știință era sancționată dur.
- În pofida fricii inspirate de regim, unii cetățeni s-au opus abuzurilor și aberațiilor acestuia.
- Majoritatea populației a ales să se acomodeze la noile realități.

Dicționar

abhorat – detestat (din lb. latină).

samizdat – termen din limba rusă, care se traduce „publicare prin mijloace proprii”, și se referă la multiplicarea și distribuirea unor cărți/publicații interzise de cenzură.

Știați că...

...între anii 1950 și 1960 orașul Brașov s-a numit Orașul Stalin și era reședința Regiunii Stalin, creată prin reforma administrativ teritorială din anul 1950?

...acomodarea la realitățile brutale din perioada comunistă e vizibilă și prin expresiile folosite în mod uzual de cetățenii de atunci, precum: „Ei se fac că ne plătesc, noi ne facem că muncim”?

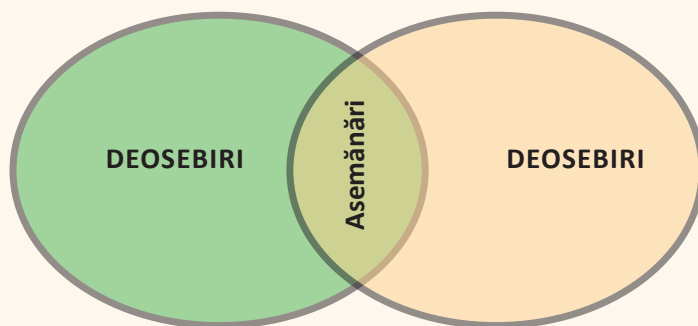
...PMR/PCR a folosit „autocritica”, un instrument de control care impunea membrilor de partid să-și recunoască în mod public și de bunăvoie greșelile reale sau imaginare?

Recapitulare

I. Reformulați enunțurile de mai jos pentru ca acestea să exprime un adevăr istoric.

1. Marea Adunarea Națională nu era singura autoritate legislativă din RPR.
2. Regiunea Autonomă Maghiară a fost creată în 1953.
3. Gheorghe Gheorghiu-Dej nu a fost primul președinte al Consiliului de Stat.
4. Nicolae Ceaușescu a deținut și funcția de președinte al Consiliului de Miniștri.
5. Funcția de președinte al RSR a fost creată în 1975.

II. Folosind Diagrama Venn, realizați o comparație între Prezidiul Marii Adunări Naționale și Consiliul de Stat.

III. Răspundeți la întrebările de mai jos, referitoare la acomodarea populației în perioada comunistă.

Evaluare

I. Realizați legătura corectă între cauzele din stânga și efectele din dreapta.

1. Proclamarea RPR	a. N. Ceaușescu devine președinte al Consiliului de Stat
2. Creșterea puterii lui N. Ceaușescu	b. Majoritatea populației se acomodează
3. Slugărnicia lui Dej față de Stalin	c. Raionul devine o unitate administrativ-teritorială
4. Reprimarea brutală a oricărei opoziții	d. Este adoptată o nouă Constituție (1948)
	e. Ceaușescu îi succede lui Gheorghiu-Dej

II. Citiți, cu atenție, sursa de mai jos.

POETUL – Dragi tovarăși însărcinați cu reeducarea mea. Țin să declar că noaptea trecută am pronunțat în gând următoarele fraze: Tocmai am petrecut cea de-a 583-a zi românească în pușcăria românească unde am fost trimis să ispășesc o pedeapsă de patru ani pentru activități antiromânești. Unul dintre colegii mei de celulă a murit noaptea trecută de moarte românească. În consecință am întrerupt lecțiile de latină. Pax vobiscum (Pacea fie cu voi – lb latină). Un nou deținut român ne-a venit însă în celulă. Deci suntem în continuare tot patru români în celulă. (...) S-a lăsat un teribil frig românesc în celula noastră românească. Din când în când, câte un gardian român deschide vizeta de la ușa celulei și ne ordonă în românește să nu mai vorbim între noi. Și atunci tăcem cu toții în românește...

Matei Vișniec, *Despre senzația de elasticitate când pășim peste cadavre* (piesă de teatru)

Pornind de la această sursă literară, răspundeți la următoarele cerințe:

1. Numiți situația în care se găsea personajul literar în raport cu statul comunist.
2. Precizați o informație care evidențiază absurdul statutului de deținut politic.
3. Menționați o modalitate de acomodare a personajului la realitățile curente.
4. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursă, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (*cauză*, respectiv *efect*).
5. Prezentați scopurile procesului de reeducare din perioada comunistă.

Grilă de autoevaluare

Oficiu:	Total:	Item I	Item II
10 p.	100 p.	4 x 10 = 40 p.	5 x 10 = 50 p.

Fișă de observare sistematică a comportamentului elevilor la orele de istorie a comunismului

Criteriile evaluate	Nivel scăzut	Nivel mediu	Nivel ridicat
1. Respectarea regulilor grupului			
2. Nivelul de sociabilitate			
3. Emotivitatea și încrederea în sine			
4. Capacitatea de autoorganizare			
5. Atitudinea critică și implicarea în dezbaterile de la clasă			
6. Interesul față de disciplina <i>Istoria Comunismului</i>			

*Durata perioadei de evaluare este egală cu durata unității de învățare III. *Dinamica regimului comunist.*

Soții Ceaușescu, alături de cuplul Nixon,
în balconul Casei Albe (Washington, 1973)

ROMÂNIA ÎN RELAȚIILE INTERNAȚIONALE POSTBELICE

Relațiile cu Marile Puteri în perioada 1944-1989

Studiu de caz: România în cadrul Organizației
Tratatului de la Varșovia

Recapitulare
Evaluare

Relațiile cu Marile Puteri în perioada 1944-1989

ÎN ANTICAMERA TOTALITARISMULUI (1944-1948)

Actul de la 23 august 1944 a plasat, chiar dacă nu imediat, România în sfera de influență sovietică. Țara a fost ocupată de trupele Armatei Roșii, fapt care a avut darul de a propulsa PCR în centrul vieții politice. Pentru a-și asigura securitatea, URSS a făcut tot posibilul pentru a instala la putere, în țările pe care le-a ocupat, guverne marionetă, conform unui principiu enunțat de Stalin, probabil în fața lui Tito: „Acest război (Al Doilea Război Mondial – n.n.) nu este ca cele din trecut. Cine ocupă un teritoriu, își impune și propriul său sistem social.”

Sovieticii au impus, la 6 martie 1945, primul guvern comunist din istoria României, la conducerea căruia se găsea dr. Petru Groza. La 8 mai 1945, guvernul Groza a încheiat o serie de acorduri economice cu URSS prin care economia românească a fost subordonată sovieticilor. În acest fel au apărut infamele întreprinderi mixte româno-sovietice numite SOVROM-uri.

La Conferința de Pace de la Paris (1946-1947), delegația României, condusă de Gheorghe Tătărescu, nu a ieșit din limitele impuse de vecinul de la răsărit. Tratatul de Pace cu România, care a fost semnat la 10 februarie 1947, a avut exact prevederile dorite de către Moscova, iar oficialitățile de la București nu au avut nimic de obiectat. Mai mult, în același an 1947, România a refuzat să participe la *Planul Marshall*, urmând linia trasată de Moscova „democrațiilor populare” din Europa de Est. În plus, PCR s-a alăturat de la bun început Cominformului (1947), urmașul defunctului Comintern.

La începutul anului 1948, România a devenit cu adevărat un stat comunist totalitar, prin adoptarea unei constituții de inspirație sovietică, prin crearea unui aparat represiv și prin eliminarea oricăror urme politice care ar fi putut aminti de „vechiul regim” regalist.

UN ALT SATELIT PE ORBITA URSS (1948-1958)

Ana Pauker, care a devenit ministru de externe, la 5 noiembrie 1947, de altfel, prima femeie din lume care a ajuns într-o asemenea funcție, a făcut din România, în acord cu conducerea partidului, un simplu executant al ordinilor Kremlinului. Cu alte cuvinte, România era doar un alt satelit pe orbita URSS (**Fig. 1**).

La 4 februarie 1948, a fost semnat la Moscova *Tratatul de prietenie, colaborare și asistență mutuală* dintre Republica Populară Română și URSS. Cu această ocazie, a fost semnat și un *Protocol* prin care sovieticii au anexat Insula Șerpilor, cu toate că aceasta rămăsese

în posesia României, conform prevederilor Tratatului de Pace de la Paris din 1947. Insula a fost cedată Uniunii Sovietice, la 23 mai 1948.

În anii care au urmat, RPR s-a raliat tuturor inițiativelor sovietice pe plan internațional: România a devenit membru fondator al CAER (1949), a denunțat *deviația titoistă* (1948-1955) și s-a alăturat de la bun început *Organizației Tratatului de la Varșovia* (1955). În 1956, comuniștii din România au sprijinit activ reprimarea revoluției maghiare, ceea ce le-a adus un important capital de imagine la Moscova.

DESPRINDEREA DIN ÎMBRĂȚȘAREA MARELUI FRATE DE LA RĂSĂRIT (1958-1964)

Obediența liderilor comuniști de la București l-a determinat pe Hrușciiov să accepte retragerea trupelor sovietice din România, care a avut loc în 1958. Lipsit de efectul constrângător al acestor unități militare, Gheorghe Gheorghiu-Dej a promovat o distanțare treptată de politica externă dusă de sovietici, ceea ce însemna, în egală măsură, și o anumită deschidere către Occident. Această atitudine a fost favorizată și de declanșarea conflictului sino-sovietic, în 1959, care i-a oferit dictatorului de la București mai mult spațiu de manevră.

În 1963, la ONU, România a votat pentru prima dată altfel decât sovieticii, iar în același an a notificat SUA că va păstra neutralitatea în cazul unui conflict militar între sovietici și americani. Totul a culminat cu *Declarația* din aprilie 1964 a CC al PMR, prin care se respingea pretenția PCUS de a coordona activitatea tuturor partidelor comuniste. În același an, a fost respins și *Planul Valov*, o tentativă sovietică de subordonare a economiei României.

ROMÂNIA, DISIDENTUL DIN LAGĂRUL SOCIALIST (1964-1985)

Beneficiarul politicii externe promovate de Gheorghe Gheorghiu-Dej după 1958 a fost N. Ceaușescu, cel care a ajuns la cârma partidului în 1965. Acesta a lărgit falia dintre România și URSS prin gesturi sfidătoare, care au atras atenția și bunăvoința Occidentului, cum au fost: stabilirea de relații diplomatice cu RFG; refuzul de a rupe relațiile diplomatice cu Israelul (1967); condamnarea publică a intervenției militare din Cehoslovacia (1968); apropierea de Republica Populară Chineză (**Fig. 2**); participarea la Jocurile Olimpice de Vară de la Los Angeles (1984) etc. Conduita noului lider de la București a făcut ca acesta să

fi perceput drept un disident în lagărul socialist și a permis strângerea relațiilor cu Occidentul (Fig. 3).

IZOLAREA (1985-1989)

După ce la conducerea Uniunii Sovietice a ajuns reformistul Mihail Gorbaciov, Occidentul și-a pierdut interesul pentru N. Ceaușescu, ale cărui crime și abuzuri deveneau tot mai bine cunoscute peste hotare. Aura

de disident s-a risipit, iar relațiile cu vestul, cu SUA, în special, s-au deteriorat rapid. În 1988, SUA au anunțat retragerea Clauzei națiunii celei mai favorizate.

Dictatorul de la București a devenit tot mai izolat pe plan internațional, pe măsură ce vântul schimbării se făcea simțit în Europa de Est, iar el rămânea cantonat între granițele înguste ale neostalinismului.

Europa după cel de Al Doilea Război Mondial

Ceaușescu și Mao Zedong, liderul Republicii Populare Chineze (iunie 1971)
Sursă: Fototeca online a comunismului românesc

Soții Ceaușescu alături de Regina Elisabeta a II-a și ducele de Edinburgh (iunie 1978)
Sursă: Fototeca online a comunismului românesc

De ținut minte!

Strădanile lui Gheorghe Gheorghiu-Dej și ale lui Nicolae Ceaușescu de a scăpa de sub tutela Moscovei au avut drept scop final creșterea puterii acestor doi dictatori. Ele nu au urmărit în niciun moment binele națiunii române.

Aplicații

I. Citiți sursa de mai jos, câte doi colegi, și răspundeți împreună la cerințe.

Data fiind diversitatea condițiilor de construcție socialistă nu există și nu pot exista tipare sau rețete unice, nimeni nu poate hotărî ce este just și ce nu pentru alte țări sau partide. Elaborarea, alegerea sau schimbarea formelor și metodelor construcției socialiste constituie

un atribut al oricărui partid marxist-leninist, un drept suveran al fiecărui stat socialist.

Extras din Declarație cu privire la poziția PMR în problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale (aprilie 1964)

1. Pornind de la informațiile din lecție, precizați în ce context internațional a apărut Declarația din aprilie 1964?
2. Numiți, pe baza sursei, motivul pentru care nu exista o cale unică de dezvoltare pentru țările socialiste.
3. Precizați, din sursa dată, o informație referitoare la un drept al partidelor marxist-leniniste.
4. Explicați de ce, în ultimii ani ai regimului Gheorghiu-Dej și la începutul regimului Ceaușescu, a fost promovată o politică externă de distanțare față de URSS. Argumentați dacă a vizat interesele țării sau pe cele personale.

II. Portofoliu digital: Despre politica externă promovată de România în perioada comunistă, în cele patru etape de evoluție ale acesteia. **Organizare:** 1. Profesorul împarte colectivul clasei în patru grupe relativ egale; 2. Lucrați în afara orelor de curs, prin platforme de comunicare la distanță; 3. Fiecărei grupe îi va fi acolată o anumită etapă dintre cele patru identificabile în lecție; 4. Portofoliul digital trebuie să conțină extrase din diverse surse, oficiale sau private, identificabile online, despre politica externă a României din perioada atribuită; 5. Rezultatul activității trebuie încărcat într-un cont Google Drive (ori ceva echivalent cu acesta), pentru a putea fi consultat de toți membrii clasei; 6. Folosiți portofoliul digital comun, alcătuit din punerea la un loc a muncii celor patru grupe, pentru a realiza în timpul orei, sub îndrumarea profesorului, o cronologie a celor mai importante evenimente din politica externă a României, din intervalul 1948-1989.

Ideii esențiale

- În perioada comunistă, politica externă a României a cunoscut patru etape de evoluție: obediența față de Moscova (1948-1958); distanțarea de URSS (1958-1964); opoziția față de sovietici (1964-1985); izolarea pe plan internațional (1985-1989).
- Opoziția față de URSS a dus la strângerea relațiilor cu Occidentul.
- După 1985, contrastul dintre reformismul lui Gorbaciov și neostalinismul regimului Ceaușescu a dus la izolarea României pe plan internațional.

Dicționar

deviația titoistă – sintagmă folosită de propaganda comunistă din România, pentru a desemna disidența lui Iosip Broz Tito, liderul comunist al Iugoslaviei, în raport cu URSS.

Planul Marshall – plan de relansare economică a Europei implementat de SUA între anii 1948-1952; denumirea oficială – Planul de Recuperare Europeană.

Știați că...

...în timpul vizitei pe care a efectuat-o la Moscova, în septembrie 1965, delegația României, condusă de N. Ceaușescu, a cerut restituirea „Tezaurului României”, confiscat de bolșevici în ianuarie 1918, care nu a fost înapoiat în integralitate nici până în zilele noastre?

...printre multele inițiative de politică externă ale lui N. Ceaușescu, s-a numărat și dorința de a media conflictul israeliano-palestinian, fără să fi avut vreo contribuție notabilă în această direcție?

Alianța stabilită între cancelariile Occidentale și sovietice în timpul celui de Al Doilea Război Mondial s-a desprins rapid după 1945. Noua realitate postbelică a dus la declanșarea Războiului Rece (1945-1991), o înfruntare titanică, dar fără un conflict major direct, între SUA și aliații săi, de-o parte, și URSS și sateliții săi, de cealaltă parte. Această sciziune între Vest și Est a devenit extrem de evidentă prin crearea, la 4 aprilie 1949, prin Tratatul de la Washington, a Organizației Tratatului Atlanticului de Nord /North Atlantic Treaty Organization (OTAN/NATO), După primirea RFG în NATO (1955), a venit și replica sovietică în contextul Conferinței statelor socialiste europene, care a avut loc la Varșovia între 11 și 14 mai 1955. La 14 mai 1955, a fost semnat Tratatul de prietenie, colaborare și asistență mutuală dintre URSS, România, Polonia, Ungaria, Cehoslovacia, RDG, Bulgaria și Albania. Astfel a luat ființă Organizația Tratatului de la Varșovia (OTV).

Tratatul de la Varșovia (Fig. 1), cunoscut și sub denumirea de Pactul de la Varșovia, ratificat de către MAN la 30 mai 1955, prevedea, totodată, crearea unui Comitet politic consultativ și a unui Comandament Unificat al Forțelor Armate. În fruntea celui din urmă a fost instalat **mareșalul** sovietic Ivan Stepanovici Konev. Tratatul avea o durată de 20 de ani, cu posibilitatea de prelungire automată pentru încă zece.

Pe lângă tratatul oficial, la Varșovia a fost semnat și un Protocol secret, în care s-a detaliat modalitatea de constituire și funcționare a Comandamentului Unificat care trebuia să conducă Forțele Armate Unite ale statelor semnatare. Prevederile acestui Protocol subordonau Moscovei, de fapt, armatele sateliților sovietici din Europa de Est.

Plecarea trupelor sovietice din țara noastră, în vara anului 1958, a afectat și rolul României în cadrul

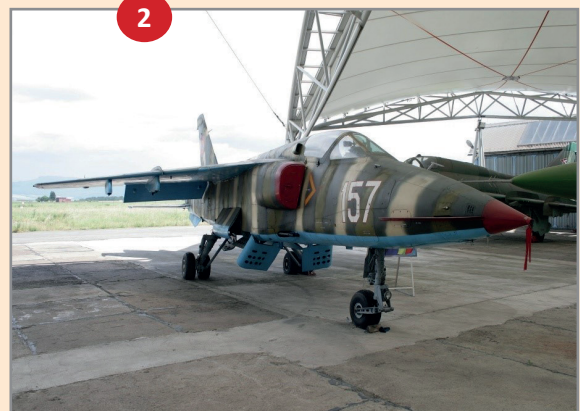
Organizației Tratatului de la Varșovia. Spre deosebire de Albania, România nu a părăsit alianța militară creată în 1955, iar unități militare românești au continuat să participe la aplicațiile derulate sub egida OTV. Pe de altă parte, România a manifestat reticențe față de inițiativele sovietice privind o mai strânsă integrare a structurilor militare ale statelor membre, precum și față de dorința URSS de a se aduce noi țări în alianță. De exemplu, în 1963, Gheorghe Gheorghiu-Dej s-a opus, alături de Polonia, intrării Mongoliei în alianță. Întâlnirile periodice ale Comitetului politic consultativ au fost, după aceea, de multe ori scena unor înfruntări între reprezentanții României și cei ai URSS. Această stare de fapt a culminat cu condamnarea publică, de către N. Ceaușescu, a invadării Cehoslovaciei, în august 1968, de către forțe armate ale statelor membre ale OTV, cu excepția notabilă a României. Atitudinea curajoasă a liderului român, care putea provoca o intervenție armată și în România, din cauza căreia ar fi avut de suferit poporul român, a adus multe elogii României, din partea cancelariilor occidentale.

După 1968, Ceaușescu a devenit mai precaut, ca nu cumva România să fie invadată de puternicul vecin de la răsărit, așa cum au pățit Ungaria (1956) și Cehoslovacia (1968). România și-a manifestat în continuare opoziția față de anumite propuneri venite din partea sovieticilor, a depus eforturi pentru crearea unei industrii proprii de armament (Fig. 2), dar, pe de altă parte, a rămas în cadrul OTV până la desființarea acestei organizații în 1991. Prăbușirea regimurilor comuniste din Europa de Est, începând cu anul 1989, a avut efecte profunde și asupra OTV. Prin urmare, OTV s-a dezmembrat la 1 iulie 1991, în timp ce NATO există și astăzi.

Emblema Organizației Tratatului de la Varșovia

IAR – 93 Vulturul, avion de luptă realizat de România, în colaborare cu Iugoslavia, în timpul regimului Ceaușescu

Aplicații

I. Citiți următoarea sursă istorică și apoi răspundeți cerințelor.

Dragi tovarăși, Cetățeni ai țării românești, (...) Pătrunderea trupelor celor cinci țări socialiste în Cehoslovacia constituie o mare greșală și o primejdie gravă pentru pacea în Europa, pentru soarta socialismului în lume. Este de neconceput în lumea de astăzi (...) ca un stat socialist, ca state socialiste să încalce libertatea și inde-

pendența altui stat. Nu există nici o justificare, nu poate fi acceptat nici un motiv de a admite, pentru o clipă numai, ideea intervenției militare în treburile unui stat socialist frățesc.

Din discursul lui N. Ceaușescu rostit la mitingul din 21 august 1968

1. Identificați evenimentul istoric din anul 1968 la care face referire sursa și precizați contextul în care s-a desfășurat.
2. Explicați care erau, potrivit lui Ceaușescu, efectele anticipate ale evenimentului asupra României sau a regiunii.
3. Precizați ce anume considera Ceaușescu de neconceput și ce fapt nu putea fi justificat în opinia sa.
4. Interpretați folosirea formulei introductive „Cetățeni ai țării românești” și argumentați semnificația ei în contextul istoric.
5. Justificați de ce perioada 1965–1989 este denumită de istorici „național-comunistă”, raportându-vă la elementele definitorii ale regimului.

II. Fișă de lucru. Realizați o fișă de lucru, despre aspecte relevante privind relația României cu Organizația Tratatului de la Varșovia, folosind surse accesibile online, pe care să o dați spre rezolvare colegului de bancă. Fiecare elev al clasei va proceda în acest fel. La final, veți verifica și evalua răspunsurile colegului.

Idei esențiale

- România a fost membru fondator al Organizației Tratatului de la Varșovia, creată în 1955.
- Partea română nu a părăsit OTV, dar s-a opus constant anumitor inițiative sovietice.
- Ceaușescu a condamnat vehement invadarea Cehoslovaciei din 1968.
- Organizația Tratatului de la Varșovia s-a dizolvat în mod oficial, în anul 1991.

Dicționar

mareșal – cel mai înalt rang militar în unele țări, în anumite perioade istorice.

Știați că...

...cele mai tensionate momente din relația româno-sovietică au avut loc în 1968 și 1971, iar în aceste momente au existat temeri că România ar fi putut fi invadată de către sovietici?

...industria românească de armament a reușit să producă prin mijloace proprii tancul TR-85 (Tanc Românesc – model 1985), ca parte a dorinței lui Ceaușescu ca armata română să nu mai depindă de importul de armament din URSS?

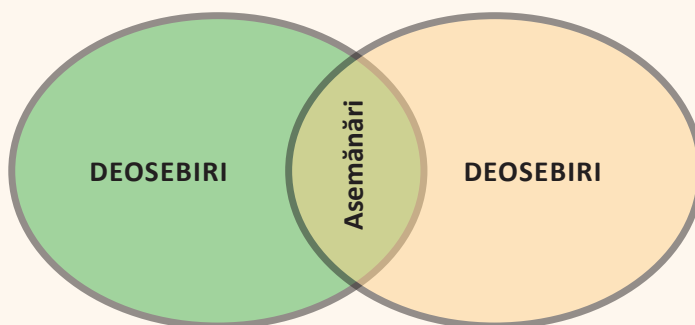
...industria aeronautică românească intenționa, la sfârșitul anilor 1980, să realizeze un avion de luptă supersonic pe care dorea să-l numească IAR – 96, dar acest deziderat nu s-a materializat niciodată?

Recapitulare

I. Așezați, în ordine cronologică, evenimentele istorice de mai jos.

- a. Declarația din aprilie
- b. Constituirea CAER
- c. Desființarea Organizației Tratatului de la Varșovia
- d. Condamnarea invadării Cehoslovaciei
- e. Crearea Organizației Tratatului de la Varșovia
- f. Sovieticii anexează Insula Șerpilor
- g. Tratatul de Pace cu România
- h. Retragera din România a trupelor sovietice

II. Folosind Diagrama Venn, realizați o comparație între OTAN și OTV.

III. Identificați, în tabelul de mai jos, denumirile/acronimele a cinci organizații internaționale din perioada Războiului Rece. Apoi, definiți fiecare organizație în parte.

C	I	O	O	N	O	N	U
O	N	R	T	A	T	C	E
M	F	M	V	T	V	A	R

IV. Stabiliți dacă enunțurile de mai jos sunt adevărate sau false.

1. România s-a opus integrării Mongoliei în OTV.
2. RPR a refuzat să semneze Tratatul de la Varșovia (1955).
3. România a avut relații tensionate cu URSS, în intervalul 1948-1958.
4. N. Ceaușescu a condamnat public invadarea Cehoslovaciei (1968).
5. Liderul sovietic, Nikita Hrușciov, a fost convins să retragă trupele sovietice din RPR.
6. România a refuzat să participe la Jocurile Olimpice de la Los Angeles (1984).

Evaluare

I. Completați diagrama de mai jos cu două cauze și două efecte ale implicării României în Războiul Rece:

II. Citiți, cu atenție, sursa de mai jos.

În opinia noastră, o abordare nuanțată a unei asemenea teme și renunțarea la sintagma „retragerea trupelor sovietice din România” – folosită în mod constant, înainte de anul 1989, în istoriografia românească și în discursul politic – în favoarea expresiei „plecarea armatei sovietice din România” se înscrie într-o nouă viziune privind evenimentele politico-militare care au avut loc în Europa Centrală și de Est în timpul Războiului Rece. Nu trebuie pierdut din vedere faptul că Nikita Hrușcirov a urmărit încă din vara anului 1955 reducerea efectivelor militare sovietice, în contextul apariției și dezvoltării rapide a unei noi categorii de armă: racheta. (...) S-a prevăzut, printre altele, mutarea în URSS a mai multor unități militare sovietice care staționau în RDG, Ungaria și România. În consecință, în anul 1958 a existat nu doar un „caz românesc”, ci și unul est-german, precum și un „caz ungar” (o divizie sovietică a plecat la rândul său din Ungaria în anul 1958, la ordinul Moscovei).

Petre Opreș, *România în Organizația Tratatului de la Varșovia (1955-1991)*

Pornind de la această sursă, răspundeți la următoarele cerințe:

1. Numiți o personalitate și un spațiu istoric la care se referă sursa dată.
2. Precizați o informație despre opinia autorului cu privire la evenimentele din anul 1958.
3. Menționați sintagma pe care o propune autorul pentru a descrie evenimentele din 1958.
4. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursă, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (*cauză*, respectiv *efect*).

III. **Eseu.** Elaborați, în aproximativ o pagină, un eseu nestructurat, despre rolul jucat de România în cadrul Organizației Tratatului de la Varșovia.

Se punctează: acuratețea informațională; utilizarea limbajului istoric adecvat; evidențierea relației cauză-efect; respectarea succesiunii cronologice/logice a faptelor istorice; încadrarea eseului în limita de spațiu precizată.

Grilă de autoevaluare

Oficiu:	Total:	Item I	Item II	Item III
10 p.	100 p.	4 x 5 = 20 p.	4 x 10 = 40 p.	5 x 6 = 30 p.

REPRESIUNE POLITICĂ

Aripi, Monumentul Luptei Anticomuniste (București), realizat de sculptorul Mihai Buculei

1. Legislație și instituții represive: securitate, miliție, trupe de securitate, justiția

2. Sistemul concentraționar (1945-1964): închisori, lagăre, colonii de muncă, deportări

3. Forme de supraveghere și represiune (1965-1989): generalizarea supravegherii, procese de drept comun motivate politic, psihiatrie punitivă, instituționalizarea forțată a minorilor

Recapitulare

Evaluare

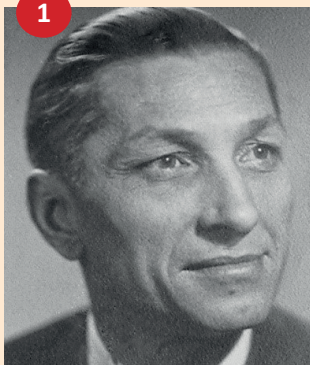
1. Legislație și instituții represive: securitate, miliție, trupe de securitate, justiția

SECURITATEA

Regimurile nedemocratice, fie ele autoritare, dictatoriale sau totalitare, au avut și au nevoie în continuare, de structuri represive, cu ajutorul cărora să identifice și să elimine orice formă de opoziție față de regim, fie că este vorba de opoziție reală, ori de opoziție potențială. Lenin a creat rapid, după Revoluția din 1917, CEKA, redenumită de mai multe ori, pentru ca în intervalul 1946-1953 să poarte numele de MGB. Din 1954 și până în 1991, s-a intitulat KGB (**Fig. 4**), un nume asociat de obicei cu infamia, și pe bună dreptate. Hitler, de pildă, s-a bazat de Gestapo, iar Mussolini pe OVRA.

La 30 august 1948, a fost emis decretul nr. 221 prin care s-a constituit Direcțiunea Generală a Securității Poporului, în cadrul Ministerului Afacerilor Interne. Acesteia i s-a rezervat rolul pe care îl avea, la acel moment, MGB în URSS. În fruntea DGSP, a fost plasat Pantelimon Bodnarenko (alias Gheorghe Pintilie), cetățean sovietic, cu gradul de general-locotenent (**Fig. 1**). Adjuncții săi erau doi generali-maior: Alexandru Nicolski, cetățean sovietic (al cărui nume real era Boris Grünberg), și Vladimir Mazuru (ucrainean din Bucovina de Nord). Bodnarenko s-a aflat la conducerea Securității până în 1963, în perioada comiterii celor mai multe crime.

DGSP, brațul armat al partidului, a fost redenumită Direcția Generală a Securității Statului, la 30 martie 1951, iar în 1952 a intrat în componența nou înființatului Minister al Securității Statului. Cel din urmă a avut o viață scurtă, astfel că în 1953 a fost contopit cu MAI, în cadrul căruia se găsea și Departamentul Securității, care în 1967 a primit denumirea de Departamentul Securității Statului.

Pantelimon Bodnarenko (Gheorghe Pintilie), primul șef al temutei Securități (1948-1963)

Indiferent de numele sub care a fost cunoscută poliția politică din România comunistă, pentru omul de rând ea a fost pur și simplu Securitatea, o denumire odioasă și înfricoșătoare în egală măsură. Securitatea a fost instituția principală prin care s-a realizat represiunea în intervalul 1948-1989.

MILIȚIA

Poliția și jandarmeria, două instituții esențiale pentru sănătatea unui stat, au fost desființate prin decret, la 23 ianuarie 1949, iar în locul lor a fost creată Direcția Generală a Miliției, aflată în subordinea Ministerului Afacerilor Interne. În sarcina Miliției intrau siguranța publică și paza frontierelor țării. În realitate, Miliția, alături de Securitate, a funcționat, în majoritatea cazurilor, ca o instituție represivă, în cadrul căreia lucrau zeci de mii de angajați cu grade militare. Miliția și-a încetat activitatea în decembrie 1989, pe fondul prăbușirii regimului ceaușist.

TRUPELE DE SECURITATE

La 7 februarie 1949, au fost create Trupele de Securitate (Decretul nr. 163/1949) prin cooptarea, cel puțin la început, a anumitor cadre care activaseră în Jandarmerie. Trupele de Securitate erau compuse din unități militare, bine echipate și antrenate, aflate în subordinea Ministerului Afacerilor Interne. Ele aveau misiunea de a asista Securitatea în aspecte ce țineau de implementarea represiunii. Trupele de Securitate au fost încadrate și cu soldați în termen, astfel că efectivele lor ajungeau la zeci de mii de oameni.

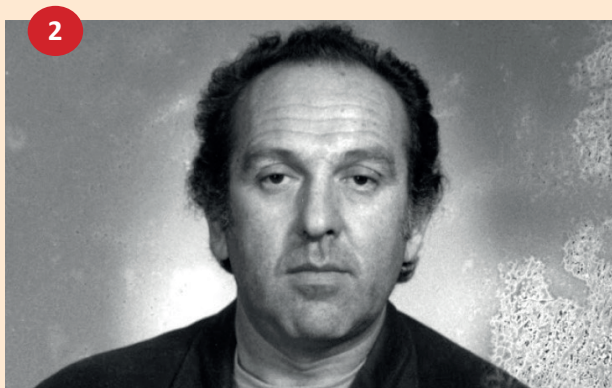
JUSTIȚIA

Comuniștii au înțeles foarte bine faptul că un regim represiv trebuie să se întemeieze și pe o justiție obedientă. În acest sens, la 28 noiembrie 1947, Adunarea Deputaților a votat Legea pentru organizarea judecătorească, propusă de Ministrul Justiției de la acea dată, Lucrețiu Pătrășcanu (1944-1948). Legea elimina inamovibilitatea judecătorilor, ceea ce permitea epurarea sistemului de justiție de indezirabili și popularea acestuia cu „cozi de topor”. Ca o noutate, erau instituți așa-zii asesori populari, cetățeni care deveneau judecători, pentru o perioadă limitată de timp, în procesele penale, mai târziu și în cele civile. Pe lângă toate acestea, Constituțiile din perioada comunistă nu mai vorbesc

despre justiție ca o putere aparte în stat, ci se limitează la a menționa „organele judecătorești”, ceea ce indică subordonarea acesteia față de interesele partidului. Drept urmare, pe tot parcursul perioadei comuniste, Justiția a funcționat, pornind de la o legislație penală croită special pentru a garanta condamnarea „dușma-

nilor poporului”, prin instrumentarea unor procese politice, în care verdictul era hotărât dinainte. Trebuie precizat faptul că justiția din România comunistă judeca pornind de la „prezumția de vinovăție”, nicidecum de la cea de nevinovăție, așa cum este normal într-o țară cu o justiție independentă și echidistantă.

2
Inginerul Gheorghe Ursu (1926-1985),
victimă a Securității

3
Monument comemorativ ridicat în amintirea
protestului anticomunist al lui Liviu Corneliu
Babeș (1942-1989)

4

Denumire	Abreviere în lb. rusă	Perioada de funcționare
Comisia Extraordinară pentru combaterea contrarevoluției și sabotajului în întreaga Rusie	CEKA	1917-1922
Direcția Politică de Stat	GPU	1922-1923
Direcția Politică de Stat Unificată	OGPU	1923-1934
Comisariatul Poporului pentru Afaceri Interne	NKVD	1934-1946
Ministerul Securității Statului	MGB	1946-1953
Ministerul Afacerilor Interne al URSS	MVD	1953-1954
Comitetul pentru Securitatea Statului	KGB	1954-1991

Evoluția poliției politice în Rusia bolșevică și URSS (1917-1991)

De ținut minte!

Niciun regim dictatorial nu poate supraviețui fără sprijinul și complicitatea poliției politice. Responsabilitatea crimelor unui regim totalitar se împarte, prin urmare, între dictator și complicii săi.

Aplicații

I. Citiți sursele de mai jos și răspundeți cerințelor.

A. *Înjurăturile cele mai abjecte, care puteau ieși numai din gura unor indivizi primitivi și sadici; nu cred să fi scăpat vreun deținut politic să nu fie înjurat și amenințat în timpul anchetelor la care a fost supus. (...) Atârnarea anchetatului cu capul în jos cu ajutorul unui scripete special. (...) Arderea tălpilor anchetatului cu flacăra oxiacetilenică. (...) Ancheta cu o pisică introdusă sub cămașa victimei. (...) Ancheta însoțită de șocuri electrice, metodă folosită în întreaga țară. Ancheta cu regim alimentar cu sare în exces, fără apă.*

Cezar Zugravu, *Metodele de tortură din Securitate, din închisori și din lagărele de exterminare*

B. *Copiate după modelul sovietic, trupele române de securitate au devenit din anul 1950 o ramură a serviciilor speciale, separată de armata tradițională, de marină și de forțele aeriene. Aveau uniforme și regulamente proprii și erau subordonate doar secretarului general al Partidului Comunist Român, prin ministrul de interne. Aceste trupe constituie o forță militară comunistă de elită, puternic îndoctrinată – numărul comisarilor politici este de cinci ori mai mare decât în forțele armate subordonate Ministerului Apărării Naționale -, au un echipament de luptă și un standard de viață substanțial mai bune, dar și o disciplină mult mai severă decât în alte unități militare românești.*

Ion Mihai Pacepa, *Orizonturi roșii. Crimele, corupția și moștenirea Ceaușeștilor*

1. Analizați efectele pe care metodele de tortură prezentate în sursa A le-ar fi putut avea asupra psihicului celor anchetați.
2. Identificați trăsăturile care diferențiau trupele de securitate de celelalte unități militare, conform sursei B.
3. Explicați de ce regimul comunist a acordat o atenție deosebită îndoctrinării trupelor de securitate.
4. Indicați motivele din spatele acordării unui standard de viață superior trupelor de securitate, raportându-vă la rolul și funcția lor în regim.

II. Prezentare multimodală despre atitudinea societății românești față de Securitate, în perioada 1965-1989.

Organizare: 1. Profesorul împarte colectivul clasei în grupe de câte 4-6 elevi; 2. Fiecare grupă va realiza o prezentare multimodală, ceea ce înseamnă că aceasta trebuie să conțină, în mod obligatoriu, text scris, imagini și filmări; 3. Prezentarea poate fi realizată cu programe precum: Microsoft PowerPoint, Prezi, Google Slides, Libre Office – Impress etc.; 4. Fiecare grupă va prezenta rezultatul activității sale; 5. Votați cea mai bună prezentare.

Ideii esențiale

- Regimurile dictatoriale se folosesc de structuri specializate pentru a-i identifica și neutraliza pe oponenți.
- Securitatea a fost poliția politică a dictaturii comuniste din România (1948-1989).
- Miliția și Trupele de securitate se aflau, de asemenea, la dispoziția regimului, pentru a realiza represiunea.
- Justiția în România comunistă a fost un simplu executant al ordinelor partidului.

Știați că...

...la 21 februarie 1981, sediul Radio Europa Liberă din München a fost ținta unui atac cu bombă, despre care se presupune că a fost organizat de teroristul Carlos „Șacalul” (Ilich Ramírez Sánchez), la ordinul Securității?

...în 1985, disidentul Gheorghe Ursu (**Fig. 2**) a fost arestat și torturat de Securitate, pentru ca, în cele din urmă, să fie ucis, la instigarea acesteia, de către alți deținuți?

...la 2 martie 1989, Liviu Corneliu Babeș (**Fig. 3**) a decedat după ce s-a autoincendiat pe o pârtie de schi din Poiana Brașov, în semn de protest față de abuzurile regimului Ceaușescu?

2. Sistemul concentraționar (1945-1964): închisori, lagăre, colonii de muncă, deportări

Represiunea generalizată, orchestrată de comuniștii din România, sub îndrumarea și cu sprijinul sovieticilor, a însemnat, în esență, : supraveghere, intimidare, tortură, asasinare, arestări arbitrare, condamnări în procese politice. Condamnați sau nu, cei arestați de organele represive au fost închiși, în condiții greu de imaginat, în închisori, lagăre și colonii penitenciare. Unii au fost condamnați la moarte, cum a fost cazul lui Lucrețiu Pătrășcanu, important lider comunist, care a sfârșit în fața plutonului de execuție, în 1954.

ÎNCHISORI

Între cele mai temute închisori folosite de regimul comunist, între anii 1945-1964, s-au numărat: Văcărești, Aiud, Pitești, Gherla, Târgșor, Suceava, Râmnicu Sărat și Sighet (Fig. 1). Condițiile de detenție erau îngrozitoare. Deținuții erau supuși la nenumărate abuzuri psihice și fizice din partea gardienilor, ori chiar din partea altor deținuți, la instigarea autorităților. Între penitenciarele mai sus, cele de la Sighet și Pitești s-au evidențiat prin duritatea tratamentului aplicat deținuților politici. Între zidurile de la Sighet, azi Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței, au fost închiși mulți foști demnitari ai Regatului României, dar și o parte însemnată a elitei culturale a țării. Printre cei încarcerati acolo s-au numărat: Iuliu Maniu (Fig. 2), Constantin I.C. Brătianu, Gheorghe I. Brătianu, Constantin Argetoianu, Iuliu Hossu, Henri Cihoski și Corneliu Coposu.

În cadrul închisorii de la Pitești s-a derulat oroarea care a ajuns să se numească „Experimentul Pitești”. Acolo s-a urmărit „reeducarea prin tortură continuă” (Virgil Ierunca, *Fenomenul Pitești*) în perioada dintre anii 1949-1952. În mare, experimentul a constat în torturarea anumitor deținuți, de către alți deținuți, după care victimele erau transformate în călăi. Totul s-a efectuat cu aprobarea și complicitatea angajaților penitenciarului.

COLONII DE MUNCĂ/LAGĂRE DE MUNCĂ

Coloniile de muncă, de fapt, lagărele de muncă, au fost create de către Prezidiul Marii Adunări Naționale, la 13 ianuarie 1950, prin Decretul nr. 6. Scopul acestora era „reeducarea prin muncă”. Cu alte cuvinte, închisorile deveniseră neîncăpătoare din cauza numărului mare de deținuți politici, fapt pentru care au fost create coloniile de muncă. Pe de altă parte, regimul s-a gândit că, în acest fel, poate să se folosească de deținuți pentru diverse proiecte și, în același timp, putea suprima numeroși „dușmani ai poporului” prin inumanele condiții de trai și de muncă impuse în respectivele lagăre. Zeci de mii de deținuți politici au ajuns în colonii de muncă precum cele de la Salcia, Periprava, Căvnic sau Baia Sprie. Foarte mulți dintre aceștia și-au găsit sfârșitul acolo.

Cel mai important proiect de infrastructură, la realizarea căruia s-a utilizat munca deținuților din lagărele de muncă, a fost Canalul Dunăre-Marea Neagră. Acest

„Cortegiul sacrificiilor”, grup statuar realizat de Aurel I. Vlad, amplasat în curtea fostei închisori Sighet

Celula de la Sighet, în care a decedat Iuliu Maniu, la 5 februarie 1953

proiect a fost anunțat opiniei publice, printr-un comunicat din 25 mai 1949. Incompetența specifică autorităților comuniste a dus la eșecul proiectului. Astfel, lucrările au fost sistate în 1952, iar pentru a salva aparențele a fost instrumentat un „proces de sabotaj”, în cadrul căruia au fost pronunțate și condamnări la moarte, pentru ca poporul să știe că acest eșec nu era din vina marilor țării, ci din vina „sabotorilor”.

DEPORTĂRI

O altă metodă represivă, preluată din instrumentarul sovieticilor, a fost deportarea. Grupuri mari de oa-

meni, din diverse părți ale țării, au fost deportate, cu celeritate, în zone izolate ale țării. Numeroși cetățeni români au avut această soartă. Au fost separați de familiile lor și au fost nevoiți să-și clădească o nouă viață, în condiții mizere, sub supravegherea Securității.

Cea mai amplă operațiune de deportare din perioada comunistă a avut loc în anul 1951. Locuitorii de la frontiera cu Iugoslavia, pe o adâncime de 25 km, au fost deportați în Câmpia Bărăganului, în contextul conflictului ideologic cu vecinul din Sud-Vest. Deportările au fost lăsați să se întoarcă la casele lor, după detensionarea relației dintre Iugoslavia și URSS.

De ținut minte!

Crimele comise de puterea comunistă din România, între anii 1945-1964, nu au egal în istoria țării noastre. Dacă uităm, riscăm să repetăm!

Aplicații

Citiți, împreună cu colegul de bancă, următoarea sursă istorică și răspundeți cerințelor.

Când ni s-a spus că vom avea dreptul să rostim un cuvânt final de apărare ni s-a atras atenția că putem numai să ne recunoaștem vinovăția și să cerem indulgența tribunalului. (...) Dar eu? Eu mi-am pregătit cu grijă, din celulă, eventualul cuvânt final și-l recit fără oprire: „Faptele fiind ceea ce sunt, se cade să arăt două lucruri: primul, că nu am avut intenția de a unelti, al

doilea că dacă aș fi știut că volumul lui Emil Cioran, „Ispita de a trăi”, putea fi interpretat ca un atac la adresa poporului român (ceea ce nu este) nu l-aș fi citit și nu m-aș fi asociat la răspândirea lui, deoarece am avut, am și voi avea întotdeauna față de poporul român numai simțăminte de adânc respect și nețărmurită dragoste”.

Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii*

1. Precizați ce trebuia să includă cuvântul final de apărare, conform sursei.
2. Menționați „crima” pentru care a fost acuzat N. Steinhardt.
3. Examinați afirmațiile lui N. Steinhardt referitoare la poporul român.
4. Documentați-vă cu privire la procesul din 1960 al grupului Noica - Pillat, cunoscut ca „lotul celor 23 de intelectuali”, și precizați pedeapsa primită de N. Steinhardt.

Idei esențiale

- Regimul comunist din România a practicat represiunea generalizată între anii 1945-1964.
- Sute de mii de „dușmani ai regimului” au ajuns în închisori, lagăre de muncă sau au fost deportați.
- Instituțiile cu rol direct în represiune au torturat sau ucis numeroși cetățeni români.

Dicționar

sabotaj – acțiune intenționată de împiedicare a desfășurării unui proces ori a unei activități.

Știați că...

...mulți dintre deținuții politici nu au fost niciodată acuzați sau condamnați într-un proces, ci au fost închiși prin decizii arbitrare?

...se estimează că între anii 1945 și 1964 circa 400 000 de cetățeni români au fost, într-o formă sau alta, victime ale represiunii generalizate?

3. Forme de supraveghere și represiune (1965-1989): generalizarea supravegherii, procese de drept comun motivate politic, psihiatrie punitivă, instituționalizarea forțată a minorilor

În ultimii ani ai regimului Gheorghe Gheorghiu-Dej, a fost luată decizia eliberării deținuților politici (**Fig. 1**). Mai exact, până în 1964 au fost eliberați 14.056 de condamnați politici. Nu știm exact considerentele care au stat la baza acestei decizii, dar putem bănuși că a avut legătură cu distanțarea de Moscova, pe plan extern, și apropierea timidă de Occident.

GENERALIZAREA SUPRAVEGHERII

N. Ceaușescu a moștenit, în 1965, o țară aflată sub controlul total al partidului. Aparatul represiv își dovedise eficiența prin eliminarea oponentilor reali, potențiali și imaginari, prin diverse metode. Teroarea Securității apăsa atât de puternic asupra mentalului colectiv, încât devenise posibilă înlocuirea terorii generalizate cu supravegherea generalizată. În această nouă paradigmă, atotputernica Securitate s-a străduit să devină atâteștiutoare. Pentru a obține informații cât mai detaliate despre întregul popor, pentru a afla în timp util despre orice fel de activitate care ar fi putut amenința, chiar și în cea mai mică măsură, controlul total al statului asupra întregii națiuni, Securitatea a creat o vastă rețea de informatori, a interceptat corespondența poștală și a ascultat convorbirile telefonice. Românii își duceau viața de zi cu zi, cu spaima că ar putea fi depistați de către Securitate și puși sub acuzare pentru fapte mărunte, fără încărcătură ideologică, pentru opinii etc. Această stare de fapt a primit denumirea de „teroare difuză”.

PROCESE DE DREPT COMUN MOTIVATE POLITIC

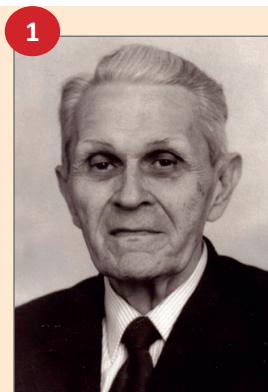
Politica externă promovată de N. Ceaușescu viza o strânsă colaborare cu democrațiile vestice. În acest context, dată fiind sensibilitatea vesticilor față de încălcarea drepturilor omului, regimul dictatorial ceaușist a evitat să condamne cetățeni români pe motive strict politice. Cei care dintr-un motiv sau altul deveneau indezirabili în ochii puterii comuniste erau încarcerati după ce erau acuzați de fapte de drept comun. În acest fel, regimul evita acuzația – corectă, de altfel – că ar fi încălcat în mod flagrant și repetat drepturile omului, care, trebuie spus, se găseau enumerate și în cuprinsul Constituției din 1965 (**Fig. 2**), fără ca acestea să fi fost vreodată respectate.

PSIHIATRIA PUNITIVĂ

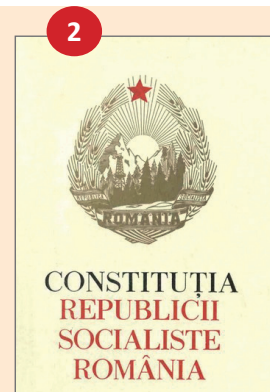
Supravegherea generalizată și condamnarea pentru delikte de drept comun au fost completate, din nou după model sovietic, cu psihiatria punitivă. Psihiatria este o știință medicală dedicată tratării afecțiunilor psihice, însă în universul neostalinist al lui N. Ceaușescu ea a fost pusă în slujba eradicării disidenților. Cei care se manifestau împotriva regimului erau declarați bolnavi cu afecțiuni mintale grave și internați în instituții dedicate îngrijirii acestor categorii de persoane (ex. Bălăceanca, Poiana Mare, Urlați, Sapoca etc.) unde statul avea grijă să fie reeducați, ori scoși din circuitul social curent.

INSTITUȚIONALIZAREA FORȚATĂ A MINORILOR

Una dintre cele mai abominabile forme de încălcare a drepturilor omului, utilizată de regimul comunist din România după 1965, a fost reprezentată de instituționalizarea forțată a minorilor. Uneori, aceasta era o soluție necesară pentru buna dezvoltare a minorilor, dar de foarte multe ori statul se folosea de prerogativele sale legale pentru a instituționaliza copii din acele familii pe care le suspecta de „crime” împotriva regimului. În atare circumstanțe, instituționalizarea forțată era o formă prin care atotputernicul stat îi pedepsea pe părinți. În instituțiile de stat dedicate îngrijirii minorilor, aceștia aveau parte de condiții extrem de dure, ceea ce făcea ca ele se semene mai mult cu lagărele decât cu orfelinatele. În plus, statul avea grijă ca minorii să primească educația potrivită, ca să nu devină disidenți.

Corneliu Coposu (1914-1995), deținut politic

Coperta unei broșuri cu Constituția RSR

De ținut minte!

Tehnologia din perioada comunistă nu permitea supravegherea concomitentă a unui număr mare de cetățeni. De aceea, Securitatea s-a bazat pe sprijinul unui mare număr de informatori. Colaborarea benevolă cu structurile represive ale unei dictaturii te face părtaș la crimele acesteia.

Aplicații

I. Citiți textul de mai jos și răspundeți cerințelor.

Art. 15 Deținerea mașinilor de scris de către persoanele fizice este permisă numai pe baza autorizației eliberate de miliție. Nu pot fi autorizate să dețină mașini de scris persoanele care, datorită antecedentelor penale sau comportării lor, prezintă pericol pentru ordinea publică ori securitatea statului. Cererea pentru obținerea autorizației se depune la organul local al miliției în a cărui rază teritorială domiciliază solicitantul, care, în

termen de 60 de zile, pe baza analizei efectuate, comunică soluția petiționarului. În caz de aprobare a cererii, comunicarea servește celui în cauză la cumpărarea mașinii de scris, titularul fiind obligat ca, în cel mult 5 zile de la dobândire, să se prezinte la organul local al miliției în a cărui rază teritorială domiciliază, pentru eliberarea autorizației.

Extras din Decretul nr. 98 din 28 martie 1983

1. Precizați condițiile în care persoanele fizice puteau deține o mașină de scris, conform informațiilor din sursă.
2. Analizați motivele pentru care regimul Ceaușescu a restricționat accesul populației la mașini de scris.
3. Identificați categoriile de persoane cărora le era interzisă deținerea unei mașini de scris și explicați rațiunile acestei interdicții.
4. Indicați obligațiile care reveneau cetățenilor după achiziționarea unei mașini de scris, potrivit reglementărilor legale din epocă.

II. Discurs. Imaginați-vă că sunteți activiști pentru drepturile omului dintr-un stat occidental și primiți scrisori din RSR cu privire la încălcarea în mod brutal și sistematic a dreptului la viață privată, care, de altfel, este consfințit de Constituția din 1965, dar deloc respectat. Scrieți un discurs prin care să convingeți guvernul SUA să nu mai colaboreze cu regimul Ceaușescu. Rugați un coleg să vă filmeze în timp ce roștiți discursul.

Idei esențiale

- După 1965, presiunea a scăzut în intensitate, dar s-a generalizat supravegherea populației de către structurile Securității.
- Oponenții regimului au fost, în multe cazuri, acuzați de comiterea unor fapte de drept comun, pentru a ascunde caracterul politic al încarcerării lor.
- O altă metodă ceva mai subtilă de eliminare din viața socială a indezirabililor a constat în internarea acestora în instituții de îngrijire a persoanelor cu afecțiuni psihice.
- Statul a folosit inclusiv instituționalizarea forțată a minorilor ca modalitate de pedepsire a celor care i se opuneau.

Dicționar

punitiv – care pedepsește, destinat să pedepsească.

Știați că...

...în 1999 s-a constituit Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității, instituție aflată în subordinea Parlamentului, prin intermediul căreia cetățenii care au fost în atenția poliției politice comuniste au acces la propriile dosare întocmite de Securitate (site: <http://www.cnsas.ro>)?

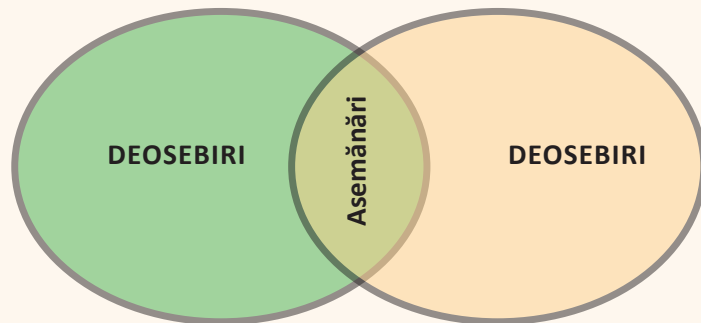
...în 2009, a fost înființat Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (IICCMER), cu rolul, după cum ne indică și numele, de a cerceta crimele comunismului (site: <https://www.iiccmr.ro>)?

Recapitulare

I. Așezați, în ordine cronologică, evenimentele istorice de mai jos.

- a. Înființarea DGSP
- b. Uciderea disidentului Gheorghe Ursu
- c. Înființarea de către MAN a coloniilor de muncă
- d. Executarea lui L. Pătrășcanu
- e. Reforma justiției propusă de L. Pătrășcanu
- f. Oprirea Experimentului Pitești
- g. Eliberarea ultimilor deținuți politici
- h. Crearea Trupelor de Securitate

II. Folosind Diagrama Venn, realizați o comparație între rolul închisorilor și cel al lagărelor de muncă în timpul perioadei presiunii generalizate (1945-1964).

III. Prin Legea nr. 198/2011 s-a hotărât ca ziua de 21 decembrie să devină Ziua Memoriei Victimelor Comunismului.

Scrieți un articol pentru blogul clasei, de aproximativ o jumătate de pagină, în care să descrieți amploarea crimelor comunismului, iar, pe de altă parte, să omagiați victimele acestui regim criminal, pe care să-l publicați în data de 21 decembrie.

IV. Citiți sursa de mai jos și răspundeți întrebărilor: Cine? Când? Unde? Cum? De ce?

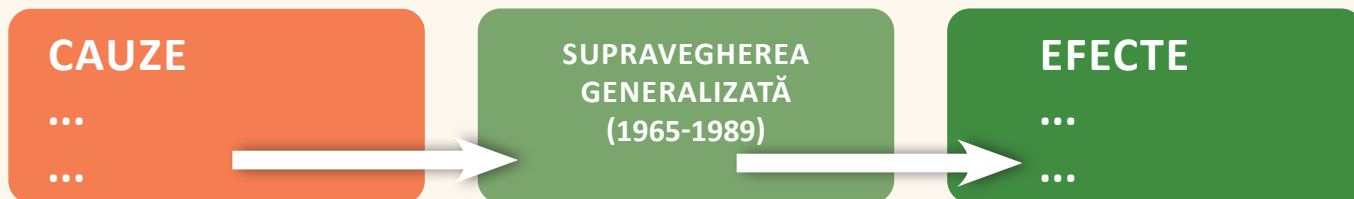
Un cadru legal pentru acțiunile Securității, ale miliției și trupelor de securitate a fost oferit de un nou sistem de justiție, a cărui principală caracteristică era subordonarea față de partid și de stat. Potrivit Art. 65 al Constituției RPR, adoptată în 1952, rolul justiției era acela „de a apăra regimul de democrație populară și cuceririle oamenilor muncii, de a asigura respectarea legalității populare, a proprietății publice și a drepturilor cetățenilor”. Judecătorii erau asistați de „asesori populari”, numiți de partid. Curtea, reprezentată de judecători și asesori, avea puterea de a (...) desemna avocații apărării, al căror singur rol se limita în mare parte la formularea de scuze pentru pretensele delictive ale acuzatului. Nu era permisă practicarea avocaturii private.

Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papcostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*

Evaluare

I. Completați diagrama de mai jos cu două cauze și două efecte ale supravegherii generalizate din intervalul 1965-1989:

II. Citiți, cu atenție, sursa de mai jos.

Să o spunem de la bun început: crimele comunismului nu sunt de aceeași natură cu ale nazismului (cele două totalitarisme criminale concurente). Caracteristic nazismului e în primul rând (desigur, nu exclusiv) genocidul, eliminarea grupurilor etnice considerate impure, evreii cu deosebire. În comunism, represiunea are un caracter de clasă, îndreptată cu precădere împotriva claselor adverse, a vechilor elite; de fapt, chiar dincolo de limitele de clasă, împotriva tuturor celor considerați adversari sau suspecți din punct de vedere politic. (...) Crimele comunismului românesc n-au avut un caracter specific etnic sau religios, ci social și politic. Pentru a marca distincția, unii autori folosesc termenul „politicid”. (...) Comunismul n-a fost mai puțin criminal decât nazismul (în cifre absolute, chiar îl depășește la acest capitol); a fost însă altfel criminal: cu alte motivații și cu alte criterii de „selecție” a victimelor.

Lucian Boia, *Strania istorie a comunismului românesc (și nefericitele ei consecințe)*

Pornind de la această sursă, răspundeți la următoarele cerințe:

1. Numiți o diferență între crimele nazismului și cele ale comunismului.
2. Precizați caracterul represiunii comuniste și amploarea crimelor acesteia.
3. Menționați opinia autorului cu privire la caracterul crimelor comunismului românesc.
4. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursă, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (*cauză*, respectiv *efect*).

III. **Eseu.** Elaborați, în aproximativ o pagină, un eseu nestructurat, despre rolul jucat de Securitate în sistemul represiv din România comunistă (1948-1989).

Se punctează: acuratețea informațională; utilizarea limbajului istoric adecvat; evidențierea relației cauză-efect; respectarea succesiunii cronologice/logice a faptelor istorice; încadrarea eseului în limita de spațiu precizată.

Grilă de autoevaluare

Oficiu:	Total:	Item I	Item II	Item III
10 p.	100 p.	4 x 5 = 20 p.	4 x 10 = 40 p.	5 x 6 = 30 p.

Reprezentanți ai dizidenței românești din anii '80

FORME DE OPOZIȚIE ȘI CONTESTARE

1. Rezistența armată

2. Dizidența

Studiu de caz: Impactul Actului final de la Helsinki asupra României. Doina Cornea

3. Exilul românesc

Studiu de caz: Radio Europa Liberă

Recapitulare

Evaluare

1. Rezistența armată

Ocuparea României de către Armata Roșie și impunerea la conducerea țării a Partidului Comunist au constituit principalele motive ale apariției **rezistenței armate**. A fost o mișcare spontană, îndreptată inițial împotriva ocupației sovietice, apoi a regimului comunist, care s-a manifestat din 1944 până la începutul anilor '60. Ea nu a reprezentat o amenințare majoră pentru autoritățile comuniste, însă a subminat pretenția acestora de a deține controlul deplin al țării și, din acest considerent, a fost anihilată cu duritate.

CAUZE, ETAPE, PRINCIPALELE CARACTERISTICI

Principalele cauze ale formării rezistenței au fost abuzurile săvârșite de către soldații ruși după intrarea în țară, numeroasele rechiziții, evacuarea populației autohtone de către aceștia, dar și dorința Germaniei de a recâștiga pozițiile pierdute după 23 august 1944, folosindu-se de susținătorii săi (în special, legionarii). Speranța cercurilor politice tradiționale într-o intervenție anglo-americană, care să ia locul trupelor sovietice, reprimarea oricărei forme de opoziție de către guvern, naționalizarea și colectivizarea au constituit alte cauze ale formării grupurilor de rezistență.

În prima etapă (1944-1947), grupurile au fost constituite din reprezentanți ai opoziției și ofițeri, iar, în cea de-a doua etapă (1948 – începutul anilor '60), au fost implicați în special țărani. Cuprinzând categorii diverse – ofițeri, preoți, profesori, studenți, elevi, muncitori, țărani – grupurile de rezistență au acționat în special în satele de la poalele munților (**Fig. 1**). Deși unii

dintre membri făcuseră parte din partide extremiste (Garda de Fier), cei mai mulți dintre ei erau oameni fără apartenență politică, dar recunoscuți și respectați la nivelul comunităților locale. Dotarea lor a fost precară, cuprinzând arme abandonate de armata germană în retragere, arme de vânătoare sau arme capturate de la forțele de represiune, iar resursele limitate, fiind sprijiniți de rude și prieteni pentru procurarea alimentelor, îmbrăcămintei și găsirea unui adăpost pentru a supraviețui.

Deoarece principala problemă era exemplul moral pe care acești luptători îl ofereau populației, autoritățile au acționat dur împotriva lor și a celor care îi spijineau, folosind Securitatea, Miliția și unități militare. Astfel, forțele represive au făcut arestări masive în rândurile populației, au ocupat satele care serveau drept bază de aprovizionare, au infiltrat agenți ai Securității în grupurile de rezistență sau au recrutat informatori din rândul locuitorilor. Acțiunile lor erau însoțite de o propagandă intensă, numindu-i „bandiți”, „reacționari”, „legionari”, „dușmani ai poporului”, „agenți ai imperialiștilor”. Din păcate, mulți dintre acești luptători au fost uciși sau răniți în timpul luptelor cu autoritățile sau capturați, anchetați și condamnați, împreună cu colaboratorii lor, la ani grei de închisoare, muncă silnică pe viață sau chiar la moarte (au existat și situații când s-au făcut execuții sumare, încălcându-se sentințele date de instanțele vremii).

Membrii acestor grupări au sperat în toată această perioadă că va izbucni un conflict între URSS și statele occidentale, iar trupele americane vor sosi pentru eliberarea României și a întregii Europe de Est. Lipsa de reacție a Occidentului în timpul revoluției anticomuniste din Ungaria din 1956 și revenirea terorii la cote înalte i-a descurajat pe membrii rezistenței, mișcarea, aflată în declin, dispărând cu totul la începutul deceniului șapte.

PRINCIPALELE GRUPURI DE REZISTENȚĂ

Între 1944-1947, în condițiile anihilării treptate a opoziției, s-au constituit primele grupări înarmate, printre acestea numărându-se „Tinerimea Liberă” (Mircea Ștefanovici), organizația „T” (Remus Țețu), „Mișcarea Națională de Rezistență” (Aurel Aldea) și „Haiducii lui Avram Iancu – Divizia Sumanele Negre” (Gavrilă Olteanu). Neutralizarea acestor grupuri de către comuniști a marcat doar sfârșitul unei etape, ulterior formându-se alte grupări, care au acționat în toată țara.

Principalele zone ale rezistenței armate

În **Bucovina**, primele grupuri s-au format în 1944, sub conducerea lui Vladimir Macoveiciuc, apoi a fraților Vatamaniuc, care au îndeplinit diferite misiuni, respectiv ajutarea refugiaților, obținerea de informații despre forțele sovietice, efectuarea de diversiuni în spatele Armatei Roșii. După preluarea controlului de către sovietici, membrii mișcării au fost supuși unei crunte represii, unii preferând să se sinucidă pentru a nu fi nevoiți să suporte bătăile, umilințele anchetei sau anii grei de închisoare, uneori pe viață.

În **Munții Apuseni**, s-a constituit unul dintre cele mai mari centre de rezistență, condus de maiorului Nicolae Dabija și subinginerul Traian Macovei. Ei și-au construit un adăpost-fortificație, au format grupuri de sprijin și au pregătit un plan care viza declanșarea unei insurecții în 1949, când se așteptau să izbucnească un război între sovietici și americani. În **Banat**, colonelul Ion Uță și legionarul Spiru Blănaru au pus la cale un plan îndrăzneț de declanșare a unei revolte, care să ducă la eliberarea de comunism a zonei Timișoarei. Cei mai mulți dintre membrii celor două grupuri au murit în luptă sau au fost capturați și executați.

Formațiunea Haiducii Muscelului, din zona **Munților Făgăraș**, condusă de Gheorghe Arsenescu, Toma și Petre Arnăuțoiu, foști ofițeri de armată, a supraviețuit cel mai mult. Ei și-au propus organizarea unei insurecții generale în vestul țării, care nu s-a materializat niciodată. Ministerul de Interne a organizat o ambuscadă în noap-

tea de 18-19 iunie 1949, în care au fost uciși doi ofițeri de securitate. În consecință, a urmat o operațiune amplă de căutare, fiind arestați atât membrii grupării, cât și familiile suspectate că i-au ajutat. Pe versantul nordic al Munților Făgăraș, a acționat formațiunea condusă de studentul legionar Ion Gavrilă-Ogoranu, urmărită de Securitate timp de șapte ani, apoi capturată (1957), iar membrii condamnați la moarte. Liderul grupului a reușit să scape de arestare, fiind depistat mult mai târziu, în 1976, la Cluj.

În **Transilvania**, s-au constituit mai multe grupuri de rezistență, printre liderii acestora numărându-se frații Vasile și Ioan Popșa, Nicolae Pop, Leonida Bodiu, Alexandru Suci, Gheorghe Mureșan, Lazăr Bondor, Gheorghe Gheorghiu, Gavrilă Forțu, Teodor Șuşman. Cel din urmă a pus bazele unuia dintre cele mai mari grupuri de rezistență, confruntându-se ani de zile cu structurile militare, însă, în cele din urmă, membrii au fost uciși în luptă sau condamnați la moarte, unii dintre partizani sinucigându-se (liderul și cei doi fii mai mari ai săi).

În concluzie, deși nu a existat o formă organizată unitară și de o amploare națională, regimul comunist a fost contestat aproape două decenii, mulți oameni plătind cu libertatea și viața atitudinea împotriva conducerii sovietizate. Faptele acestora, precum și represia brutale și judecățile sumare au fost ascunse cu grijă de propaganda de stat pentru a nu afecta climatul social și a tulbura „raiul” comunist.

De ținut minte!

Având un caracter sporadic, delimitat geografic și neorganizat, rezistența armată a fost lupta unei minorități intelectuale sau țărănești împotriva comunismului.

Aplicații

I. Analizați sursele și răspundeți apoi cerințelor.

A. *Ceea ce îl făcea și mai indezirabil pe Teodor Șuşman în percepția autorităților comuniste era prestigiul și autoritatea de care se bucura în întreaga regiune a Huedinului. El intrase în conștiința colectivă încă din anii '20, când a militat cu succes pentru împrăștierea moșilor cu pădurile și pășunile care până atunci aparținuseră unor mari proprietari din Imperiul Austro-Ungar. (...) În 1925, a ajuns în audiență la regele Ferdinand I al României. Soluționat pozitiv, demersul făcut în sprijinul moșilor l-a transformat pe Teodor Șuşman nu numai într-un personaj cunoscut, ci și foarte popular. De asemenea, pe Teodor Șuşman îl regăsim la fel de angajat*

în rezolvarea problemelor comunității în anii războiului (...). Influența pe care Teodor Șuşman o exercitase asupra moșilor din regiune a luat forma unei sfidări la adresa regimului, iar soluția găsită de autorități nu a ieșit din tiparele vremii, întrucât s-a încercat înlăturarea lui din viața socială prin metoda încarcerării. De altfel, tentativa de arestare eşuată a fost elementul decisiv care a dus la apariția grupului.

Denisa Bodeanu, Cosmin Budeancă,
*Rezistența armată anticomunistă din România.
Grupul Teodor Șuşman (1948-1958). Mărturii*

B. Banda Șușman Teodor este compusă din 4 elemente conduse de legionarul Șușman Teodor. În urma acțiunilor cu caracter general întreprinse de organele noastre (ale Securității), în toamna anului 1950, această bandă nu și-a mai făcut apariția, ea fiindu-ne semnalată ultima dată în noiembrie 1950 (...). La început, banda (Arsenescu Gh.) a fost compusă din cca. 100 de elemente în munți și comunele de la poalele munților. În urma operațiunilor de depistare din vara anului 1949, au mai rămas nearestate 23 de elemente între care și grupul conducător compus din Arsenescu Gheorghe

și Frații Arnăuțoiu (...). Într-o acțiune întreprinsă de organele noastre în cursul lunii decembrie 1950, s-a dat de adăpostul bandei (Arnăuțoiu), pe vârful muntelui Nisipuri, unde își construise 5 bordeie săpate în pământ. În timpul acțiunii, bandiții fiind sesizați, au putut să se strecoare în pădure, abandonând un important stoc de alimente și obiecte de îmbrăcăminte.

Mihnea Berindei, Dorin Dobrinu, Armand Goșu,
Istoria comunismului din România. Documente
 Notă a Securității din 25 februarie 1951
 privitoare la situația grupurilor de partizani

1. Indicați, pe baza sursei B, două informații referitoare la condițiile în care trăiau membrii rezistenței din munți.
2. Menționați, pe baza surselor A și B, câte un fapt istoric relevant și o consecință a acestuia.
3. Formulați, pe baza surselor, un punct de vedere referitor la gradul de obiectivitate/subiectivitate al informațiilor furnizate, susținându-l cu două argumente istorice.
4. Argumentați, utilizând două informații din sursa A, afirmația conform căreia Teodor Șușman a fost un adevărat model pentru comunitatea din zona Huedinului.

II. Proiect. Utilizând metoda turul galeriei, lucrați în echipă pentru a realiza un proiect cu titlul *Fruntașii rezistenței din munți*, prin care să ilustrați activitatea acestora. În vederea concretizării proiectului, parcurgeți următorii pași: documentarea, organizarea informațiilor, stabilirea formelor de prezentare și realizarea produselor finale.

III. Accesați link-ul de mai jos, vizualizați un fragment din *Memorialul durerii*, intitulat *Caractere – Aristina Pop Săileanu*, și realizați o scurtă prezentare pe această temă (<https://www.youtube.com/watch?v=rKtLIRdrXg0>).

Idei esențiale

- Dominația sovietică și preluarea puterii de către P.C.R. au dus la constituirea rezistenței armate.
- Printre liderii rezistenței armate se numără: Aurel Aldea, Vladimir Macoveiciuc, Nicolae Dabija, Ion Uță, Gheorghe Arsenescu, Toma și Petre Arnăuțoiu, Ion Gavrilă-Ogoranu.

Dicționar

rezistența armată – mișcare de rezistență, compusă din diferite categorii sociale, în special militari și țărani, manifestată în perioada 1944 – începutul anilor '60, care avea drept scop lupta împotriva regimului comunist.

Știați că...

...Elisabeta Rizea (1912-2003) este un simbol al luptei anticomuniste, întrucât a sprijinit grupul de rezistență *Haiducii Muscelului*, asigurându-le membrilor alimente și furnizându-le informații utile?

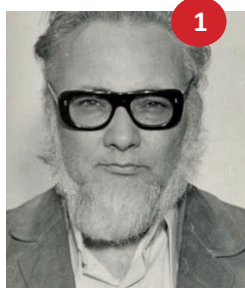
...din 1949, când au început arestările, locuitorii din Nucșoara au fost terorizați de Securitate, iar Elisabeta Rizea a fost anchetată, torturată și condamnată la șapte ani de închisoare, însă după eliberare a continuat să-i ajute pe fugari?

2. Dizidența

Teroarea îndreptată împotriva grupurilor de partizani și pierderea speranței într-o intervenție occidentală salvatoare au contribuit la diminuarea opoziției față de regimul comunist și la obișnuirea populației cu noua realitate politică. Schimbarea atitudinii față de conducere a fost determinată și de relativa liberalizare, creșterea nivelului de trai, dar și cooptarea unor segmente ale populației de partea sistemului, prin acceptarea de funcții și slujbe în aparatul de stat. De la sfârșitul anilor '70, regimul a început din nou să fie contestat, luând naștere fenomenul dizidenței.

DIZIDENȚA DIN ANII '70

Nașterea mișcării dizidente din România și, totodată, unul dintre cele mai importante momente ale acesteia se leagă de numele scriitorului Paul Goma (**fig. 1**). Intrat în atenția Securității încă din 1956, când a fost arestat timp de doi ani pentru activitatea sa literară, Goma și-a exprimat constant poziția critică față de regimul instituit de Nicolae Ceaușescu. Astfel, el a trimis fragmente din operele sale pentru a fi citite la

Paul Goma (1935-2020)

Europa Liberă, a încercat să publice romanul „Ostinato”, o frescă a sistemul concentraționar comunist, a scris un articol privitor la consecințele cutremurului din 1977. În același an, s-a solidarizat cu disidenții cehoslovaci, trimițând o scrisoare liderului Pavel Kohout, prin care își arăta susținerea față de Carta '77. Ulterior, a conceput o altă scrisoare pe care a trimis-o liderilor politici întruniți la Belgrad, în cadrul Conferinței pentru Securitate și Cooperare, prin care susținea necesitatea respectării drepturilor omului în România. În mai puțin de o lună, scrisoarea a fost asumată de către 200 de persoane și trimisă lui Ceaușescu, care a reacționat extrem de dur, mai ales că Paul Goma i-a cerut să o semneze. Interogată de Securitate în mai multe rânduri, arestat, supravegheat la domiciliu după eliberare, hărțuit permanent, Paul Goma a fost nevoit să emigreze.

DIZIDENȚA DIN ANII '80

În anii '80, pe fondul scăderii drastice a nivelului de trai, a presiunii ideologice și a limitării libertăților cetățenești, nemulțumirea populației a crescut. Astfel, dizidența din România a cunoscut o nouă etapă și, deși nu a îmbrăcat forma unor mișcări colective precum în Polonia

sau Cehoslovacia, a constat într-o sumă de gesturi individuale ale unor oameni curajoși, care au refuzat avantajele cooptării, îndrăznind să critice în mod deschis regimul. Printre cei mai consecvenți **dizidenți** ai dictaturii ceaușiste s-au numărat Doina Cornea, Mihai Botez, Dorin Tudoran, Radu Filipescu, Gabriel Andreescu, Dan Petrescu, Mircea Dinescu, Mariana Celac, Gheorghe Ursu, Ana Blandiana, Vladimir Tismăneanu, Andrei Pleșu.

Astfel, Mihai Botez a încercat în 1977, împreună cu Vlad Georgescu, să înființeze o universitate clandestină la București, după modelul polonez. Urmărit și hărțuit în mod constant de Securitate, el a continuat să fie un critic constant al regimului, trimițând scrisori către Europa Liberă. Începând din 1982, Doina Cornea a criticat dur modul de conducere a lui N. Ceaușescu și, deși a fost persecutată permanent, a continuat protestele, devenind un simbol al rezistenței împotriva opresiunii și minciunii din România. Scriitorul Dorin Tudoran, după ce a decis în 1982 să-și facă publică atitudinea critică față de regim, a fost nevoit să emigreze în SUA, unde și-a continuat acțiunile, susținându-i pe dizidenții din țară prin intermediul postului Vocea Americii.

Radu Filipescu a tipărit și răspândit prin București, în 1983, mii de manifeste prin care chema populația la grevă generală. A fost condamnat la 10 ani de închisoare, eliberat în urma intervențiilor internaționale, dar a continuat acțiunile anticeaușiste. Și activitatea dizidentă a lui Gabriel Andreescu, legată în principal de monitorizarea cazurilor de violare a drepturilor omului, s-a intensificat la sfârșitul anilor '80, ajungând să fie cunoscut în afara țării și invitat la conferințe pe această temă. Gheorghe Ursu, ucis într-o celulă a Securității, a rămas în memoria contemporanilor, cazul său descurajând protestele împotriva regimului. Cu toate acestea, în noiembrie 1989, scriitorul Dan Petrescu a inițiat un apel public împotriva realegerii lui Ceaușescu ca secretar general al PCR.

Regimul ceaușist s-a confruntat, în ultimii ani de conducere, și cu dizidența religioasă, preoții ortodocși, dar și cultele neoprotestante cerând respectarea libertăților religioase și desființarea cenzurii. În martie 1989, membrii nomenclaturii au luat atitudine, elaborând *Scrisoarea celor șase*, prin care criticau conducerea lui N. Ceaușescu pentru încălcarea principalelor drepturi.

În concluzie, dizidența românească a contribuit la erodarea și prăbușirea regimului comunist dar, după 1989, membrii nu au reușit să preia puterea, purtând o luptă de durată cu eșalonul doi al PCR.

De ținut minte!

Dizidența a fost o formă de revoltă nonviolentă a unor intelectuali din țară împotriva comunismului, după anihilarea rezistenței armate.

Aplicații

I. Utilizând aplicația *Book Creator* (<https://bookcreator.com/>), realizați o carte digitală cu titlul *Modele umane și culturale. Dizidența românească*, în care să ilustrați activitatea unor dizidenți din perioada comunistă (Gabriel Andreescu, Doina Cornea, Radu Filipescu, Dorin Tudoran, Ana Blandiana, Mihai Horia Botez, Dan Petrescu). În vederea realizării sarcinii de lucru, respectați următorul plan pentru fiecare prezentare: *a. familie și educație; b. motive ale protestului anticomunist; c. forme de manifestare; d. consecințe.*

II. Analizați sursele și răspundeți la următoarele cerințe:

A. *Mă declar solidar cu acțiunea voastră. Situația voastră este și a mea; situația Cehoslovaciei este și a României (...). Trăim cu toții sub același călcâi (...). Aceași lipsă de drepturi elementare, aceeași batjocorire a omului, aceeași nerușinare a minciunii – peste tot. Peste tot: sărăcie, haos economic, demagogie, nesigu-*

ranță, teroare. Ciomag – Căluș – Corupție. Iată cei trei C cu care cei doi C(eaușescu) ne-au împins concetățenii, pe scara istoriei, cu mii de ani îndărăt.

Paul Goma, *Scrisori întredeschise*.
Singular împotriva lor

B. *Cred că în acest sens trebuie să respingem și să luăm poziție asupra acelor cercuri care activează organizațiile fasciste, teroriste, pentru că realmente așa este. La noi l-au găsit pe Paul Goma, care este un derbedeu, a stat și în închisoare. Trebuie să luăm atitudine mai fermă și față de corespondenții străini. Trebuie să-i poftim să facă bine să-și vadă de treabă (...). Nu este*

vorba să apărăm măsurile din Cehoslovacia, pentru că au alt caracter, dar nici nu trebuie să admitem ca, la adăpostul acestora, să se reactiveze cercurile fasciste, reacționare.

Nicolae Ceaușescu despre Paul Goma,
în *Raport final. Comisia prezidențială pentru analiza dictaturii comuniste din România*

1. Numiți, pe baza sursei A, două motive de nemulțumire ale lui Paul Goma față de situația din România.
2. Precizați, pe baza surselor A și B, o deosebire de atitudine față de evenimentele din Cehoslovacia din 1977.
3. Formulați, pe baza surselor A și B, un punct de vedere referitor la gradul de obiectivitate/subiectivitate al informațiilor furnizate, susținându-l cu două argumente istorice.
4. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, importanța studierii fenomenului dizidenței.

Idei esențiale

- Nașterea dizidenței din România și unul dintre cele mai importante momente sunt legate de numele lui Paul Goma.
- În anii '80, fenomenul dizidenței a luat amploare, contribuind la erodarea regimului comunist.

Dicționar

dizident – persoană care susține și afirmă în public o părere diferită de cea oficială, aflându-se în dezacord cu fundamentele ideologice ale regimului în care trăiește.

Știați că...

...inginerul Gheorghe Ursu ținea afișe antitotalitare în biroul său de la serviciu, scria pamflete la adresa lui Ceaușescu și avea un jurnal de însemnări zilnice, o adevărată frescă a falimentului național-comunismului românesc?

Protestele împotriva regimului comunist au fost determinate de schimbările interne, dar și de cele survenite pe plan internațional, în special organizarea Conferinței pentru Securitate și Cooperare și semnarea de către cele 33 de state europene, Canada și SUA a **Actului final de la Helsinki** (1 august 1975). Acesta cuprindea un capitol însemnat privitor la respectarea drepturilor omului, pe care statele s-au angajat să le respecte. Astfel, după 1975, cei nemulțumiți de sistemul comunist au făcut apel la acest document, protestând împotriva încălcării drepturilor și trimițând petiții guvernelor statelor democratice, mass-mediei și diferitelor organizații din Occident. De asemenea, respectarea drepturilor omului a devenit o chestiune centrală a relațiilor diplomatice, statele democratice cerând celor comuniste să-și respecte angajamentele luate. Deși *Acordul de la Helsinki* nu prevedea nici o pârghie legală pentru a impune respectarea drepturilor, iar apelurile statelor democratice ar fi putut rămâne fără nici un rezultat, împrumuturile externe făcute de statele est-europene, în contextul crizei economice de la mijlocul anilor '70, au reprezentat un mijloc de presiune. Asta nu înseamnă că nu au mai existat deținuți politici, însă ei nu mai puteau dispărea fără urmă, ca în perioada stalinistă, din moment ce Vestul afla de existența lor.

După semnarea Actului final de la Helsinki, numărul protestelor a crescut în tot blocul comunist. În România, prima acțiune a fost mișcarea Paul Goma, urmată de greve muncitorești, revolte ale studenților, acțiuni individuale de protest și, mai ales, dizidența din anii '80. Astfel, la 1 august 1977, minerii din Valea Jiului au întrerupt lucrul timp de o săptămână pentru a obține îmbunătățirea condițiilor de muncă și mărirea salariilor, reluând activitatea doar după ce Nicolae Ceaușescu a promis îndeplinirea revendicărilor. În 1979, s-a constituit un sindicat liber – „Sindicatul Liber al Oamenilor Muncii din România” – după modelul celui din Polonia, însă a fost desființat la scurt timp. La 17 februarie 1987, studenții din Iași s-au revoltat, scandând „Vrem lumină să-nvățăm și apă să ne spălăm”, iar la 15 noiembrie 1987 a izbucnit la Brașov cel mai important protest al muncitorilor, aceștia ieșind în stradă și strigând lozinci anticomuniste („Jos Ceaușescu”, „Jos dictatorul”).

În afară de aceste proteste colective, s-au înregistrat și acțiuni individuale, care îmbrăcau diferite forme, precum distrugerea afișelor și pancartelor care conțineau lozinci comuniste („Trăiască 23 august”, „Stima noastră și mândria, Ceaușescu România”) sau răspândirea de manifeste. Gesturile protestatarilor au fost pedepsite exemplar, prin condamnări sau internarea în spitalele de psihiatrie, însă cei mai mulți au supraviețuit, datorită noului cadru de colaborare internațională, parafat prin *Acordul de la Helsinki*.

Doina Cornea
sursa:
Fundația
„Doina
Cornea”

Una dintre personalitățile marcante ale dizidenței românești, care a desfășurat o activitate de lungă durată, devenind simbol al rezistenței împotriva opresiunii și minciunii, a fost **Doina Cornea** (fig. 1).

În anul 1982, a trimis un text către Europa Liberă, intitulat *Scrisoare către cei care nu au încetat să gândească*, în care a realizat una dintre cele mai virulente critici la adresa regimului comunist. Forța mesajului ei a fost amplificată prin aportul Occidentului, iar, după citirea scrisorii și rostirea numelui ei de către Vlad Georgescu, Doina Cornea a devenit un inamic periculos și intolerabil pentru conducerea de la București. Departe de a fi intimidată, și-a acceptat noul statut și a desfășurat o intensă activitate culturală clandestină, traducând și popularizând operele unor autori celebri, printre care Mircea Eliade, Constantin Noica, Ștefan Lupașcu.

În septembrie 1983, ca urmare a acțiunilor desfășurate, a fost demisă din postul de lector de la Universitatea din Cluj, sub pretextul că folosea în cursurile sale opere filosofice occidentale. În ciuda numeroaselor măsuri luate împotriva ei, a continuat să trimită texte către postul de radio Europa Liberă, printre acestea numărându-se: *Despre adevăr sau cum să rezistăm terorii istoriei* (1985), *Ciclul de texte adresate tinerilor* (1985), *Ce e de făcut? sau: Să nu-i dăm Cezarului ce i se*

cuvine lui Dumnezeu (1986), *Protest. Scrisoare deschisă lui Ceaușescu* (1989). Scrisorile sale ajungeau în lumea liberă prin intermediul membrilor familiei (ginerile și fiica sa, Ariadna, stabiliți în Franța), a lectorului francez de la Universitate sau a unor străini pe care îi aborda pe stradă, în centrul Clujului, rugându-i să facă serviciu de curierat. Așa s-a întâmplat și în vara anului 1988, când l-a întâlnit pe jurnalistul belgian Josy Dubié, care i-a luat și un interviu, ce a stat la baza documentarului *Dezastrul Roșu*, difuzat la marile televiziuni europene.

În noiembrie 1987, a realizat manifeste pe care le-a împrăștiat, împreună cu fiul ei, la Universitate și la fabricile din Cluj, în speranța extinderii revoltelor în rândul

muncitorilor din acest oraș. Cei doi au fost arestați, dar eliberați în urma difuzării la televiziunea franceză a unui documentar al lui Christian Duplan. Doi ani mai târziu, a semnat o scrisoare colectivă prin care cerea membrilor PCR să nu-l mai aleagă pe N. Ceaușescu în fruntea partidului. Astfel, Doina Cornea a denunțat starea de umilință în care fusese adusă populația de către conducătorul ei, a criticat sistematizarea urbană și rurală, a cerut respectarea drepturilor și libertăților cetățenești și a propus realizarea unor reforme. Deși a fost anchetată, arestată, agresată fizic, supusă unor scene de linșaj public-stradal, ea a continuat să se pronunțe împotriva comunismului, asumându-și toate riscurile.

Aplicații

I. Analizați sursele și răspundeți apoi cerințelor.

A. *Mă consider ilegal arestată la domiciliu – fără mandat, în mod absolut abuziv – deoarece sunt păzită ziua, noaptea, de Miliție și Securitate (24 de ore din 24 de ore). Sunt zile când nu mi se dă voie să ies pe poartă (...). Uneori sunt urmărită la o distanță de un metru, alteori mai discret, dar totdeauna urmărită (...). Totul coordonat prin emițătoare radio. Nu mi se dă voie să intru la persoane particulare – doar în magazine sau instituții (...). De asemenea, cunoștințele care încearcă*

B. *Față de scrisorile trimise Europei Libere, reacția autorităților se derula cam după același tipar. Fiecare scrisoare difuzată era urmată de un interogatoriu, dar și de o amendă de 5000 de lei care, dacă era plătită*

să îmi vorbească pe stradă sunt pe loc legitimize și alungate cu brutalitate. În ultimele două săptămâni, convocată de două ori: întâi la Securitate, apoi la Miliție – lovită, pălmuită, amenințată în fel și chip (...). Telefonul ne este deconectat – nu are ton – deși abonamentul e plătit la zi.

Nicoleta-Ionescu Gură, *Dimensiunea represiunii în România în regimul comunist*

în 48 de ore, se reducea la 500 de lei. Chiar și în acest cuantum minim, suma era semnificativă, reprezentând un sfert din pensia Doinei Cornea.

Cornel Jurju, *Doina Cornea – dincolo de zid*

1. Numiți, pe baza sursei A, cauza ilegalității arestului la domiciliu a Doinei Cornea.
2. Menționați, pe baza surselor A și B, trei măsuri luate de autorități în vederea pedepsirii Doinei Cornea.
3. Identificați, pe baza *Actului de la Helsinki* (<https://legislatie.just.ro/public/DetaliiDocument/35947>), zece drepturi și libertăți cetățenești și apoi argumentați, printr-un fapt istoric relevant, necesitatea respectării acestora.
4. Formulați un punct de vedere referitor la raportul dintre educația civică a cetățenilor și evoluția regimurilor politice, aducând două argumente în vederea susținerii acestuia.

II. Cu ajutorul imaginilor descoperite pe site-ul *Fundației Doina Cornea*, realizați o expoziție de fotografii, în variantă clasică sau electronică, cu titlul *Doina Cornea – simbol al dizidenței din România*. Fiecare fotografie expusă trebuie însoțită de o scurtă poveste care să ilustreze acțiunile întreprinse de Doina Cornea împotriva regimului comunist.

Ideii esențiale

- Semnarea Actului de la Helsinki a avut consecințe importante, dând naștere unui val de proteste anticomuniste.
- Doina Cornea a fost un simbol al dizidenței românești din anii '80.

Știați că...

...Doina Cornea considera că atitudinea oamenilor în fața opresiunii este extrem de utilă, declarând că: *Toate actele noastre au consecințe, cât de mici. Eu am această credință că n-am luptat degeaba?*

3. Exilul românesc

Evenimentele desfășurate după 23 august 1944 au spulberat treptat speranțele românilor de revenire la democrație și, din acest motiv, o parte a elitei politice, personalități ale vieții cultural-științifice, dar și oameni de afaceri au luat calea exilului. Cei mai mulți au considerat că, în urma acțiunilor de sensibilizare a Aliaților și a opiniei publice internaționale, vor reuși să contribuie la înlăturarea influenței sovietice, iar șederea lor va fi temporară. Contrar așteptărilor, regimul comunist s-a consolidat, iar, după un prim val al exilului, au urmat altele, în contextul relativei liberalizări din anii '60 și după 1975, în condițiile semnării *Acordului de la Helsinki*.

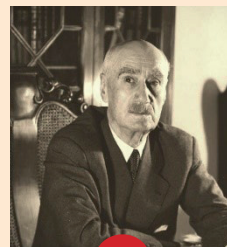
EXILUL ROMÂNESC DIN PERIOADA POSTBELICĂ

Pentru a putea ajunge în Occident, după 1944, mulți români și-au riscat libertatea sau chiar viața, trecând în mod fraudulos frontiera sau folosindu-se de o vizită dincolo de Cortina de Fier. Ei s-au stabilit în SUA, Franța, Marea Britanie, Germania, Spania, Italia, Israel, Canada sau țări din America de Sud. Inițial, cele mai importante centre ale exilului au fost Washington și New York, deoarece speranța eliberării de sub dominația sovietică era legată de implicarea SUA, în condițiile diminuării rolului Europei Occidentale în relațiile internaționale.

Un moment important al exilului românesc l-a constituit încercarea de unificare inițiată de Grigore Gafencu, fost ministru de Externe, stabilit în Elveția încă din 1941. Fără a fi autorizat de guvernul român, el a fost foarte activ în timpul Conferinței de Pace de la Paris (august 1946 – februarie 1947), trimițând numeroase memorii către personalitățile politice din Europa și lucrând în paralel (și de multe ori în contradicție) cu delegația oficială a României, condusă de Gheorghe Tătărescu. Intervențiile sale au dus la crearea unor momente tensionate, mai ales când a pus problema Basarabiei și a nordului Bucovinei.

Pentru a-și eficientiza acțiunile, românii exilați în Occident au editat publicații cu scop informativ, au participat la emisiunile de radio de la Europa Liberă, BBC, Vocea Americii, au fondat numeroase asociații, printre acestea numărându-se Comitetul Național Român, înființat de Nicolae Rădescu în 1949 (**Fig. 1**), la Washington, pentru a juca rolul unui guvern din exil. Comitetul a reușit să adune în jurul său personalități marcante ale vieții politice, precum Grigore Gafencu, Alexandru Cretzianu, Constantin Vișoianu, dar și oameni de cultură, precum Neagu Djuvara, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca.

*Nicolae Rădescu
(1874-1953)
– fost militar
de carieră și
prim ministru
(6 dec. 1944-
28 feb. 1945)*

*Grigore Gafencu
(1892-1957) – om
politic, diplomat și
ziarist*

Activitatea exilului a fost urmărită cu atenție de guvernul de la București, prin intermediul funcționarilor de încredere ai statului român, dirijați de Securitate.

EXILUL ROMÂNESC DIN ULTIMELE DECENII ALE REGIMULUI COMUNIST

Decesul lui Grigore Gafencu (1957) (**Fig. 2**) a reprezentat o grea pierdere pentru exilul românesc, în condițiile în care acesta a fost foarte activ și în ultimii doi ani ai vieții, fiind prezent peste tot unde se discuta despre situația statelor est-europene, a exilaților și despre integrarea europeană. În același timp, noua poziție pe plan internațional a SUA, de coexistență pașnică, a dus la reducerea fondurilor acordate asociațiilor est-europenilor. Exilul românesc a fost marcat și de acțiunile care au avut drept scop asasinarea unor membri activi, precum Paul Goma, Șerban Orescu și Nicolae Penescu. După ce au participat la o conferință despre drepturile omului în RSR, aceștia au primit prin poștă (3-4 februarie 1981) câte un colet care a explodat la deschidere. În același an, Securitatea a pus în aplicare un plan de asasinare a scriitorului Virgil Tănase.

În anii '70 și '80, Parisul a devenit un important centru al exilului românesc, aici înființându-se numeroase asociații („Asociația culturală „Mihai Eminescu”, „Asociația ziariștilor români în exil”) și activând personalități marcante, precum Mihnea Berindei, Sanda Stolojan, Ioana și Maria Brătianu, Dinu Zamfirescu, Eugen Ionescu, Radu Câmpeanu, Ariadna Combes. Însă, în această perioadă, unitatea exilului românesc a slăbit, eforturile depuse de M. Fărcășanu sau Ion Rațiu pentru strângerea legăturilor nu au dat rezultate. Cu toate acestea, românii din exil au jucat un rol important în informarea opiniei publice internaționale și a guvernelor occidentale despre situația reală din țară, au publicat cărți,

au participat la emisiuni de radio și televiziune. Printre cele mai active personalități ale exilului românesc au fost Virgil Ierunca, Mircea Eliade și Monica Lovinescu, cea din urmă desfășurând o activitate prodigioasă la radio Europa Liberă, unde a creat un adevărat cenaclu literar.

Exilații menționați, alături de mulți alții, au reușit să reprezinte vocea celor nemulțumiți de regimul comunist, să păstreze o parte din tradiția democratică și să constituie o sursă de informare alternativă pentru românii din țară prin emisiunile realizate la posturile de radio.

De ținut minte!

Exilul românesc, urmărit și decredibilizat de autoritățile comuniste, a reprezentat o speranță și un model pentru românii din țară.

Aplicații

I. Analizați sursele și răspundeți apoi cerințelor.

A. *În acei ani nu se pleca, de regulă, decât cu mari greutăți, clandestin, începând din 1947. În schimb, se fugea. Cum se fugea? Cei tineri treceau Dunărea înot. Era foarte riscant. Unii au fost prinși și împușcați la graniță. Alții au fost prinși în Iugoslavia și internați în lagăre. Au mai fost câteva cazuri, puține, dar spectaculoase de fugă pe Marea Neagră cu bărcile spre Turcia.*

De ce evitați contactul cu românii din emigrație? Se știa că exilul era infiltrat cu informatori ai Securității (...) și că, prin diferite mijloace de șantaj, fuseseră recrutate anumite personalități din emigrație. Unul dintre primele cazuri a fost acela a trei-patru persoane, care plecaseră cu regele, după ce a abdicat.

Armand Goșu, *Destinul unui exilat: Mihai Dim. Sturdza. De la Ministerul de Externe Francez la Europa Liberă*

B. *Dl. Ion Rațiu în ultima vreme, atât în publicațiile sale, cât și în intervențiile pe care le-a făcut, din când în când, la întrunirile internaționale, a adoptat o linie foarte asemănătoare acelei a Comitetului Național Român (...). D-sa dorește în mod stăruitor o apropiere de Comitetul Național Român și chiar o colaborare. După cum știți, el e foarte activ și dispune și de mijloace bănești importante. Noi vedem cu tristețe cum mulți intelectuali români se lasă seduși de propagandă comunistă, fac vi-*

zite în țară, unde sunt primiți cu trâmbețe și flori și apoi reîntorși în străinătate fac propagandă pentru regim sau încetează orice critică la adresa comuniștilor.

Ion Calafeteanu, *Exilul românesc.*

Erodarea speranței. Documente (1951-1975)

Scrisoarea lui C. Vișoianu către generalul C. Petre-Lazăr (New York, 18 septembrie 1970)

1. Numiți, pe baza sursei A, modalitățile utilizate de români pentru a ajunge în Occident, în perioada postbelică.
2. Menționați, pe baza sursei B, două acțiuni întreprinse de Ion Rațiu în anii exilului.
3. Explicați citatul: *Voi lupta până la ultima mea picătură de sânge ca să ai dreptul să nu fii de acord cu mine* (Ion Rațiu). Cât de important este dreptul la exprimare? Argumentați-vă opinia.
4. Formulați, pe baza surselor A și B, un punct de vedere privitor la dificultățile unificării exilului românesc.

II. Imaginați-vă că sunteți muzeograf și trebuie să realizați o expoziție, cu titlul *Patrimoniul cultural al exilului românesc*, pe care să o prezentați în fața unui grup de elevi care vizitează instituția. În vederea realizării prezentării, utilizați site-ul Muzeului Exilului Românesc (<https://muzeulexiluluiromanesc.ro/>).

Idei esențiale

- După 1944, o parte a elitei politice a ales exilul, încercând să înlăture regimul comunist cu sprijin internațional.
- În anii '70, colaborarea membrilor exilului a slăbit, însă aceștia au desfășurat o intensă activitate culturală.

Știați că...

...scriitorul și regizorul de teatru Virgil Tănase a publicat un pamflet despre N. Ceaușescu și, deoarece acestuia nu i-a plăcut, a dat ordin să fie ucis, însă agentul Matei Haiducu a anunțat autoritățile franceze și astfel l-a salvat?

După cinci ani de la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial, pentru SUA era foarte clar că URSS nu era dispusă să respecte acordurile încheiate cu foștii aliați și că reprezenta o amenințare și pentru Europa Occidentală. Acțiunile sale puteau duce la destabilizarea democrațiilor din Vest, iar americanii se considerau îndreptățiți să contracareze aspirațiile expansioniste sovietice, mai ales că în unele state (Franța, Italia) partidele comuniste deveniseră foarte puternice.

În acest context internațional, a fost înființat postul de radio Europa Liberă (**Fig. 1**), subvenționat de Congresul american. Prima emisiune pentru Europa Orientală a fost difuzată pe 4 iulie 1950, chiar de ziua națională a SUA, când au fost transmise mai multe știri și o analiză politică (în România, prima emisiune a fost receptată pe 14 iulie). Sediul principal a fost stabilit la München, cei mai mulți dintre angajați provenind din rândurile intelectualilor din Europa de Est, care se refugiaseră în Vest în vederea obținerii sprijinului necesar pentru destabilizarea comunismului.

Astfel, pe parcursul a patru decenii, radio Europa Liberă a fost una dintre principalele surse de informare obiectivă pentru români (alături de Vocea Americii și BBC), ajutându-i să distingă adevărul de minciună. De asemenea, a jucat un rol important în păstrarea conștiinței naționale, formarea unor opinii politice critice și menținerea speranței de redobândire a libertății de gândire și exprimare. Pe lângă informațiile politice atât de utile, erau difuzate și știri externe, emisiuni religioase, culturale, științifice, sportive și, mai rar, cronici muzicale și artistice. În anii '80, românii căutau informații obiective referitoare la situația internă, dar mai ales la reformele propuse de Mihail Gorbaciov și relațiile dintre URSS și SUA. Departamentul românesc ajunsese să aibă cele mai mari cifre de audiență dintre toate serviciile adresate locuitorilor din țările est-europene, în contextul izolării României de exterior și controlării foarte stricte a mass-mediei. Din fericire, emisiunile postului nu au fost întrerupte întrucât, în anii relativei liberalizări, SUA au cerut regimului de la București, în schimbul unui sprijin mai hotărât, să înceteze bruiatul (oricum acesta avea costuri foarte mari, de 10 ori mai mult decât producerea emisiunilor).

Secția românească a postului de radio Europa Liberă a fost condusă de-a lungul timpului de personalități marcante ale culturii noastre, precum Mihail Fărcășanu, Camil Ring, Noël Bernard, Mihail Cismărescu, Vlad

Georgescu, Nicolae Stroescu-Stînișoară (poziția de director al acestui post era foarte importantă, fiind perceput la București ca un adevărat șef al exilului). De asemenea, printre redactorii programelor de actualitate politică românească s-au numărat Șerban Orescu, N.C. Munteanu, Emil Hurezeanu, Mircea Iorgulescu, Gelu Ionescu, care au lucrat în mod neobosit, cu multă pricepere și talent scriitoricesc. Cultura generală bogată, conștiința profesională, cunoașterea limbilor străine, talentul literar au fost calitățile celor mai mulți ziariști, asigurând o reputația de primă mână a secției în limba română a postului.

În perioada comunistă, Radio Europa Liberă a fost o oază de libertate pentru mulți locuitori din Europa de Est și pentru intelectualii refugiați de aici, dar și un motiv de îngrijorare pentru nomenclaturile comuniste și dictatorii „roșii”, care îl calificau drept „cuib de trădători și spioni”. Și pentru că programele postului reprezentau o amenințare zilnică îndreptată împotriva monopolului partidului unic, conducătorii comuniști nu au precupețit niciun efort pentru a reduce la tăcere vocile ziariștilor. Astfel, s-au folosit bomba aruncată în interiorul departamentului ceh, coletele capcană, măsurile de intimidare împotriva familiilor rămase în țară, infiltrările de agenți ș.a. De menționat că, ultimii trei directori ai Europei Libere au murit în circumstanțe extrem de suspecte, dezvoltând forme de boli incurabile, galopante, pentru unele cazuri existând dovezi clare că au fost iradiați.

În concluzie, Europa Liberă a fost un oponent extrem de serios al regimului și un model în ceea ce privește libertatea de gândire, șubrezind serios bazele sociale ale societății comuniste.

Radio Europa Liberă România

Aplicații

Analizați sursele și răspundeți la apoi cerințelor.

A. Noél Bernard: Politica economică a regimului domnului Ceaușescu e în stare de faliment, 28 august 1981

Sistemul economic socialist de tip sovietic e pe cale să demonstreze concludent că reprezintă cea mai sigură formulă pentru ducerea de răpă a unei țări. România, pe vremuri unul din grânarele Europei, nu este în stare să-și hrănească populația cum trebuie decât cu ajutorul graficelor și cifrelor statistice publicate în presă. Și totuși, la Tulcea, săptămâna aceasta, domnul Ceaușescu

a declarat, citez: „Putem spune, într-adevăr, că și județul Tulcea demonstrează prin rezultatele obținute în agricultură, superioritatea agriculturii cooperatiste socialiste”. Declarația președintelui țării este, în fond, neliniștitoare fiindcă trebuie să te întrebi citind-o, dacă nu a pierdut contactul cu realitatea.

Fragment din editorialul săptămânal a lui Noél Bernard, directorul postului de radio Europa Liberă

B. România în 1985: două ierni grele, o criză morală și una a identității naționale

Vlad Georgescu: *Lată-ne din nou deci la masa rotundă rituală de Anul Nou. Ca în fiecare an, Actualitatea românească vă prezintă o discuție în care trece în revistă evenimentele anului. Mai întâi, aș încerca să creionăm într-un fel ce s-a întâmplat în România, în anul 1985.*

Nicolae Stroescu-Stănișoară: *România anului 1985 ar putea, într-un cuvânt, fi descrisă prin agravare. Agravare a situației social-economice, agravare a crizei politice, în măsura în care nu se observă nicio încercare*

de răspuns eficient și rațional la situația grea.

Neculai Constantin Munteanu: *După părerea mea, pentru români, anul 1985 a fost probabil cel mai rău din ultimii 20 de ani. Conducătorii regimului n-au învățat nimic, dar absolut nimic, din eșecul planurilor și programelor întocmite pe bandă rulantă în ultimii cinci ani și intrate în desuetudine chiar în momentul publicării lor, pentru că erau nerealiste, unele de-a dreptul aberante.*

Fragment din emisiunea moderată de Vlad Georgescu la Europa Liberă (1 ianuarie 1986)

C. Regele Mihai: „Nu lăsați să piară un popor nevinovat!”

N. C. Munteanu: *După cum ați fost informați, zilele acestea, Regele Mihai a înmânat presei internaționale o importantă declarație în legătură cu situația din România.*

Regele Mihai: *Țin să mulțumesc celor care denunță cele ce se petrec la noi în țară. Iau cuvântul fiindcă dărâmarea lăcașurilor sfinte și a altor monumente, mărturii ale trecutului, apoi distrugerea satelor noastre*

ancestrale, cu biserici și cimitire cu tot, ne răscolesc sufletele într-atât, încât indignarea devine revoltă. Dictatorul din România, asemenea dictatorului Pol Pot din Cambodgia, distruge un popor întreg, distrugându-i viața spirituală, morală și fizică, depozându-l de mediul său înconjurător.

Interviu Radio Europa Liberă, 21 septembrie 1988, „Actualitatea românească”

1. Numiți, pe baza sursei A, o deosebire între opiniile exprimate referitoare la situația economică a României.
2. Precizați, pe baza sursei B, două asemănări, una politică și una economică, cu privire la situația din România.
3. Menționați, pe baza sursei C, două motive de nemulțumire ale regelui Mihai față de situația din țară.
4. Consultați *Arhiva sonoră a Europei Libere*, selectați un fragment dintr-o emisiune de radio difuzată înainte de 1989 și prezentați-o colegilor, apoi argumentați-vă alegerea. (<https://romania.europalibera.org/radio/programs>).
5. Formulați, pe baza surselor A, B, C, un punct de vedere referitor la atitudinea față de regimul comunist, susținându-l cu câte o informație din surse. Considerați că opiniile jurnaliștilor erau obiective? Argumentați răspunsul printr-un fapt istoric relevant.

Idei esențiale

- Postul Europa Liberă, înființat la 4 iulie 1950 și subvenționat de Congresul american, a fost una dintre principalele surse de informare obiectivă pentru Europa de Est.

Știați că...

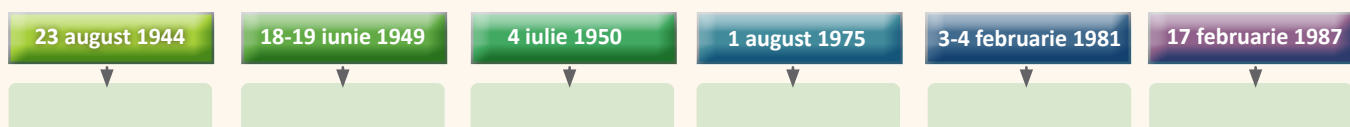
..., „Aici Radio Europa Liberă!” era semnalul pe care îl primeau românii în casele lor, însoțit de superba compoziție „Rapsodia Română” a lui George Enescu?

Recapitulare

I. Completați enunțurile de mai jos cu informațiile potrivite.

1. Membrii grupurilor de rezistență armată au sperat că România va fi eliberată cu ajutorul.....
2. Mihai Botez și Vlad Georgescu au încercat în 1977 să înființeze
3. În 1989, Doina Cornea a semnat o scrisoare colectivă care avea drept scop.....
4. O consecință a organizării Conferinței pentru Securitate și Cooperare de la Helsinki a fost.....

II. Menționați semnificația următoarelor date:

III. Selectați, din lista de mai jos, un citat pe care îl considerați reprezentativ pentru exilul românesc, apoi argumentați alegerea făcută. Elaborați o scurtă prezentare privitoare la activitatea Monicăi Lovinescu la Europa Liberă.

„Exilul este politic, în timp ce emigrația este economică, iar diaspora istorică”.
(Sorin Alexandrescu)

„În primii ani după război, marea majoritate a exilului românesc considera că rămânerea în străinătate este de scurtă durată (...). La Paris, printre studenții români, orice sărbătoare în comun se încheia inevitabil cu un la anul, la București”.
(Monica Lovinescu)

IV. 1. Realizați o hartă conceptuală privitoare la **Rezistența armată**, în care să ilustrați cauzele, etapele de manifestare, principalele grupuri de rezistență, formele de acțiune, condițiile de trai și consecințele.

V. Proiect. Utilizând metoda reportajului, realizați un proiect cu titlul **Forme de opoziție și contestare în regimul comunist**. Activitatea de consolidare a cunoștințelor se va desfășura pe trei grupe, fiecare dintre acestea având ca sarcină elaborarea unui reportaj cu tematică diferită, respectiv grupa 1 – *Rezistența armată*, grupa 2 – *Dizidența* și grupa 3 – *Exilul*. În vederea realizării activității didactice, parcurgeți următoarele etape: identificarea a 2-3 fapte istorice reprezentative, selectarea documentelor istorice relevante, elaborarea planului de lucru, realizarea și prezentarea produsului final sub forma unui reportaj, utilizând materiale audio-video.

I. Analizați conținutul celor două enunțuri și marcați cu: a – dacă ambele enunțuri sunt adevărate și există legătură causală între ele; b – dacă ambele enunțuri sunt adevărate dar nu există legătură causală; c – dacă primul enunț este adevărat și al doilea fals; d – dacă primul enunț este fals iar al doilea este adevărat:

1. Gheorghe Arsenescu, Toma și Petre Arnăuțiu au susținut organizarea unei insurecții în vestul țării. În noaptea 18-19 iunie 1949, Securitatea a organizat o ambuscadă pentru prinderea membrilor grupării.
2. În 1975, s-a semnat *Actul final de la Helsinki*, care prevedea respectarea drepturilor omului. În 1977, Paul Goma a trimis o scrisoare liderului cehoslovac Pavel Kohout, prin care își arăta susținerea față de Carta '77.
3. Comitetul Național Român a fost înființat de Nicolae Rădescu pentru a juca rolul unui guvern din exil. El a reușit să adune în jurul său personalități marcante ale vieții politice.
4. În România, prima emisiune a postului Radio Europa Liberă a fost receptată pe 14 iulie 1950. Secția românească a radioului a fost condusă de personalități marcante, precum Mihail Noël Bernard și Gheorghe Tătărăscu.

II. Analizați sursa de mai jos și răspundeți la următoarele cerințe:

Tovarășe Procuror-Şef al municipiului Bucureşti,

Subsemnatul Radu Filipescu (...) vă aduc la cunoştinţă următoarele (9 noiembrie 1987): Am fost contactat de diverse persoane necunoscute, unele prefecându-se că nu cunosc limba română. Câteva persoane mi-au propus să plec definitiv în străinătate, iar altele au dorit să discute cu mine cele mai diverse subiecte şi să mă cunoască. Tuturor, în spiritul tradiţiei şi ospitalităţii româneşti, le-am expus părerile mele personale care sunt cunoscute atât organelor de Securitate, cât şi cunoscuţilor mei. În ce priveşte părăsirea ţării, sper să nu fiu obligat să o fac (...).

De curând, în cadrul efervescenţei electorale, la o coadă mai animată, am aflat de organizarea în fiecare vineri după amiază a unui referendum cu privire la cele mai înalte posturi de conducere. Astfel, cei care nu sunt mulţumiţi de conducerea lui Ceauşescu, urmează să se adune în Piaţa Unirii şi Piaţa Sfânta Vineri, iar cei ce sunt mulţumiţi pe bulevardul Victoria Socialismului şi Piaţa Palatului. Am fost foarte bucuros să aud de această iniţiativă pe care o consider utilă. Corespunzător părerii mele, conform căreia conducerea lui tovarăşului Nicolae Ceauşescu şi în mod deosebit aportul tovarăşei Elena Ceauşescu sunt nesatisfăcătoare, m-am hotărât ca în zilele de vineri să merg şi eu în Piaţa Unirii şi Piaţa Sfânta Vineri. În acest sens, vă rog să-mi comunicaţi dacă această hotărâre a mea contravine vreunui articol de lege.

Mihnea Berindei, Gabriel Andreescu, Ultimul deceniu comunist. Scrisoarea către Radio Europa Liberă

1. Numiți, pe baza sursei, două modalități utilizate de autorități pentru supravegherea și descurajarea dizidenților.
2. Menționați, pe baza sursei, un motiv al cererii înaintate către procuror de către Radu Filipescu.
3. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursă.
4. Formulați, pe baza sursei, punctul de vedere al semnatarului privitor la regimul politic din România, susținându-l cu două informații.
5. Prezentați o practică politică totalitară din România.

III. Eseu. Realizați un eseu cu titlul *Rezistență armată, dizidență și exil*, respectând următorul plan:

1. menționarea unei cauze și a unei consecințe a constituirii rezistenței armate;
2. numirea a două personalități care au militat pentru respectarea drepturilor și a unei acțiuni întreprinse;
3. prezentarea a două fapte istorice privitoare la dizidență;
4. formularea unui punct de vedere referitor la rolul contextului internațional în evoluția exilului românesc, aducând un argument istoric.

Grilă de autoevaluare

Oficiu:	Total:	Item I	Item II	Item III
10 p.	100 p.	4 x 5 = 20 p.	1/8 p. + 2/3 p. + 3/7 p. + + 4/10 p. + 5/7 p. = 35 p.	1/6 p. + 2/8 p. + 3/10 p. + 4/6 p. + + structura 5 p. = 35 p.

Afiș de propagandă din anii '50

ECONOMIA

1. Satul: țărănime, colectivizare, sistematizare

2. Orașul: proletariat, industrializare, urbanizare

3. Crizele economiei de comandă: raționalizarea alimentară, penuria bunurilor de consum, comerțul paralel, corupția

Recapitulare

Evaluare

1. Satul: țărănime, colectivizare, sistematizare

Liderii comuniști considerau că micile proprietăți agricole sunt nerentabile și înapoiate tehnologic, promovând astfel exploatarea agricolă pe suprafețe mari, administrată eficient de stat. Strategia lor a fost să câștige susținerea țăranilor săraci, instigându-i împotriva celor mai înstăriți pentru a sparge unitatea socială din mediul rural.

SISTEMUL COTELOR

La finalul celui de al doilea război mondial, pentru a compensa lipsa de alimente și datoriile de război către Uniunea Sovietică, a fost introdus **sistemul cotelor**. Acesta va afecta grav gospodăriile țărănești, care trebuiau să predea o parte semnificativă din producția lor de carne, legume, cereale, lapte. Legislația din 1946 a instituit un sistem de colectare a produselor agricole în schimbul bunurilor industriale și alimentare. În 1950 a fost emis un ordin prin care nepredarea cotelor în termen de 30 de zile se pedepsea cu închisoarea de la 1 la 12 ani. Începând cu 1957, majoritatea cotelor au fost desființate, rămânând doar cele pentru carne și lână.

COLECTIVIZAREA

Reforma agrară din 1945 a dus la divizarea terenurilor mari în proprietăți mici și a trezit țăranilor foamea de pământ care mai târziu îi va determina să se opună colectivizării, declanșată oficial cu ocazia Plenarei Comitetului Central al PMR, din 3-5 martie 1949. Dacă în perioada 1946-1948 asistăm la o „familiarizare” cu sistemul aberant al cotelor, perioada 1949-1952 poate fi asociată actelor legislative necesare impunerii structurilor colectiviste și consolidării regimului colectărilor. Transformarea socialistă a agriculturii avea să urmeze modelul oferit de URSS.

Procesul de colectivizare (**fig. 1**) a început violent în martie 1949, cu decretul 83/2 martie 1949, prin care se expropriau proprietățile de 50 ha. Proprietarii au fost ridicați noaptea din casele lor și le-a fost fixat, ilegal, domiciliu forțat în diverse localități, iar proprietățile au fost confiscate în întregime, cu tot inventarul. Multe dintre fostele locuințe ale proprietarilor au fost transformate în sedii de GAS-uri, GAC-uri sau posturi de poliție. În 3-5 martie 1949, Plenara CC al PMR a hotărât „transformarea socialistă a agriculturii”. Agricultorii au fost împărțiți în cinci categorii: țăranii fără pământ, țăranii săraci, țăranii mijlocași, țăranii înstăriți (etichetați drept chiaburi) și moșierii. Politica ce trebuia adoptată față de aceste

categorii putea fi sintetizată de lozincă: sprijinirea țăranilor săraci, întărirea alianței cu țăranimea mijlocie și purtarea unui război fără milă cu chiaburii.

Transformarea agriculturii avea să ducă la constituirea structurilor socialiste de tip SMT, GAS, GAC și la accentuarea luptei de clasă în mediul rural, întreținută prin utilizarea excesivă a simbolului chiaburului devenit echivalentul exploatatorului. În ceea ce privește Gospodăriile Agricole Colective (corespondentele colhozurilor sovietice), acestea reprezentau „forma superioară” a transformării socialiste a agriculturii. Începând din 1956, o nouă structură colectivistă este introdusă, Cooperativa Agricolă de Producție (CAP), văzută ca o structură superioară. O altă acțiune strategică la care regimul comunist a recurs a fost implementarea mijloacelor de constrângere economică și represiune, ce aveau ca obiectiv sărăcirea gospodăriilor individuale și cu precădere a celor chiaburești.

În contextul morții lui Stalin și al crizelor din blocul comunist, colectivizarea în România a stagnat, fiind reluată cu violență în 1957, iar regiuni întregi (de exemplu, Constanța) au fost complet colectivizate. Represiunea a fost extrem de dură, iar mulți țărani s-au opus, fiind arestați sau deportați. Gheorghiu-Dej a anunțat finalizarea colectivizării în 1962, raportând că formele socialiste de proprietate dețineau majoritatea terenului agricol (96%).

Colectivizarea a întâmpinat o rezistență considerabilă din partea țăranilor, care s-au răsculat de mai multe ori. Regimul a reacționat cu violență, iar mulți au fost deportați în zone izolate. Procesul a dus la distrugerea relațiilor economice anterioare și a demonstrat slăbiciunea agriculturii socialiste, culminând cu crize alimentare severe în anii '80.

Transformarea agriculturii într-una de tip socialist nu putea fi deplină fără transformarea țăranului după aceleași tipare imaginate de comuniști, un rol important pentru transformare având aparatul de propagandă și agitație. Prin intermediul propagandei scrisă, vorbită și vizuală/audiovizuală țăranimea trebuia „lămurită” asupra beneficiilor sistemului colectivist și a importanței îndeplinirii datoriilor față de stat, produsele predate constituindu-se în hrană pentru populația de la oraș și materie primă în industrie. Țăranii săraci și mijlocași trebuiau antagonizați împotriva chiaburului considerat dușmanul lor de clasă. Multitudinea strategiilor și acțiunilor întreprinse dinspre centru spre periferie va

determina, în cele din urmă, atingerea obiectivului urmărit de liderii comuniști români – colectivizarea agriculturii – și implicit subordonarea lumii rurale.

SISTEMATIZAREA

Programul de sistematizare, inițiat de Nicolae Ceaușescu în 1974, viza urbanizarea și reorganizarea localităților. În acest scop, Marea Adunare Națională a adoptat Legea nr. 58/29.10.1974 „privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale”. Ceaușescu avea planificat ca până în anul 2000, toți românii să locuiască în orașe, astfel trecând în uitare adevărată istorie a țării și civilizația tradițională. Legea privind sistematizarea a dus la demolarea masivă a satelor și orașelor, inclusiv a structurilor istorice, transformându-le conform unei concepții urbanistice de tip comunist. Ceaușescu dorea o reducere drastică a numărului de comune și sate prin mutarea populației în centre agroindustriale, în care condițiile de trai erau cel mai adesea precare, contrar idealu-

Colectivizare în Maramureș

rilor comuniste. Procesul de sistematizare a avut un impact profund asupra agriculturii și societății românești, fiind parte integrantă a viziunii comuniste asupra transformării națiunii. Acest plan a dus la proteste în țară, iar în Occident a fost înființată asociația *Opération Villages Roumains*, având drept scop să apere satele românești de la distrugere.

De ținut minte!

Atât transformarea socialistă a agriculturii, cât și sistematizarea au provocat suferințe enorme la nivelul populației și au determinat forme variate de rezistență a populației.

Aplicații

Accesați următorul link: <https://www.youtube.com/watch?v=B2t2PJWOZU8>. **Urmăriți cu atenție materialul și apoi răspundeți următoarelor cerințe:**

1. Prezentați modul de realizare a colectivizării și menționați consecințele colectivizării asupra lumii satului.
2. Descrieți modelul comunității rurale imaginat de comuniști.
3. Caracterizați modelele umane amintite în material.
4. Există și nostalgici ai regimului comunist? Identificați motivele care îi plasează în această ipostază.
5. Creionați, în aproximativ jumătate de pagină, portretul comunistului român, așa cum reiese din material.
6. Alegeți o operă literară care prezintă epoca comunistă în România și faceți o comparație cu informațiile din materialul vizionat. Precizați elemente comune, deosebiri, informații noi care necesită o discuție la clasă.

Idei esențiale

- Intrarea României în sfera de influență sovietică a determinat transformarea agriculturii după model sovietic, însoțită de transformarea țăranului, după tipar comunist. Colectivizarea a distrus solidaritățile lumii rurale și relațiile economice existente anterior în agricultura românească.
- Programul de sistematizare lansat de Nicolae Ceaușescu a determinat proteste atât în țară, cât și în Occident, scopul fiind apărarea satului românesc și a valorilor sale.

Știați că...

...la nivel instituțional asistăm la o transplantare și impunere a tiparelor sovietice în procesul colectivizării agriculturii din România: colhozul, adică ferma colectivă din URSS, devine Gospodăria Agricolă Colectivă (GAC); sovhozul, ferma de stat, își găsește corespondentul în Gospodăria Agricolă de Stat (GAS), TOZ-urile, în întovărășiri, iar MTS-urile (Mashinno-Traktornaia Stantsiia), în SMT-uri (Stațiuni de Mașini și Tractoare)?

2. Orașul: proletariat, industrializare, urbanizare

Guvernarea comunistă din România a adoptat economia planificată, de comandă și de control. Baza juridică pentru schimbarea regimului proprietății a fost Constituția din 1948 care, prin art. 11, enunța posibilitatea trecerii în proprietatea statului, atunci când „interesul general cere”. Astfel, prin Legea 119/11 iunie 1948 au fost naționalizate întreprinderile industriale, miniere, bancare, de asigurări și transporturi, toate acestea fiind trecute în proprietatea statului, până la sfârșitul anului 1948, fără despăgubiri. Prin Decretului 92/1950, au fost naționalizate imobile aparținând mai multor categorii de „exploataatori” – foști industriași, bancheri, mari comercianți etc.

Industrializarea forțată a reprezentat unul din cele mai importante obiective ale regimului comunist și a fost inclusă în *Planul de Stat*, lansat în 1948. Începea investirea celei mai mari părți a venitului național în industria grea (siderurgică, constructoare de mașini, chimică, petrolieră, energetică), fără să se țină seama de nevoi și de resurse. Programul de modernizare și de industrializare rapidă a dat greș, fapt datorat ocupației sovietice și a epuizării ramurilor rentabile ale economiei de către URSS, prin plata datoriei de război, preluarea de materii prime și de bunuri necesare statului sovietic, schimburi comerciale dezavantajoase pentru statul român, precum și integrarea economiei românești în Consiliul de Ajutor Economic Reciproc.

În realizarea obiectivelor noii economii, un rol important a avut *Comitetul de Stat al Planificării*. Mecanismul economic al planificării a cuprins planurile anuale (1949, 1950) și cincinale, primul cincinal fiind 1951-1955.

În 1950, a fost aprobat un plan de electrificare a țării, care să asigure energia electrică necesară producției industriale, consumului casnic, transportului feroviar. Acest proces de electrificare a însemnat construirea de centrale hidroenergetice (Bicaz), termoenergetice (Paroșeni, Comănești, Borzești), precum și crearea unei baze proprii industriale pentru producerea de mașini electrice și de aparatură („Vulcan”, „Electroputere”, „Electromotorul”).

După desprinderea de Moscova și C.A.E.R., Nicolae Ceaușescu începe o politică de industrializare fără precedent, construind unități industriale gigantice. Extinderea industriei grele, mult peste posibilitățile aprovizionării cu materii prime din țară, a făcut ca acestea să depindă tot mai mult de import. Lipsa rentabilității din acest sector industrial era acoperită de veniturile din agricultură sau din unele sectoare ale industriei ușoare. Majoritatea investițiilor mergeau tot în

industria grea, în infrastructură (canalul *Dunăre-Marea Neagră*), marile construcții, cum ar fi *Casa Poporului*, și în sistematizarea satelor.

Proasta amplasare în teritoriu a unora dintre ganții industriali a mărit și ea costurile de producție. Declanșarea la nivel mondial a crizei petrolului, în 1973, a provocat o severă criză energetică în România, scoțând la iveală slăbiciunile industriei românești. Plătirea datoriei externe, până în 1989, s-a făcut prin înfometarea populației, prin uzura tehnologică a principalelor întreprinderi și printr-un accentuat proces de depopulare a satelor. Pe termen lung, politica de industrializare s-a dovedit a fi falimentară.

O parte din cheltuielile cu industrializarea și infrastructura a fost acoperită prin salariile mici ale muncitorilor, prin „munca patriotică”, practică în zeci de șantiere, prin munca soldaților, a studenților și elevilor, folosiți mai ales în agricultură. Sute de mii de oameni au muncit în condiții inumane, cu salarii mici. Locuințele, puse la dispoziția angajaților și a familiilor lor, nu le ofereau, adesea, nici măcar confortul minim pentru o viață normală. Planurile de muncă și întrecerile socialiste, menite să îi mobilizeze pe muncitori, s-au dovedit metode crude de exploatare. Pedepsele și penalitățile pentru întârzieri și presupuse acte de sabotaj erau drastice. Programul de lucru era prelungit, iar munca forțată era o practică obișnuită. Practic, fiecare muncitor lucrează mai mult de 8 ore zilnic, la care se adaugă și ore de „educație politică”, de citire și comentare colectivă a ziarului partidului.

Organizarea spațiului urban a fost o expresie a principiilor sistemului politic. Orașele erau întruchipări ale puterii, menirea lor fiind să o reprezinte și să o consolideze, creând un simbol al acesteia. Astfel, peisajul

Arhitectură urbană comunistă

și structura urbană sunt „ingrediente” importante ale proiectelor politice, al căror scop este să schimbe mentalitatea și comportamentul indivizilor. Spațiul urban a fost o metodă de a impune populației percepțiile partidului unic asupra identității naționale și sociale. Regimul comunist a creat o „cultură materială unificată” care

evidenția lipsa diferențierii de clasă, materializată prin clădiri postbelice sumbre, monotone, care exprimau o ideologie cu accent pe un minimum de existență, construcțiile nu erau interpretate ca obiecte arhitecturale, ci ca performanțe ale producției, iar cantitatea prima asupra calității (fig. 1).

De ținut minte!

Industrializarea forțată a provocat dezechilibre la nivelul societății și a contribuit la adâncirea crizei sistemului. Muncitorii au avut o viață controlată și cu privațiuni, iar orașele au fost un instrument important în acțiunea de schimbare a mentalităților și comportamentului.

Aplicații

I. Citiți, cu atenție, sursa, apoi răspundeți cerințelor.

Progresul țării noastre este în directă și nemijlocită legătură cu progresul industrializării țării și de tăria industrială a țării depinde în mare măsură însăși independența statului nostru. De existența unei industrii dezvoltate se leagă existența clasei muncitoare, care reprezintă garanția democratizării vieții noastre publice, garanția lichidării feudalismului și a moșierimii. [...] trebuie să se dea consolidării și dezvoltării acestei industrii (grele) un loc de frunte în planul de refacere al țării. [...] De ce este necesar? În primul rând, fiindcă numai prin dezvoltarea industriei grele se pot pune în valoare toate bogățiile pământului țării noastre. [...] În al doilea rând, fiindcă în jurul industriei grele (...) vor putea lua dezvoltarea necesară industriile existente și

vor putea lua naștere noi industrii. În al treilea rând, fiindcă fără existența unei industrii grele nu se poate asigura funcționarea și dezvoltarea aceluia sector economic fără de care nu se poate concepe însăși viața economică – transporturile [...]. În al patrulea rând, [...] se va da posibilitatea ca sectorul atât de important al economiei noastre – agricultura – să fie înzestrat cu toate acele mașini, unelte, produse, și instalații de prelucrare care să-i ridice atât productivitatea, cât și rentabilitatea. [...] Urmările realizării acestui plan vor influența întreaga evoluție a economiei noastre.

(Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Raportul politic al CC la Conferința Națională a PCR*, 21 octombrie 1945)

1. Menționați, din sursă, o cauză a dezvoltării industriei grele.
2. Precizați, din sursa dată, efectele pozitive ale dezvoltării industriei grele. Analizați și comentați.
3. Demonstrați, utilizând ca argument o expresie din text, că regimul descris în sursă era unul totalitar.

II. Un efect important al industrializării a fost migrația populației din zona rurală în zona urbană. Realizați un interviu cu persoane care au participat la această migrație pentru a afla impactul acestei migrații la nivel personal și al familiilor. Realizați o comparație cu migrațiile contemporane.

Ideii esențiale

- România comunistă a adoptat o economie planificată, de comandă și control. Industrializarea a fost un eșec, reflectat atât în înapoierea economică a țării, cât și în nivelul de trai extrem de scăzut al populației. Investițiile în industria grea, în infrastructură și în sistematizare au contribuit la creșterea datoriei externe.

Știați că...

... Canalul Dunăre-Marea Neagră scurta cu peste 400 km distanța de transport între Cernavodă – Constanța – Strâmtoarea Bosfor – Istanbul, și era, în 1984, al treilea mare canal de navigație din lume, după Canalul Suez și Canalul Panama?

3. Crizele economiei de comandă: raționalizarea alimentară, penuria bunurilor de consum, comerțul paralel, corupția

Regimul național-comunist al lui Nicolae Ceaușescu a încălcat în mod sistematic drepturile și libertățile cetățenești și a urmărit controlul deplin asupra societății. A intervenit în toate domeniile vieții, inclusiv cea privată, fapt care a afectat negativ calitatea vieții românilor.

Principalul motiv al dezamăgirii românilor, în ceea ce-l privea pe Ceaușescu, a fost nereușita din domeniul economic. În anii '60, se găsesc cantități din ce în ce mai mari de bunuri de larg consum, pentru ca mai apoi, în anii '70 și '80, lucrurile să se schimbe radical. Modul de conducere al lui Nicolae Ceaușescu a agravat și mai mult criza, mai ales că venea după o serie de măsuri drastice, decise încă din anii '70, precum revizuirea indicatorilor centrali de plan, mărindu-se prevederile adoptate în 1969 (Fig. 1).

Ceaușescu a avut o obsesie pentru industrializare și o opoziție totală față de proprietatea privată, precum și față de reformele promovate de Gorbaciov. A intervenit în economie cu „indicații prețioase”, urmarea fiind creșterea ineficienței economice. În această situație, s-a întors spre Occident pentru împrumuturi. Exporturile nu au reușit să asigure venitul anticipat, deoarece produsele românești s-au dovedit de slabă calitate. Se adaugă și creșterea prețului petrolului pe piața internațională și stoparea livrărilor de petrol ieftin, de către Iran, în situația în care Ceaușescu a extins capacitatea de rafinare a României peste resursele interne fiind nevoit să cumpere petrol mai scump. Natura a fost și ea potrivnică lui Ceaușescu și regimului: în 4 martie 1977 (Fig. 2) a avut loc cutremurul de 7,4 grade pe scara Richter cu

o durată de circa 56 de secunde, au urmat inundațiile catastrofale din 1980 și 1981. Aceste fenomene au lovit atât producția industrială, cât și exporturile de alimente necesare pentru plata datoriei externe acumulate prin industrializare.

La sfârșitul anului 1981, Nicolae Ceaușescu solicita reeșalonarea datoriei externe, ajunsă la 10,2 miliarde dolari, situație în care FMI recomandă o reducere a importurilor. A fost contextul în care regimul a decis adoptarea unor măsuri restrictive. Au crescut exporturile în detrimentul aprovizionării pieței interne, mai ales în ceea ce privește produsele agro-alimentare, au fost căutate surse paralele de producere a energiei.

În ciuda declarațiilor oficiale că nivelul de trai a crescut în anii '80, România s-a confruntat cu scăderea dramatică și continuă a nivelului de trai. Majoritatea produselor alimentare mergeau la export, pentru acoperirea datoriei externe și din magazine lipseau alimentele de bază. Din 1982, aceste lipsuri s-au acutizat, au fost raționalizate pâinea, carnea, zahărul, uleiul, laptele și introduse cartele în unele orașe din provincie. Din 1983, această raționalizare s-a extins în aproape toată țara, excepție făcând capitala. Raționalizarea a fost corelată și cu programul de alimentație științifică. Rațiile lunare individuale au fost reduse progresiv, astfel că, în 1989, o persoană primea lunar un kg zahăr, un kg făină, un pachet de margarină și cinci ouă.

Din 1981, se adaugă și raționalizarea distribuției agentului termic pe timp de iarnă, raționalizarea distribuției apei calde (1 zi/săptămână) și întreruperi repetate

N. Ceaușescu în „vizită de lucru”

Imagine din centrul Bucureștiului după cutremurul din 1977

3
Coada la alimente în perioada comunistă

4
Lipsa alimentelor în perioada comunistă

ale distribuirii energiei electrice către populație. Astfel, în 1985, consumul de energie electrică în gospodăria a scăzut cu aproximativ 50%. Tot după 1985, se introduce raționalizarea benzinei (30 l/lună) și limitarea circulației autoturismelor personale în zilele de duminică, o dată la două săptămâni.

În magazinele alimentare, rafturile erau pline doar cu compoturi și conserve de legume, picioare de porc sau creveți vietnamezi. Pentru a putea cumpăra pâine, lactate sau carne, trebuia să stai la cozi interminabile, uneori și o noapte întreagă, și de multe ori fără să ajungi să achiziționezi ceva (**Fig. 3**).

În această situație, oamenii au fost forțați să se adapteze fiecare în felul său, strategiile de supraviețuire luând forme variate și, uneori, hilare. Mulți dintre muncitorii din orașe, care se mutaseră de la sat ca urmare a procesului de industrializare forțată, inițiat de Ceaușescu în anii '70, au început să se aprovizioneze cu alimente de la gospodăriile familiilor lor de la țară, unde oamenii creșteau și sacrificau, clandestin animale, de la porci până la viței și chiar vite mari, în ciuda controlului exercitat de regim.

Raționalizarea a exercitat o presiune psihologică și polițienească asupra cetățeanului, care, pentru a-și procura cele necesare traiului, trebuie să apeleze la bunuri de pe piața neagră sau să fure de la locul de muncă. Trocul înlocuise banii reali. Fiecare om trebuia să se descurce pentru a-și asigura hrana sau pentru a asigura familiei ceva mai bun de mâncare. Magazinele alimentare cu regim special, accesibile doar elitei comuniste, ofițerilor din serviciile secrete sau din Miliție și chiar unor directori de întreprinderi, ofereau alimentele mult râvnite, la prețuri reduse. Alimentele și celelalte bunuri de larg consum de import erau foarte rare și inaccesibile oamenilor de rând. Bananele și portocalele se aduceau în cantități insuficiente și doar în preajma sărbă-

torilor de iarnă. Un sistem de magazine, numite SHOP, cu mărfuri vândute pe valute occidentale, funcționa în hotelurile mai mari și importante din țară. Studenții străini din România, în marea lor majoritate arabi sau greci, își puteau cumpăra din aceste magazine, pe dolari sau mărci, ulei, salam, zahăr, cafea, băuturi, dulciuri și țigări, produse la care românii doar sperau. Dintre românii de rând, aveau dreptul oficial de a deține valută marinarii, șoferii de TIR, muncitorii din firme românești cu lucrări în străinătate, sportivii și unii artiști. Aceștia aduceau în țară bunuri alimentare, de la cafea și băuturi, până la conserve de carne și dulciuri, „alimente de lux” adesea folosite drept mită.

Muncitorii din abatoare sau fabrici dezvoltaseră un sistem de sustragere a produselor. Astfel, furau carne și salamuri, ascunzându-le în lenjeria intimă, sau își confecționaseră tricouri cu rezervor în care puteau fura zilnic coniac, vin sau bere. În întreprinderi, furtul devine o practică întâlnită pe scară largă. Rolul acestei practici era de a asigura cele necesare traiului sau, prin comercializarea produselor, un venit suplimentar familiei. Proprietatea de stat, „bun al întregului popor”, devenea o noțiune abstractă și degrevată de orice reglementare morală. Furturile nu stârneau mustrări de conștiință nimănui și nu era cruțat niciun efort pentru supraviețuire.

„Pilele”, „cunoștințele” și „relațiile” (supranumite PCR) erau cea mai importantă resursă pentru a obține hrana și celelalte produse necesare. Cultivarea acestora însemna mituirea vânzătorilor, a gestionarilor, întreținerea unor prietenii, cultivarea rudelor și a oricărei persoane care putea ajuta efectuarea unor servicii la schimb.

O altă strategie era producția independentă de bunuri: hrană, haine, unelte, mașinării pentru diverse activități agricole sau casnice, fiind asigurată astfel, creșterea nivelului de trai al familiei.

Sursă importantă pentru obținerea mijloacelor de subzistență elementare, a bunurilor inexistente pe piața românească, a fost traficul de frontieră, micul trafic cu Iugoslavia și Ungaria. Vameșii erau corupți sau înșelați și astfel se asigura o oarecare prosperitate familiilor.

În anii acestei profunde crize, procurarea bunurilor de orice fel, de la produse alimentare la îmbrăcăminte, combustibil, electrocasnice, a presupus comportamente și strategii neobișnuite pentru final de mileniu II. Folosirea și re folosirea bunurilor demonstrează modul

în care regimul a creat „cultura penuriei”. „Economia de penurie” era utilă regimurilor comuniste. Acestea au învățat să o gestioneze în favoarea lor, printr-un dozaj subtil: în loc de „prea multă lipsă” se impune o lipsă rezonabilă, care aducea populația într-o dependență cronică față de regim.

„Economia de penurie” declanșează o veritabilă competiție între oameni, distruge solidaritățile, atomizează cetățenii și îi face mai vulnerabili și dependenți față de autoritatea partidului-stat (**Fig. 4**).

De ținut minte!

Pentru marea masă de români căderea lui Ceaușescu, din decembrie 1989, nu s-a datorat voinței de a înlătura dictatura comunistă, ci a fost rezultatul penuriei cronice de alimente și a frigului din case.

Aplicații

I. Ascultați cu atenție materialul accesând următorul link: <https://www.youtube.com/watch?v=LIIJS2cTKp8>, **apoi răspundeți cerințelor:**

1. Precizați momentul de debut al procesului de raționalizare a alimentelor și menționați modul în care se realiza acesta.
2. Prezentați, în aproximativ o jumătate de pagină, Programul de alimentație științifică al populației.

II. Pornind de la informațiile din lecție, accesând și următorul material video <https://www.youtube.com/watch?v=FXUjzkSWL68> (de la minutul 11,58), realizați o prezentare cu tema **Viața în România anilor '80**.

Idei esențiale

- Pentru plata datoriei externe s-a ajuns la raționalizarea principalelor bunuri de consum, a energiei electrice, a benzinei/motorinei, a distribuției apei calde.
- Procurarea bunurilor de consum se realizează prin furt de la locul de muncă, apelul la piața neagră, micul trafic de frontieră, producția individuală de bunuri și apelul la sistemul de pile și relații.

Dicționar

Fondul Monetar Internațional (FMI) – organizație internațională constituită prin Acordul de la Bretton Woods din iulie 1944, are ca scop principal promovarea unei economii mondiale sănătoase.

raționalizare – distribuția controlată a resurselor, bunurilor, serviciilor rare, sau o restricție artificială a cererii. Raționalizarea controlează mărimea rației, care este partea permisă a resurselor distribuite într-o anumită zi sau la o anumită oră.

Știați că...

- ... picioarele și căpățânile de porc, pe care românii le găseau în magazinele alimentare, erau numite ironic de popor „adidași și calculatoare”?
- ... în 1984, românii aveau dreptul să cumpere anual 39 de kilograme de carne, 78 de litri de lapte și 166 de kilograme de legume. Uleiul și zahărul se dădeau o dată pe lună, rația fiind de un kilogram?

Recapitulare

I. Realizați corespondența între evenimentele din coloana A și reperele cronologice din coloana B.

A	B
1. Anunțul privind colectivizarea agriculturii	a. 1949
2. Raționalizarea agentului termic pentru populație	b. 1951
3. Introducerea planurilor cincinale	c. 1974
4. Debutul procesului de raționalizare a alimentelor	d. 1981
5. Începutul procesului de sistematizare	e. 1982

II. Fiecare elev va realiza un interviu cu o persoană care a trăit în anii '80, analizând modul de viață din perspectiva raționalizării alimentelor și consumului de energie și combustibil.

Apoi se vor constitui grupe de trei-patru elevi care vor prezenta fiecare rezultatul propriului interviu și vor realiza o listă a concluziilor. Cu întreaga clasă, se vor analiza consecințele raționalizării asupra individului și a societății.

Pentru realizarea interviului este necesară parcurgerea mai multor etape: documentarea în vederea realizării interviului, alegerea persoanei, planul de interviu, desfășurarea interviului și transcrierea.

Atunci când utilizăm istoria orală, trebuie să avem în vedere:

- genul de persoană cu care stăm de vorbă;
- ce fel de afirmații face;
- dacă interlocutorul răspunde clar întrebărilor sau manifestă rețineră;
- care sunt presupunerile pe care le face;
- cum putem verifica răspunsurile oferite de interlocutor.

În plus trebuie să știm că simpla calitate de martor la un eveniment nu înseamnă că avem de-a face în mod automat cu o relatare corectă sau autentică și faptul că oamenii nu doar prezintă niște fapte, ci încearcă să dea un sens trecutului.

III. **Explozia stelară.** Completați schema de mai jos, referitoare la *Sistematizare*.

Evaluare

I. Analizați conținuturile enunțurilor și marcați cu: **a** – dacă ambele enunțuri sunt adevărate și există relație cauzală între ele; **b** – dacă ambele enunțuri sunt adevărate, dar nu există relație cauzală între ele; **c** – dacă primul enunț este adevărat și al doilea este fals; **d** – dacă primul enunț este fals și al doilea este adevărat.

1. Reforma agrară din 1945 a dus la divizarea terenurilor mari în proprietăți mici acordate țăranilor; țăranii se vor opune colectivizării agriculturii și se vor răscula în mai multe etape.
2. Transformarea agriculturii într-una de tip socialist nu a fost urmată de transformarea țăranului; un rol important în anii colectivizării l-a avut propaganda scrisă, vorbită și vizuală/audiovizuală care a urmărit să lămurească țăranimea asupra beneficiilor sistemului colectivist.
3. Amplasarea nepotrivită în teritoriu a unora dintre giganții industriali, determinată de rațiuni demografice și nu economice, a mărit costurile de producție, prin cheltuielile de transport ale materiilor prime; pe termen lung, politica de industrializare s-a dovedit a fi falimentară, din cauza slabei investiții, ale costurilor mari pentru produse de proastă calitate.
4. „Economia de penurie” a declanșat o veritabilă competiție între oameni și a distrus solidaritățile; o sursă importantă pentru a obține mijloace de subsistență elementare a fost traficul de frontieră, micul trafic cu Iugoslavia și Ungaria.

II. Citiți, cu atenție, sursa.

În 1979 se produce al doilea șoc petrolifer, iar aliatul care îi furniza petrol ieftin, pentru industria petrochimică gigant pe care o ridicase în anii '70, șahul Iranului, pierde puterea. Planurile lui Ceaușescu sunt ruinate... Modul în care folosește Ceaușescu creditele a fost păgubitor... Încercarea sa de a limita decalajele dintre economia înapoiată românească și economiile dezvoltate era sortită eșecului, de la început... Ceaușescu privea cu maximă suspiciune orice ieșea din sfera controlului său strict. Pentru el experiențele reformatoare ale lui Kadar, ca și ale lui Gorbaciov mai devreme, sunt suspecte. ... Decizia lui Ceaușescu este de a se angaja fatal în plata integrală a datoriei externe, în cel mai scurt timp. Îl determină la această măsură fantezistă, plină de consecințe dezastruoase, și protestele muncitorilor polonezi din vara 1980, și înființarea sindicatului independent Solidarność. Pentru el, o adevărată erezie, de neimaginat în România.

Stelian Tănase, Raportul Tismăneanu. Ecouri

Pornind de la sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursă, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect).
2. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la decizia lui Ceaușescu de a plăti integral datoria externă, susținându-l cu două informații selectate din sursă.
3. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia măsurile economice ale regimului comunist au distrus solidaritățile existente în societatea românească. (Se puntează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.)

III. Organizați o „cafenea publică” cu tema: **Impactul colectivizării asupra lumii satului.**

Cafeneau publică este o metodă de dialog interactiv care se centrează pe schimb de informații, valorizând contribuțiile tuturor participanților, într-un cadru relaxat. Participanții sunt așezați la mese de câte patru-cinci persoane, unde se discută pe parcursul mai multor runde care durează 20-30 de minute, un aspect al problemei în discuție. Subiectele de conversație pentru fiecare masă sunt aspecte care se desprind din tema cafenelei. Ele pot fi formulate și sub formă de întrebări. Acestea trebuie să stimuleze creativitatea, să fie semnificative, să fie simple și clare, să fie provocatoare, să invite la reflecție. După finalizarea

timpului alocat pentru o rundă, participanții se mută la o altă masă, pentru a discuta un nou subiect. La fiecare masă există o gazdă care moderează discuțiile și notează ideile principale sau soluțiile propuse de către participanți. Gazda introduce noi veniți în conversație și are grijă ca dialogul să se desfășoare în mod logic și constructiv, notează ideile, încurajează dialogul, la final, prezintă în fața tuturor invitaților un rezumat al discuțiilor de la acea masă. În final se poate organiza o sesiune de dezbateri cu întregul grup pentru a împărtăși concluziile și a ajunge la un plan de acțiune comun.

Grilă de autoevaluare

Oficiu:	Total:	Item I	Item II	Item III
10 p.	100 p.	4 x 5 = 20 p.	3 x 10 = 30 p.	5 runde x 5 p. + 10 p. pentru implicarea în dezbateri finală + 5 p. limbajul utilizat = 40 p.

În comunism, românii erau scoși în număr mare din fabrici și uzine pentru a defila de 1 Mai.

SOCIETATEA

1. Viața cotidiană: petrecerea timpului liber

2. Culte și practici religioase

3. Minorități etnice

Recapitulare

Evaluare

1. Viața cotidiană: petrecerea timpului liber

După preluarea puterii, comuniștii au constatat că nu li se recunoaște legitimitatea, că nu se pot revendica dintr-o tradiție și o identitate, că ruptura cu vechea identitate a generat un vid ce trebuia umplut. Identitatea se contruiește prin raportare la context. Orice individ are sentimentul identității cu care s-a născut sau care i-a fost conferită. Modalitatea prin care societatea îl ancorează pe individ constă în integrarea sa instituțională, prin activități profesionale, politice și sociale.

Regimul a acționat în consecință. Din școli sunt excluse disciplinele care formau gândirea independentă, cultura umanistă este îngustată și supusă politizării, liceele s-au specializat, manualele unice erau supuse propagandei partidului. Un instrument important a fost „**dosarul de cadre**”, care verifica „curățenia” originii sociale. Din universități, sunt eliminați profesori de valoare, iar vectorii de conștiință sunt reduși la tăcere sau exterminați în gulagul românesc. Ascensiunea lor era blocată, erau etichetați ca „reacționari”, „reneați”, „dușmani ai popoului”. Se ajunge la o distincție clară între „intelectuali” și „cadre”, oameni cu competență ideologică și acțională. Același tratament este aplicat și altor grupuri – scriitori, artiști, oameni de cultură, unii intră în slujba noii puteri, iar alții, interziși sunt aruncați în închisori. Astfel se produce o ruptură și în rândul acestor categorii și se acreditează la nivelul societății ideea „imposibilei întoarceri”.

În locul celor eliminați, noii decidenți aveau nevoie de o nouă elită. La început, au acordat posturi de conducere celor devotați, chiar dacă erau neinstruiți, ceea ce a fost contraproductiv. Așa că adoptă o nouă strategie, „fiii din popor” deveniți „cadre” trebuiau să demonstreze competență.

Un aspect important al societății comuniste a fost „coada” pentru procurarea bunurilor de larg consum (**Fig. 1**). Coada era simbolul alienării, al transformării individului, al renunțării la individualitate și al cufundării în anonim. Există însă aspectele pozitive ale fenomenului, anume dezvoltarea solidarității, a unor tehnici de comunicare, căldura umană. Coada este un prilej de acțiune, de afirmare, de autoconfruntare și un loc de examinare a defecțiunilor sistemului, acest din urmă aspect, prin folosirea unei simbolistici speciale. Viața cotidiană nu a fost ușoară din cauza lipsei generalizate de bunuri de larg consum și a frigului, care au generat o anumită doză de frică, din cauza pericolului care ar fi putut surveni – acela de a nu găsi cele necesare. Frica va fi prezentă continuu în viața cotidiană sub comunism.

Românii de rând se luptau zi de zi pentru supraviețuire și erau împărțiți mereu între serviciu, stat la cozi pentru procurarea de alimente și îngrijitul casei. Comuniștii acționau astfel ca timpul liber care le rămânea oamenilor să fie folosit pentru muncă voluntară, educație socialistă și manifestări de dragoste pentru țară și conducători. De aceea, românii erau obligați să se strecoare printre toate acestea pentru întâlnirile cu prietenii. Aniversările, zilele de sărbătoare legală sau religioasă, revelioanele se petreceau alături de familie și prieteni. În zilele calde, distracția de bază a oamenilor o constituia ieșirea la „iarbă verde”, unde toți participanții contribuiau cu câte ceva la meniul petrecerii (**Fig. 2**). Era un prilej de a uita de greutate și frică, se cânta, se dansa, se juca volei, fotbal, rummy, table, badminton sau cărți și ziua de relaxare dura de dimineața până seara.

Coadă în așteptarea aprovizionării, în anul 1988

Petrecerea timpului liber în perioada comunistă, anii '70

Un alt mod de petrece a timpului liber era televizorul. Începuturile au fost timide, până-n mai 1957 TVR a emis programe experimentale, câte trei seri pe săptămână. Programul s-a extins treptat, oferta televiziunii s-a tot lărgit. Filme de calitate au fost difuzate în cadrul emisiunii „Telecinemateca”. Emisiuni de popularizare a științei au fost difuzate în cadrul rubricii „Teleenciclopedia”, iar „Reflector” difuza anchete sociale. Din 1968 a început să emită și programul 2 al TVR, câte trei zile pe săptămână. Toate acestea au încetat, însă, în momentul în care Nicolae Ceaușescu a decis achitarea datoriei externe și programul TVR a fost și el supus economiilor. „Strângerea curelei” a început din 1983, dar tăierea drastică a venit în 1985, când s-a suspendat programul 2 al TVR, iar emisiia TVR 1 a rămas 2 ore pe zi. Și acest program era compus în principal din spectacolele omagiale „Cântarea României”, vizitele de lucru ale conducătorilor și știri despre realizările oamenilor muncii din țară.

Puterea comunistă a dat naștere unor practici absurde, care au determinat, la rândul lor, voluntar sau involuntar, realități bizare, ciudate la care oamenii au consimțit și s-au supus.

Sportul a jucat un rol central în politica de timp liber a regimului comunist. Acesta oferea un mod sănătos de a petrece timpul liber și a fost folosit și ca un instrument de propagandă. Competițiile sportive, în special cele internaționale, erau tratate ca oportunități de a arăta superioritatea regimului comunist față de cel capitalist. Fotbalul și gimnastica au primit o atenție specială, deoarece performanțele în aceste domenii erau văzute ca simboluri ale succesului colectiv și ale programului ideologic.

Teatrele, cinematografele și sălile de concerte erau locuri unde oamenii se puteau bucura de spectacole, dar toate aceste manifestări erau atent supravegheate și cenzurate pentru a se asigura că nu contravin ideologiei de stat. Statul a promovat o serie de activități culturale care aveau scopul de a educa populația în spiritul noii societăți socialiste. Acestea includea spectacole de teatru și operă cu teme ideologice, expoziții de artă care glorificau valorile muncitorești, și proiecții de filme propagandistice. Multe dintre aceste activități erau organizate în școli, fabrici și în alte instituții, asigurându-se că mesajul regimului ajungea în toate straturile societății. Un exemplu reprezentativ este Festivalul Național „Cântarea României”, organizat pentru prima dată în 1976, un instrument de propagandă masivă, prin care regimul își promova realizările și își impunea valorile culturale. Participarea era considerată o datorie civică și un act de patriotism.

Turismul intern a fost o altă formă de petrecere a timpului liber, promovată intens de regimul comunist. Statul a încurajat cetățenii să își petreacă vacanțele în țară, punând la dispoziție o gamă variată de oferte turistice accesibile, de la stațiunile de pe litoralul Mării Negre până la cele din Munții Carpați. Ideea era de a crea un sentiment de mândrie națională prin promovarea frumuseților naturale ale țării. În plus, excursiile organizate de întreprinderi și sindicate au fost o altă modalitate prin care regimul asigura ocuparea timpului liber al cetățenilor. Aceste excursii aveau adesea și un caracter educativ, incluzând vizite la obiective istorice sau economice de importanță națională. În timp ce turismul internațional era limitat și accesibil doar pentru o mică parte a populației, turismul intern a cunoscut o adevărată înflorire în perioada comunistă.

Spațiile publice au fost transformate în locuri de recreere, accesibile pentru toată lumea. Parcurile, terenurile de sport și locurile de joacă au fost dezvoltate intensiv, oferind cetățenilor oportunități de a-și petrece timpul liber, într-un mod organizat și sănătos. Inițiativele de dezvoltare a spațiilor publice au vizat nu doar marile orașe, ci și localitățile mai mici, asigurându-se astfel că toți cetățenii beneficiază de facilități de recreere.

Literatura a fost un alt domeniu prin care regimul comunist a încercat să influențeze timpul liber al cetățenilor. Lectura era încurajată, însă cu condiția să respecte liniile ideologice impuse de stat. Cărțile care nu se aliniau cu ideologia oficială erau cenzurate sau interzise. Bibliotecile publice au jucat un rol important în promovarea lecturii, fiind dotate cu lucrări alese care reflectau valorile regimului. Cartea era unul dintre produsele de lux, căutată pentru simplul motiv că era distribuită deficitar. Mai mult, pentru anumite categorii de persoane (gestionari, milițieni, securiști etc.) era semnul discret, dar recunoscut public, al reușitei sociale.

Un alt aspect important a fost organizarea de cenecluri literare și cercuri de lectură în școli și întreprinderi, care aveau rolul de a încuraja creativitatea și exprimarea artistică, dar și de a monitoriza conținutul literar. Publicațiile de stat, cum ar fi revista „Flacăra”, au servit ca platforme pentru diseminarea valorilor comuniste prin literatură.

Sprijinul pentru a rezista acestui regim a fost familia, loc de conservare a valorilor și mijloc de menținere a încrederii în forța interioară a individului. Aici fiecare a putut fi el însuși, familia fiind cea care oferea susținere, siguranță.

Aplicații

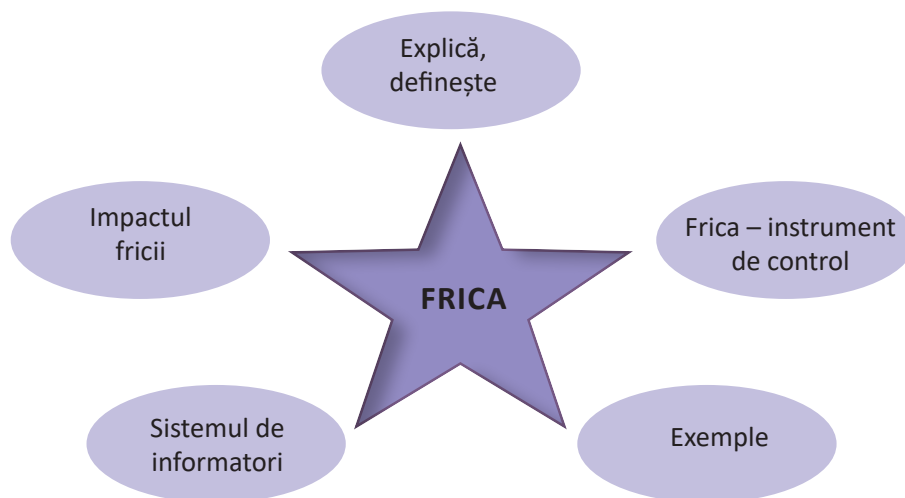
I. Realizați, în aproximativ două pagini, o analiză comparativă a vieții cotidiene în timpul regimului comunist și astăzi. Analizați, în clasă, principiile concluzii ale analizei voastre.

II. Urmăriți un jurnal de știri, accesând următorul link: <https://www.youtube.com/watch?v=oVHmfAy35I4>. Faceți o comparație cu un jurnal de știri din zilele noastre, în care să surprindeți aspecte precum: limbajul utilizat, subiectele prezentate, elemente de propagandă a regimului etc.

În ce fel credeți că au influențat astfel de emisiuni TV viața cotidiană? Încercați să construiți răspunsul la întrebare, prin raportare la jurnalele de știri de astăzi și la răspunsurile oferite de o persoană care a trăit în anii regimului Ceaușescu.

III. Citiți cartea *Și eu am trăit în comunism*, scrisă de Ioana Pârvulescu. Stabiliți trei cele mai importante aspecte de viață cotidiană, desprinse din lectura cărții, și apoi, în grupe de patru-cinci elevi, analizați aceste aspecte.

IV. Completați schema de mai jos.

Idei esențiale

- Regimul comunist a controlat societatea și viața individului sub toate aspectele sale, inclusiv modul de petrecere a timpului liber, din dorința de a-l menține sub control.
- Viața cotidiană a fost dominată de directivele partidului totalitar.

Dicționar

dosar de cadre – dosare întocmite și păstrate de Securitate sau alte instituții ale regimului, pentru a monitoriza, a evalua și a controla comportamentul și activitățile persoanelor angajate având rolul de a ține sub control populația.

Știați că...

... numele festivalului „Cântarea României” este inspirat din poemul în proză a lui Alecu Russo, publicat în 1850 și care avea valoare de manifest adresat revoluționarilor români în exil și poporului român?

2. Culte și practici religioase

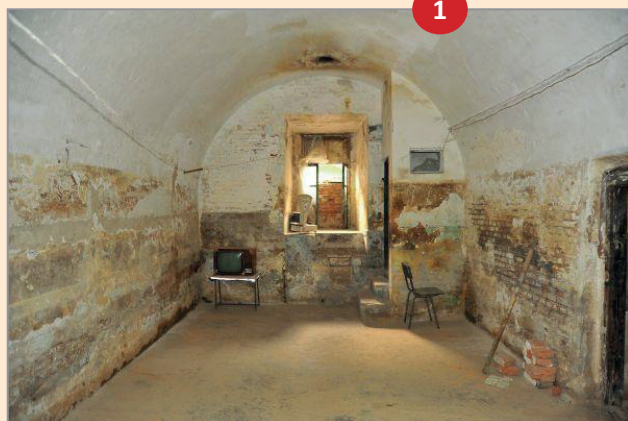
Biserica a fost un obstacol important în calea impunerii modelului sovietic și trebuia înlăturată. În cazul bisericii, Partidul Comunist Român nu a urmat întru totul modelul sovietic, deoarece bisericile ortodoxă și greco-catolică jucaseră un rol important în mișcarea națională, în crearea și menținerea sentimentului de coeziune și identitate națională. Având atașamentul milioanei de români, era important pentru partid să le manipuleze pentru a servi regimului, nu să le distrugă. Partidul Comunist Român condamna oficial credința religioasă, dar o tolera în cadrul unor limite prescise de lege. Toleranța față de cultele permise cerea supunere față de partid și confirmarea de către acestea a politicii partidului.

La 4 august 1948 a fost publicat Decretul nr. 177 pentru regimul general al cultelor religioase prin care Ministerul Cultelor primea controlul în problemele legate de problemele cultelor recunoscute. Art. 1 garanta „libertatea de conștiință și de credință”, dar aceasta era legată de prevederea conform căreia religia practică era în armonie cu Constituția, securitatea internă și ordinea publică. Recunoașterea publică a unui cult putea fi revocată oricând se considera justificat, iar preoții care manifestau și exprimau atitudini „antidemocratice” puteau fi lipsiți temporar sau permanent de salariul asigurat de stat. Aceste prevederi au fost folosite pentru a ține cultele sub control, au fost invocate cu regularitate pentru a suprima nesupunerea. Conform Constituției din 1923, Biserica Ortodoxă era declarată biserică dominantă și primea privilegiul, precum plata salariilor clerului de către stat. De acest fapt se vor prevala comuniștii pentru a aduce ierarhii sub controlul lor. Prin naționalizarea

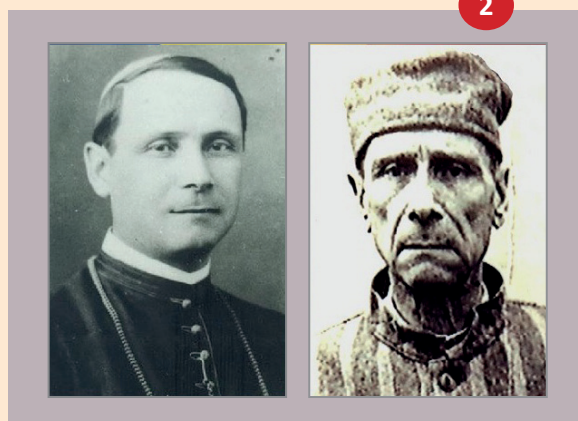
averilor și fondurilor Bisericii Ortodoxe, aceasta devine dependentă de stat, nevoia ei de sprijin din partea statului devine mai acută ca oricând. Administrația bisericii a fost centralizată sub autoritatea patriarhului. Instituțiile sale de învățământ au fost preluate de către stat sau închise, ca urmare instruirea clerului a fost limitată. Astfel transformată, Biserica Ortodoxă este obligată să facă un compromis cu Partidul Comunist Român pentru a supraviețui, dar va pierde din autoritatea sa morală. Cu toate acestea, Biserica Ortodoxă va rămâne elementul central al vieții spirituale din România, viața religioasă, spirituală nu a fost distrusă. În fața acestei situații, preoții au reacționat, fiind una dintre cele mai numeroase categorii de deținuți politici sau internați în lagărele de muncă (**Fig. 1**).

Bisericile Romano-Catolică și Greco-Catolică aveau o altă situație, ele fiind legate de Occident. Statutul Bisericii Catolice era reglementat prin Concordatul din 1927, care recunoștea separația dintre biserică și stat. În iulie 1948, Concordatul este abrogat unilateral de către guvern, act urmat de arestarea și înlăturarea preoților, de desființarea școlilor catolice. Încercarea partidului de a înlocui ierarhia Bisericii Catolice cu una atașată a întâmpinat rezistența Vaticanului, așa încât Biserica Romano-Catolică nu a fost desființată, a rămas în opoziție totală față de regim și a fost ținută într-o poziție ambiguă, fiind tolerată, dar nerecunoscută.

Biserica Greco-Catolică a fost stigmatizată în publicațiile oficiale ale regimului ca „antinațională și antiistorică” pentru că a rupt la final de secol XVII unitatea poporului român. Astfel, Biserica Greco-Catolică a fost „invitată” să revină în sânul Bisericii Ortodoxe, iar la 1

Interior din fosta închisoare Jilava

Iuliu Hossu (1885-1970), episcop greco-catolic

octombrie 1948, a fost organizat la Cluj un Congres cu acest scop, față de care conducerea Bisericii Greco-Catolice a reacționat prin excomunicarea celor prezenți. În octombrie 1948, sunt arestați toți cei șase episcopi greco-catolici și odată cu ei și alți 25 de frunțași ai clerului, canonici, preoți-profesori, protopopi. În data de 8 noiembrie 1948, a fost publicat în Monitorul Oficial decretul prin care a fost demis și Iuliu Hossu, ultimul episcop greco-catolic aflat încă, formal, în funcție (deși arestat cu zece zile înainte) (**Fig. 2**). La 1 decembrie 1948, Înalțul Prezidiu al Marii Adunări Naționale a emis decretul 358/1948 care a stabilit încetarea cultului greco-catolic și exproprierea tuturor bunurilor acestuia. Diocezele și instituțiile sale au fost desființate, iar clădirile date Bisericii Ortodoxe. Securitatea a jucat un rol important în obținerea consimțământului clerului unit.

Printre cele 14 culte recunoscute, se aflau și 4 culte neoprotestante: Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea, Biserica Creștină Baptistă, Biserica Creștină după Evanghelie și Biserica Penticostală. Aceștia li se adau-

gă confesiunile protestante istorice – Biserica Reformată (calviniștii), Biserica Evanghelică de Confesiune Augustană (luteranii), Biserica Evanghelică Sinodo-Prezbiteriană și Biserica Unitariană. Aceste culte vor fi intens supravegheate, motivele urmăririi lor fiind diverse: ateismul promovat de regim, mobilitatea adepților și atitudinea pe care au avut-o față de regim, existând problema incompatibilității între a fi un bun creștin și un adulator al partidului-stat. Regimul comunist se va erija în protectorul „cultelor oprimate”, cărora le-a oferit libertatea religioasă, încercând să le fidelizeze în acest fel.

În perioada 1948-1960, vor avea loc nenumărate acțiuni dure împotriva persoanelor ce militau pentru libertate religioasă completă, ele fiind arestate, încarcerate sau având parte de „pedepse administrative”.

Paradoxal, deși eforturile de delegitimare a cultelor religioase sunt cele mai intense în anii '80, se poate constata un reviriment al fenomenului religios, manifestat prin creșterea numărului credincioșilor activi, fapt relatat de rapoartele organizațiilor internaționale.

De ținut minte!

Spațiu de manifestare a libertății de conștiință și al creării unor relații și solidarități sociale apolitice și chiar antipolitice, religia este o realitate a regimului comunist chiar și în contextul eforturilor sistematice ale regimului de a o suprima.

Aplicații

• Împărțiți în grupe, realizați câteva panouri mari sau afișe care explorează un anumit aspect al vieții religioase în comunism (de exemplu: „Controlul Bisericii Ortodoxe”, „Propaganda Ateistă”, „Forme de Rezistență Religioasă”, „Statutul celorlalte Culte”)

Idei esențiale

- Relația dintre stat și Biserica Ortodoxă sub Ceaușescu era una de subordonare a instituției religioase față de interesele statului, similar modelului bizantin, reflectând adaptarea Bisericii și clerului la regim. Regimul comunist adopta o atitudine ambiguă față de Biserica Ortodoxă: pragmatică, oferindu-i un statut privilegiat, și ideologică, menținând un discurs antireligios virulent.

Dicționar

concordat – tratat încheiat de papă cu diferite state, pentru stabilirea statutului și privilegiilor Bisericii catolice în respectivele state.

diocesa – regiune de sub jurisdicția unui episcop sau a unui arhiepiscop catolic.

excomunicare – excludere temporară sau definitivă dintr-o comunitate religioasă (creștină, mozaică etc.) pentru abateri de la canoane sau dogme.

Știați că...

...Richard Wurmbrand (1909-2001) a fost un pastor creștin luteran de origine evreiască, convertit la creștinism în 1938 și devenit o voce puternică împotriva încercărilor statului de a controla bisericile, motiv pentru care a petrecut 14 ani în închisorile comuniste?

3. Minorități etnice

Raportul Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, identifică crimele comise de regimul comunist din România, între care menționăm persecuția minorităților etnice, religioase, culturale sau de orientare sexuală și deportările cu scop de exterminare, represiunile etnice, gonirea și „vânzarea” evreilor și germanilor. Constituțiile regimului comunist au recunoscut egalitatea cetățenilor indiferent de naționalitate, dar, în practică, minoritățile au fost supuse unui proces de integrare.

În decembrie 1948, Biroul Politic al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român a adoptat o hotărâre privitoare la problema națională în care se amintea poziția fermă, adoptată de Partidul Muncitoresc Român, împotriva persecutării și oprimirii minorităților, dar și faptul că Biroul Politic cunoștea tendințele **șovine** anti-românești ce existau în rândul diverselor minorități: maghiară, germană, rusă, ucraineană, sârbă și evreiască.

Cea mai importantă minoritate din România a fost cea maghiară, care în 1977 înregistra aproximativ 1 700 000 persoane. Maghiarii au avut școli în limba maghiară, universitate – Universitatea „Bolyai”, Regiunea Autonomă Maghiară (**Fig. 1**). Treptat, maghiarii își pierd drepturile: școlile sunt transformate în secții maghiare ale școlilor românești, Universitatea „Bolyai” este unită cu Universitatea „Babeș”, în 1959, iar Regiunea Autonomă Maghiară este desființată în 1968. Reforma administrativă din 1968 demonstrează politica anti-maghiară. Politica a continuat, în anii '70, cu atacarea presei maghiare, unele ziare fiind suprimate sau având tirajul restrâns.

O perioadă mai bună pentru toate minoritățile, inclusiv cea maghiară, a fost în momentul invaziei trupelor Tratatului de la Varșovia în Cehoslovacia. Atunci Ceaușescu a decis creșterea numărului de ore de programe radio și TV în limbile minorităților, creșterea tirajului publicațiilor în limbile minorităților și constituirea Consiliului Oamenilor Muncii de Naționalitate Maghiară și a Consiliului Oamenilor Muncii de Naționalitate Germană, măsuri determinate de teama că minoritățile se vor revolta. Cele două Consilii aveau membri numiți de partid și au avut o activitate neregulată sau au fost suspendate.

Germanii au avut și ei mult de suferit încă de la instaurarea regimului comunist. În contextul mai general al denazificării, au fost adoptate mai multe măsuri îndreptate împotriva lor, precum confiscarea proprietă-

ților (agricole, comerciale și industriale), naționalizarea bunurilor bisericilor, deportările șvabilor din Banat în Bărăgan, chiar pierderea dreptului de vot, în 1946, pentru a fi recâștigat în 1950. În anii '60 o parte din drepturi sunt redobândite, iar după stabilirea relațiilor diplomatice între România și Republica Federală Germania, în 1967, germanii încep să părăsească România. În 1975, Nicolae Ceaușescu spunea că „evreii, germanii și petrolul sunt cele mai profitabile produse de export”. România a fost de acord cu plecarea anuală a aproximativ 11 000-13 000 de etnici germani. Rezultatul acestei politici a fost scăderea populației germane de la 360 000 în 1977, la 71 000 în 1991.

Evreii au fost și ei o importantă minoritate, care în 1947 număra 430 000 de membri, iar în 1977, doar 25 000. Au jucat un rol important în viața politică, inclusiv în instalarea regimului comunist, fără ca acest fapt să-i protejeze mai târziu în fața discriminărilor. România a facilitat emigrarea evreilor în Israel, emigrările având un caracter economic și politic. Astfel, România primea câștiguri importante în valută, dar și import preferențial și obținerea de credite preferențiale. Nicolae Ceaușescu a promovat politica „evrei contra valută”.

Regiunea autonomă maghiară

Romii nu au fost cuprinși în statisticile oficiale ca minoritate. Ei au cunoscut o serie de transformări, precum creșterea populației urbane, transformarea ocupațiilor, omogenizare și uniformizare socială, sedentarizarea șatrelor. Au rămas în situația de inferioritate socială, fapt la care au contribuit mai mulți factori: lipsa interesului față de această minoritate, încercarea de „civilizare”, de a-i determina să renunțe la patrimoniul specific, tendința de asimilare, prejudecățile și atitudinea negativă a restului populației. Lipsa organizațiilor sociale, politice și culturale și re-

nunțarea lor la identitatea etnică au dus la pierderea **identității comunitare**.

Celelalte minorități de pe teritoriul României – sârbii, croații, cehii, slovacii, bulgarii, rușii-lipoveni, tătarii, turcii, polonezii, grecii, italienii, albanezii, armenii – au rămas în afara preocupărilor regimului comunist, dar asimilarea lor a fost treptată și sigură.

Situația drepturilor omului a fost extrem de deficitară în cadrul blocului comunist. România a semnat Acordul de la Helsinki în 1975, însă respectarea drepturilor minorităților a rămas arbitrară și conjuncturală.

De ținut minte!

Construcția partid-stat-națiune a urmărit să asimileze și să uniformizeze tot ce era diferit de națiunea română.

Aplicații

Citiți, cu atenție, sursa.

Programul naționalismului comunist, promovat cu intransigență de Ceaușescu, a urmărit fără disimulare crearea unui stat omogen din punct de vedere etnic, printr-o politică de asimilare forțată, pe de o parte, și printr-un acord tacit, pe de altă parte, privind înlesnirea emigrării în Ungaria, în cazurile de «reunificare a familiei». Desființarea treptată a ceea ce a mai rămas din rețeaua de învățământ cu predare în limba maghiară, blocarea sau limitarea accesului maghiarilor la anumite profesii, omogenizarea etnică a orașelor cu specific maghiar din Transilvania, planul de sistematizare a localităților au fost elemente importante ale acestui program. În partid, armată, Securitate, procentul minoritarilor maghiari s-a redus drastic, limitându-se la câteva cadre de încredere ale lui Ceaușescu.

Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, *Raport final*

- Pornind de la sursă, identificați caracteristicile regimului Ceaușescu, din perspectiva raporturilor cu minoritatea maghiară.

Idei esențiale

- Vânzarea cetățenilor români de alte naționalități a fost o acțiune condamnabilă, în care interesele financiare au fost prioritare. În vremea regimului comunist asistăm la o politică de discriminare și marginalizare care a influențat profund drepturile și oportunitățile acestor comunități.

Dicționar

identitate comunitară – ansamblu de date prin care se identifică comunitatea.

sovinism – ideologie și politică de ațâțare a urii și dușmăniei

între națiuni și popoare, de propagare a ideii superiorității unei națiuni asupra altora, de promovare a exclusivismului și intoleranței naționale; naționalism extremist.

Știați că...

...pentru fiecare german lăsat să părăsească țara, România primea între 4000-8000 de mărci germane și pentru fiecare 10 000 de etnici, un bonus de 1 000 000 de mărci germane și împrumuturi fără dobândă?

...pentru fiecare evreu care pleca, România primea între 2000 și 50 000 de dolari, iar în perioada de criză economică, aceste prețuri cresc în funcție de școlarizare, vârstă, funcție deținută?

Recapitulare

I. Alegeți varianta corectă.

1. Măsura legislativă care a demonstrat tendința regimului comunist de marginalizare a minorității maghiare a fost:
a) Constituția din 1948; b) Constituția din 1965; c) reforma administrativă din 1968.
2. Emigrările germanilor și evreilor au avut caracter:
a) politic și economic; b) economic și ideologic; c) politic și ideologic
3. Prin măsurile adoptate de regimul comunist asupra Bisericii Ortodoxe, viața religioasă:
a) a fost distrusă;
b) a fost susținută de către stat în defavoarea celorlate culte;
c) a rămas un aspect important al vieții cotidiene, nu a fost distrusă.
4. Bisericii greco-catolice i se aducea o acuză importantă:
a) supunerea față de papalitate;
b) ruptura unității spirituale a românilor;
c) propaganda antinațională.
5. Dincolo de amestecul statului în viața privată a cetățenilor, în regimul comunist au existat și oaze de siguranță și intimitate:
a) locul de muncă, blocul, cărțile;
b) cărțile, credința, locul de muncă;
c) familia, cărțile, prietenii, credința.

II. Organizați în grupe, realizați o cercetare de istorie orală, care are drept scop recuperarea memoriei colective a unui eșantion reprezentativ din comunitatea în care locuiți, cu privire la aspecte ale vieții cotidiene în România comunistă. Analizați, la nivelul clasei, rezultatele obținute de fiecare grupă și comparați cu aspectele vieții cotidiene de astăzi.

III. Pornind de la imaginea de mai jos și de la informațiile pe care le aveți din lecțiile anterioare, realizați o prezentare despre „cultura penuriei” și „coadă” ca realități ale vieții cotidiene în România comunistă.

Magazin alimentar în anii '70

Evaluare

I. Analizați conținuturile enunțurilor și marcați cu:

a – dacă ambele enunțuri sunt adevărate și există relație cauzală între ele; **b** – dacă ambele enunțuri sunt adevărate dar nu există relație cauzală între ele; **c** – dacă primul enunț este adevărat și al doilea este fals; **d** – dacă primul enunț este fals și al doilea este adevărat.

1. Comuniștii acționau astfel ca timpul liber, care le rămânea oamenilor, să fie folosit pentru muncă voluntară, educație socialistă și manifestări de dragoste pentru țară și conducători; lipsa bunurilor de larg consum și a căldurii din case a determinat o stare de insecuritate la nivelul societății.
2. Profesori de valoare, lideri de opinie și modele sunt reduși la tăcere sau exterminați în gulagul românesc; regimul a utilizat „dosarul de cadre” ca instrument de verificare și constrângere.
3. Biserica Romano-Catolică a fost stigmatizată în publicațiile oficiale ale regimului ca „antinațională și antiistorică” pentru că a rupt, la final de secol XVII, unitatea poporului român; ierarhia Bisericii Romano-Catolice a fost în opoziție față de regimul comunist care a tolerat-o.
4. Constituțiile regimului comunist au recunoscut egalitatea cetățenilor, indiferent de naționalitate; situația drepturilor omului în România a fost una dintre cele mai deficitare din blocul comunist.
5. În schimbul evreilor care plecau în Israel, România primea câștiguri importante în valută, import preferențial și obținerea de credite preferențiale; numărul etnicilor evrei din România a scăzut dramatic.

II. Citiți, cu atenție, sursa:

Am putea redacta un capitol distinct din relatările privind stresul și promiscuitatea care rezultau din colectivismul ce s-ar putea rezuma prin sintagma: viața la bloc. Mulți și-au transferat aici obiceiurile din localitățile de baștină, în holuri se făceau nunți și botezuri, spațiul din fața blocului lua adesea locul tâșșanului rural, era piață publică, loc de socializare și schimb de informații. Un inginer pensionar ne sintetizează astfel această „filosofie” a traiului comunitar: «Locuința o dădea sindicatul și partidul, dar nu era chiar ușor de obținut, trebuiau stimulați. (...) Am fost amestecați muncitori, ingineri, economiști și, când am primit cheile, mi s-a spus că în timpul liber trebuie să avem grijă și să-i educăm pe muncitori. (...) Majoritatea oamenilor proveneau de la țară și nu erau învățați cu viața în comun. Aruncau în canalizare tot felul de mizerii și o îmfundau, se îmbătau și făceau scandal. Femeile nu erau instruite și nu lucrau, stăteau pe bancă în fața blocului, coseau și te spionau.

Adrian Neculau, Contextul social și practici cotidiene – o rememorare, în Viața cotidiană în comunism

Pornind de la sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Scrieți o relație cauză-efect, stabilită între două informații selectate din sursă, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect).
2. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la viața la bloc, susținându-l cu două informații selectate din sursă.
3. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia regimul comunist a fost unul care a controlat toate aspectele vieții și a indus o frică constantă.

III. Realizați, în aproximativ două pagini, un eseu despre societatea românească în anii '80, având în vedere: precizarea unui aspect al vieții cotidiene care demonstrează controlul statului asupra tuturor aspectelor vieții; prezentarea vieții religioase în România comunistă; menționarea a două aspecte cu privire la atitudinea statului român față de minoritățile naționale; formularea unui punct de vedere referitor la distrugerea elitelor și a reperelor din viața publică românească, în vremea regimului comunist. *Se punctează și utilizarea limbajului istoric adecvat, structurarea, evidențierea relației cauză-efect, elaborarea argumentului istoric, respectarea succesiunii cronologice/logice a faptelor istorice.*

Grilă de autoevaluare

Oficiu:	Total:	Item I	Item II	Item III
10 p.	100 p.	5 x 6 = 30 p.	1/7 p. + 2/10 p. + 3/8 p. = 25 p.	informația istorică/29 p. + structura/6 p. = 35 p.

Omagiu, Constantin Nițescu

EDUCAȚIA ȘI SPORTUL

1. Învățământul public între educație și control ideologic

2. Sportul de masă și de performanță

Recapitulare

Evaluare

1. Învățământul public între educație și control ideologic

Sistemul de învățământ joacă un rol important în evoluția societății, întrucât de pregătirea tinerilor generații depinde viitorul țării. În regimurile totalitare, acesta are și o altă funcție, de îndoctrinare în vederea impunerii controlului asupra populației. În România postbelică, copiii și tinerii erau pregătiți după tiparele „omului nou”, eliminând spiritul critic, spontaneitatea și creativitatea, în vederea formării unui subiect perfect manevrabil. Faimoasele versuri „Partidul e-n toate/E-n cele ce sunt/Și-n cele ce mâine vor râde la soare/E-n pruncul din leagăn/Și-n omul cărunt” (ale poetului proletcultist George Lesnea), învățate de școlarii români, sunt ilustrative în acest sens. Deși au fost și aspecte pozitive, precum reducerea analfabetismului sau stimularea cercetării, școala a avut un rol important în vederea menținerii și consolidării puterii comuniste.

SOVIETIZAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

În primăvara anului 1948, elaborarea unei reforme radicale în învățământ devenise aproape o certitudine, de aplicarea ei depinzând formarea cadrelor necesare pentru partid, care să ocupe funcții în aparatul de stat, armată, justiție, cultură.

La 3 august 1948, a fost publicată Legea învățământului (Decretul nr. 175), care își propunea *curățarea școlii de elementele burgheze și reacționare*, asta însemnând, în fapt, politizarea sistemului. Noua legislație cuprindea numeroase schimbări, precum transformarea tuturor școlilor în instituții de stat și laice, admiterea în învățământul mediu și superior a tinerilor cu origine sănătoasă (fii de țărani și muncitori necontestari ai regimului), schimbarea modului de notare (cu note de la 1 la 5) și organizarea întregului sistem după modelul sovietic. De asemenea, cursurile elementare

urmas să fie de 7 ani (dintre care primele patru clase erau obligatorii), cele medii de 4 ani (împărțite în licee, școli pedagogice, școli tehnice și profesionale), iar cele superioare de la 3-4 ani (institutele) până la 4-6 ani, în cazul universităților și politehnicilor.

După 1948, sub pretextul pensionării sau comasării unor catedre, au fost excluși din învățământ profesori bine pregătiți și înlocuiți, uneori, cu foști muncitori, recalificați după doar doi ani de studii. Ținta acestor măsuri nu au fost doar universitarii implicați în viața politică, ci și liderii de opinie care nu se raliau noului regim. Fiii de „chiaburi” au avut și ei de suferit din cauza șicanelor, a exmatriculării pe motive de clasă sau a îndreptării lor spre școli profesionale pentru a deveni muncitori calificați și a-și schimba treptat mentalitatea. Pentru că statul comunist se aștepta la loialitate față de regim din partea studenților, vechile asociații au fost desființate și înlocuite cu Uniunea Națională a Studenților, în care cei mai mulți s-au înregimentat, deoarece le era teamă să nu fie exmatriculați, să nu-și piardă bursele sau cazare în cămin. În ceea ce privește posibilitatea formării și perfecționării studenților în Occident, aceasta opțiune era exclusă, în schimb puteau fi trimiși în URSS ca bursieri, întregind apoi rândurile nomenclaturii.

Pentru strângerea legăturilor cu URSS, a fost introdus studiul geografiei și istoriei acestei țări, precum și al limbii ruse, începând cu clasa a IV-a, profesorii fiind formați de specialiști din spațiul sovietic, apoi de angajații Institutului de Limbă Rusă. Disciplinele umaniste au fost afectate în mod deosebit, istoria nemaifiind predată după lucrările specialiștilor consacrați, ci după manualul lui Mihail Roller, care promova minciuni, minimaliza sau excludea cu totul unele fapte din trecut. Profesorii erau obligați să predea după manuale unice, unele copiate după cele sovietice, inspectorii verificând respectarea reglementărilor impuse și pedepsindu-i dur pe cei care se împotriveau. Conținutul manualelor se schimba foarte rar, autorii fiind desemnați de partid, dintre profesorii cu dosar „curat”.

DE LA RELATIVĂ LIBERALIZARE LA NEOSTALINISM

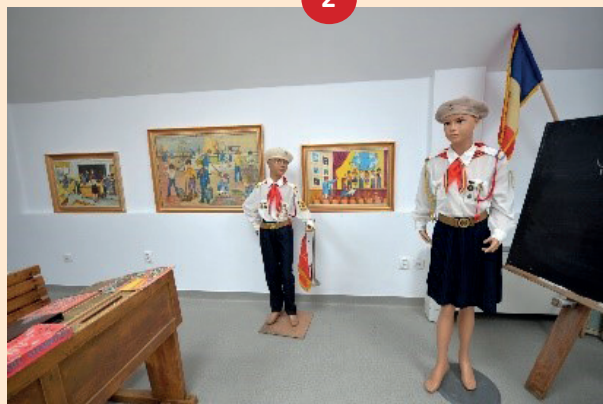
Pe fondul relativei liberalizări a regimului și a distanțării de Moscova, la 13 mai 1968 a fost elaborată o nouă lege, prin care se revenea parțial la tradițiile învățământului românesc, se ținea cont de transformările din lumea occidentală, însă ideologizarea căpăta o valență național-comunistă. Astfel, liceele au fost împărțite în

Sală de clasă în perioada comunistă

2

Muzeul copilăriei în comunism. Iași

cele de cultură generală – cu profil real sau uman – și tehnice, învățământul teoretic cunoscând o relativă liberalizare, iar cel industrial fiind extins. Științele umaniste au căpătat o importanță mai mare, în speranța că viitoarele generații vor servi cu mai multă dăruire partidul unic, iar studiul obligatoriu al limbii ruse a fost abolit, introducându-se și limbile occidentale. Învățământul era organizat pe 6 trepte, de la antepreșcolar la universitar, cel preuniversitar fiind de 12 clase, dintre care 10 erau obligatorii.

Astfel, în anii următori, au fost reluate legăturile cu instituțiile de profil din Occident și au fost angajați în mediul universitar specialiști consacrați în domeniu, unii dintre ei socotiți anterior „reacționari”, „dușmani ai poporului” sau care trecuseră prin lungi ani de detenție. De asemenea, au fost construite noi școli, frecvența a crescut, învățământul preuniversitar asigurându-le tinerilor o bună pregătire, iar cel universitar formând elitele și cercetătorii din diverse domenii.

Deși legea din 1968 a fost cea mai echilibrată din perioada comunistă, la 21 decembrie 1978, a fost modificată, dându-se din nou posibilitatea politizării excesive. Una dintre schimbările importante a fost ierarhizarea disciplinelor, științele umaniste ajungând să aibă un rol marginal, în comparație cu cele exacte, considerate mai importante, deoarece contribuiau la formarea muncitorilor și inginerilor. A fost restrâns studiul artelor frumoase, științelor sociale, filologiei, istoriei, a fost micșorat numărul școlilor pedagogice și sanitare, au dispărut treptat institutele cu frecvență de trei ani și școlile postliceale. „Politehnicizarea” învățământului românesc

semăna pe alocuri cu metodele din anii '50, când era limitat accesul umaniștilor la o înaltă perfecționare.

Astfel, în perioada comunistă, identificăm mai multe etape de evoluție ale sistemului de învățământ, determinate în special de aplicarea celor trei legi, însă observăm anumite elemente de continuitate. Atmosfera din școli a rămas aceeași pe parcursul celor patru decenii, fiind una rigidă, cu reguli stricte, nerespectarea lor atrăgând pedepse dure, inclusiv corecții fizice. Era un sistem semi-militarizat, aplicat pentru a pregăti copilul pentru ce urma și anume supunerea în fața superiorului și a partidului (Fig. 1). Raportul dat în careul din curtea școlii, jurământul în fața drapelului, salutul pionieresc, defilarea în uniforme de paradă (Fig. 2) erau mici forme de angajament și control ale individului.

Cu toate acestea, combaterea analfabetismului, creșterea numărului tinerilor cu studii medii și superioare, accesul unui număr mai mare de tineri de la sate în învățământul universitar, construirea de școli și dotarea acestora cu materiale didactice reprezintă realizări importante ale perioadei. Însă, pentru o analiză realistă a acestor succese, rezultatele obținute trebuie comparate cu cele realizate în aceeași perioadă de școlile din lumea liberă.

IDEOLOGIZAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

Impunerea controlului ideologic asupra societății în timpul regimului comunist s-a realizat prin intermediul organizațiilor de partid, asociațiilor profesionale, mass-mediei, însă un rol important l-a jucat și școala. Scopul era formarea „celui mai înaintat om al epocii contemporane”, conform propagandei oficiale. Acest om trebuia să cunoască ideologia marxist-leninistă, să fie un susținător al proprietății socialiste și al mișcării stahanoviste, să înțeleagă rolul partidului unic și al „fratelui mai mare de la Răsărit”, iar, în timpul lui Nicolae Ceaușescu, pe cel al „conducătorului iubit”. Una dintre cele mai nefaste concepții a fost aceea că părinții nu au niciun drept asupra copiilor, ducând la tensiuni și chiar la situația în care aceștia își denunțau părinții ca fiind contrarevoluționari. Mijloacele de îndoctrinare erau diverse, de la studierea unor opere literare, a limbii ruse, a istoriei rescrise a românilor și a celei a URSS, la activitățile patriotice desfășurate în cadrul orelor de dirigenție și a celor de pregătire a tineretului în vederea apărării patriei. În învățământul superior, un rol important l-a avut introducerea marxism-leninismului și a materialismului dialectic și istoric.

De ținut minte!

Învățământul a fost controlat total și ideologizat profund de partidul unic, existând unele rezultate notabile, precum alfabetizarea și performanța academică.

Aplicații

I. Analizați sursele și răspundeți apoi cerințelor.

A. *Născut la 7 septembrie 1902, Gheorghe Vasilachi (Ministru al Învățământului, 1948) este absolvent de patru clase elementare, de meserie tinichigiu. La scurt timp după abdicarea regelui Mihai, a avut loc prima ședință a cadrelor superioare ale PCR și PSD, Gheorghe Vasilachi, în acel moment subsecretar de stat la Ministerul Învățământului, insistând pe nevoia unei munci de lămurire a maselor, a unei munci care*

să conducă la dezrădăcinarea în masă a ideii monarhice. Pentru activismul său, Gheorghe Vasilachi a fost răsplătit din plin de regimul pe care îl servea, el devenind membru al C C al P M R, ministru al minelor și petrolului, director adjunct al Institutului de Istorie al PCR (unde i-a succedat lui Constantin Pârvulescu, de profesie ajutor mecanic).

Adrian Gorun, Tiberiu Horațiu Gorun, Regimul comunist din România și legiferările din educație

B. *Ce uram mai mult? Cred că sarafanul, al cărui material era de proastă calitate și care nu ținea nici de frig și nici de cald. Bentița care o purtam întotdeauna conștiincioasă pe cap, liceul ale cărui ziduri aminteau de închisoare (...). Nu se putea intra oricum, doar dacă aveai toate elementele obligatorii: bentița, dres albastru, pantofi negri și astfel treceai de gardienii de la poartă, adică profesorii de serviciu și directoarea*

Popescu (...). Și cântecele patriotice aveau un oarecare ecou în mintea mea. Și astăzi, când le aud întâmplător, îmi vin în minte fragmente din viața mea trăită în comunism. Manualele de istorie care îl venerau pe dictator și care ne mințeau. Manualele pe care le-am distrus în 1989 într-un moment de furie. Manualele după care învățăm minciuni. Atâția ani pierduți în falsitate...

Teodora Păun, Elevii în regimul comunist

1. Numiți, pe baza sursei B, regulile vestimentare obligatorii în școală, în perioada comunistă.
2. Menționați, pe baza sursei B, atitudinea autoarei față de manualul de istorie și un motiv al acesteia.
3. Formulați, pe baza sursei A, un punct de vedere referitor la ascensiunea profesională a ministrului învățământului.
4. Prezentați o deosebire între sistemul de învățământ din perioada comunistă și cel din zilele noastre.

II. Realizați un interviu cu un membru al familiei, care a studiat în perioada comunistă. Pe baza interviurilor prezentate de elevii clasei, elaborați un articol cu titlul *O zi din viața de elev*, pe care să îl publicați în revista școlii/clasei.

III. Turul galeriei. Realizați o expoziție cu fotografii ilustrative privitoare la viața școlii din perioada comunistă.

Idei esențiale

- Reformele învățământului din 1948, 1968 și 1978 reflectă evoluția societății românești, de la stalinizare la relativă liberalizare și apoi la sistem neostalinist.
- Sistemul de învățământ din perioada comunistă a fost rigid, politizat, ideologizat, însă a dus la creșterea gradului de alfabetizare și accesului la școală pentru categorii largi ale populației.

Dicționar

pionier – membru al organizației de masă a elevilor cu vârstă cuprinsă între șapte și paisprezece ani, existentă în România în perioada comunistă.

Știați că...

- ... în perioada comunistă, pe 15 septembrie nu începeau orele la școală, ci practica agricolă, elevii și profesorii adunându-se pe câmp la cules de porumb, cartofi, struguri, mere?
- ... practica se desfășura pe parcursul a două săptămâni, fiind considerată muncă patriotică și voluntară?
- ... elevii din gimnaziu din zonele de munte erau obligați să adune măceșe și fructe de pădure?

2. Sportul de masă și de performanță

Pentru liderii comuniști, sportul a constituit un domeniu de interes, întrucât, prin intermediul acestuia, puteau influența direct populația. Din acest motiv, după preluarea puterii, ei au înființat instituții de conducere noi, au dezvoltat infrastructura, au pus accent deosebit atât pe sportul de masă, cât și pe cel de performanță.

CADRUL INSTITUȚIONAL ȘI EVOLUȚIA SPORTULUI ROMÂNESC ÎN PERIOADA COMUNISTĂ

Schimbările politice din deceniul al patrulea și războiul au marcat profund viața sportivă, ducând la desființarea unor cluburi și asociații, suspendarea competițiilor, înlocuirea antrenamentelor și evenimentelor cu haosul și dezordinea. Deși populația era interesată de sport, eforturile depuse pentru reluarea activității nu au dat rezultate. Conștienți însă de influența pe care sportul o putea avea în rândul populației, comuniștii au înființat, în septembrie 1944, o organizație clandestină – *Organizația Sportului Popular* (cunoscută ulterior sub diferite denumiri), care din 1946 a reușit să preia patrimoniul asociațiilor sportive și să-și impună controlul asupra mișcării sportive de masă, de performanță, jucând un rol important și în propagandă. Sub coordonarea sa, au fost înființate cluburi sportive pe lângă instituții publice (*Steaua* – clubul Armatei – în 1947; *Dinamo* – clubul Miliției – în 1948) și întreprinderi (*Rulmentul Brașov*, *Rocar București*) și au fost organizate competiții cu caracter popular, sportul de masă trecând pe primul loc, în fața celui de performanță.

Pentru a-i atrage pe sportivi de partea regimului, s-au luat măsuri în vederea construirii de stadioane și baze sportive, printre primele din țară fiind Stadionul Republicii (1948), Complexul Floreasca (1950), patinoarul din București (1950), baza sportivă de la Poiana Brașov (1951), Complexul Sportiv „23 August” (1953). De asemenea, a fost fondat ziarul *Sportul Popular* (1945), care a jucat un important rol mobilizator și propagandistic în rândurile oamenilor muncii.

SPORTUL DE MASĂ

Conceptul de *sport pentru toți*, prevăzut în lege, a prins contur în perioada comunistă, deoarece educația fizică a devenit obligatorie în programul școlilor, s-au înființat licee și instituții de învățământ superior și au fost dezvoltate toate sporturile, inclusiv pentru populația adultă. Implementarea acestui concept era importantă, deoarece sportul de masă constituia o bază de selecție pentru cel de performanță, dar mai ales o modalitate de influență ideologică și control exercitat asupra populației.

În anul 1977, a fost înființată „Daciada” (Fig. 1), o competiție sportivă după modelul întrecerilor similare din statele blocului comunist, dedicată amatorilor, dar la care participau și mulți sportivi profesioniști. Aceasta era organizată din doi în doi ani, având faze locale, județene, regionale și naționale. Deschisă la un an după succesul Nadiei Comăneci de la Montréal, originile ei trebuie căutate în *Tezele din iulie* din 1971, care își propuneau îmbunătățirea activității politico-ideologice și educarea marxist-leninistă a membrilor de partid. De altfel, participanții la această competiție își aduceau o contribuție însemnată la organizarea marilor defilări de Ziua Națională, Ziua Muncii, Ziua Republicii, ziua lui Nicolae Ceaușescu.

SPORTUL DE PERFORMANȚĂ

Modificările legislative, dezvoltarea infrastructurii, caracterul propagandistic și sistemul stahanovist au contribuit la dezvoltarea sportului de performanță. România a obținut rezultate deosebite la gimnastică (Nadia Comăneci, Daniela Silivaș), fotbal (Steaua a obținut în 1986 Cupa Campionilor Europeni), tir (Iosif Sârbu), tenis (Ion Țiriac, Ilie Năstase), atletism (Lia Manoliu), caiac-canoe (Ivan Patzaichin), scrimă, box, lupte greco-romane și alte domenii. Sportivii români au strălucit la campionatele mondiale, europene, balcanice, la olimpiadă, iar România a fost gazda unor evenimente sportive importante precum Jocurile Internaționale Universitare de Iarnă (1951), pentru care s-a construit baza sportivă din Poiana Brașov (Poiana lui Stalin), campionatul european de gimnastică (1957), campionatul mondial de scrimă (1958) sau finala Cupei Davis la tenis între România și S.U.A. (1972).

Din păcate, sportul nu a scăpat controlului de partid, cei care guvernau mișcarea sportivă deținând și funcții politice și intervenind uneori brutal în deciziile din acest domeniu. În 1947, a fost schimbat întregul colectiv de conducere al Comitetului Olimpic, fiind numit președintele Ion Gheorghe Maurer, iar în 1948 România a refuzat

Serie filatelică dedicată „Daciadei”

participarea la olimpiadă, deoarece Uniunea Sovietică nu fusese invitată. Cu toate acestea, sportului i s-a acordat o atenție deosebită, tinerii români fiind formați de specialiști din domeniu, dar exista o legătură permanentă cu cadrele de partid, care decideau participarea

unui sportiv la competiție. Eforturile făcute pentru dezvoltarea sportului de performanță au fost determinate de faptul că sportivii contribuiau la prestigiul țării peste hotare, demonstrând eficiența regimului *democratic popular*.

De ținut minte!

Sportul de performanță și de masă a reprezentat o țintă importantă a propagandei oficiale, dar și o formă de control social.

Aplicații

I. Analizați sursa și răspundeți apoi cerințelor.

Primii ani postbelici pot fi numiți anii modelului sovietic în fotbalul românesc. La fel ca și în cazul întregii societăți românești, teroarea generată de armatele sovietice a creat monștri în lumea sportului și a fotbalului. În locul cluburilor de fotbal tradiționale, create în urma evoluției firești a acestui sport în România, au început să apară cluburi de fotbal create prin decizii de partid (...). Uniunea Federațiilor Sportive din România, care a organizat sportul românesc în perioada interbelică, a fost dizolvată la 7 martie 1946 și înlocuită cu Organizația

Sportului Popular (OSP). Următorul pas al autorităților comuniste a fost să distrugă cluburile de fotbal vechi, tradiționale și, în general, sistemul de fotbal existent anterior. Politicile în fotbal au urmat în acest sens tendințele generale din societatea românească și s-au scris bine-cunoscutului principiu comunist „distrugerea vechiului, construcția noului”.

Octavian Țicu, Boris Bogus,
Fotbalul în contextul transformărilor democratice din Europa de Est (2008)

1. Numiți un principiu comunist menționat în sursă.
2. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursă.
3. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere privitor la măsurile luate de comuniști în domeniul sportiv, selectând două informații în acest sens.

II. Realizați, utilizând tabelul de mai jos și surse suplimentare de documentare, o prezentare cu titlul *Performanțele sportivilor români la olimpiadă*. În vederea desfășurării activității, împărțiți clasa în cinci grupe, fiecare dintre acestea având sarcina de a ilustra contextul istoric al organizării unei olimpiade și principalele rezultate.

München 1972	România a obținut 16 de medalii. A fost desemnată pentru traseul flăcării olimpice	Montreal 1976	România a obținut 27 de medalii, dintre care 5 de Nadia Comăneci cu 7 note de 10.	Moscova 1980	România a obținut 25 de medalii. S.U.A. și alte 62 de state au boicotat această ediție.	Los Angeles 1984	România a obținut 53 de medalii și locul II la medalii de aur. A refuzat boicotarea olimpiadei, realizată de statele comuniste.	Seul 1988	România a obținut 24 de medalii, dintre care 6 de către Daniela Silivaș
-------------------------	--	--------------------------	---	-------------------------	---	-----------------------------	---	----------------------	---

III. Redactează un articol pentru revista clasei cu titlul *Sportul românesc din perioada comunistă reflectat în presă*, utilizând articolele din ziarul Sportul Popular (<https://www.biblioteca.deva.ro/periodice/sportulpop.html>).

Idei esențiale

- Organizația Sportului Popular a jucat un rol important în coordonarea mișcării sportive, dar și în propagandă.
- Comuniștii au acordat o atenție deosebită atât sportului de masă, cât și celui de performanță, dezvoltând infrastructura sportivă, înființând cluburi, organizând competiții și trimitând tinerii la specializare în U.R.S.S.

Știați că...

... Jocurile Olimpice din 1976 sunt cunoscute ca *Olimpiada Nadiei Comăneci*, deoarece gimnasta noastră a obținut prima notă de zece din istoria gimnasticii mondiale, afișată sub forma unui 1.00 pentru că tehnologia nu era programată pentru nota maximă?

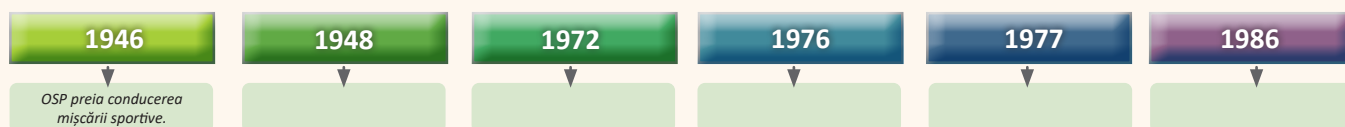
Recapitulare

I. Completați enunțurile de mai jos cu informația corectă.

1. Sportul de masă se diferențiază de cel de performanță prin faptul că
2. Printre disciplinele care nu erau studiate în perioada comunistă se numără.....
3. Primele baze sportive și stadioane construite de comuniști au fost.....
4. Un rol important în îndoctrinarea studenților l-a avut introducerea.....

II. Răspundeți la următoarele cerințe:

1. Menționați semnificația următorilor ani referitori la istoria sportului românesc, după modelul dat:

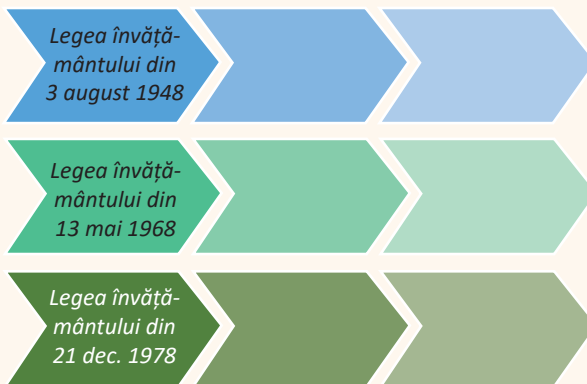

2. Răsfoiți un manual din perioada comunistă (<http://manualul.info/>) și realizați un eseu de aproximativ o pagină în care să prezentați impresiile privitoare la conținuturi și aspectul grafic.

3. Completați organizatorul grafic alăturat, precizând câte 2-3 prevederi ale legilor învățământului din perioada comunistă, pe baza noțiunilor studiate și a surselor de documentare suplimentară.

4. Elaborați, pe grupe, câte o prezentare referitoare la performanțele obținute de către unul dintre sportivii din perioada comunistă: Nadia Comănici, Daniela Silivaș, Helmut Duckadam, Lia Manoliu, Iosif Sârbu, Ion Țiriac, Ilie Năstase, Ivan Patzaichin.

5. Realizați un scurt interviu cu un profesor din perioada comunistă, apoi prezentați-l colegilor de clasă. De ce părerile referitoare la sistemul de învățământ comunist sunt diferite? Care este punctul vostru de vedere referitor la școala din perioada comunistă? Argumentați-l.

III. Imaginați-vă că sunteți elev, profesor sau inspector în perioada comunistă și realizați un joc de rol/piesă de teatru/filmuleț prin care să ilustrați o zi de școală. În vederea îndeplinirii sarcinii didactice, parcurgeți următoarele etape:

- documentarea științifică și vizualizarea unor materiale video pe tema aleasă;
- pregătirea elementelor de decor, a vestimentației și recuzitei;
- realizarea textelor, repartizarea rolurilor, exersarea scenelor;
- prezentarea jocului de rol în fața clasei;
- formularea concluziilor și exprimarea sentimentelor privind stările trăite.

Evaluare

I. Notați, cu A, enunțurile adevărate de mai jos și cu F, enunțurile false.

1. OSP este o organizație înființată în 1944, care a coordonat mișcarea sportivă, fără a avea rol în propagandă.
2. În perioada comunistă, elevii învățau după manuale unice, elaborate de cei mai importanți specialiști.
3. Sportul a beneficiat de o atenție sporită din partea regimului, România obținând performanțe deosebite.
4. Scopul sistemului de învățământ era formarea omului nou, care să aibă cunoștințe enciclopedice.

II. Analizați sursa de mai jos și răspundeți la următoarele cerințe:

Comitetul Internațional Olimpic este un for dictatorial care conduce Jocurile Olimpice fără să dea socoteală nimănui și fără să răspundă pentru deciziile sale (...). Sportivii Republicii Populare Române nu pot participa la Jocurile Olimpice organizate sub conducerea unui Comitet care, prin neinvitarea Uniunii Sovietice, țara campioană a luptei pentru pacea și libertatea popoarelor, a dovedit o atitudine ce arată clar sensul acestor jocuri care sunt în totală contradicție cu principiile de prietenie și bună înțelegere între popoare.

Anita Diana Sterea, *Fenomenul sportiv în perioada comunistă*

1. Numiți, pe baza sursei, un principiu invocat de Organizația Sportului Popular în vederea susținerii deciziei luate.
2. Menționați un motiv al precizării acestui principiu, enunțat în sursă.
3. a. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la Comitetul Internațional Olimpic, susținându-l cu o informație din text. 3. b. Considerați că acesta este obiectiv? Argumentați-vă răspunsul.

III. Pălăriile gânditoare. Realizează, împreună cu colegi de clasă, un proiect cu tema **Școala românească în perioada comunistă**. Se vor evalua: corectitudinea conținutului științific; relevanța surselor istorice; logica și argumentarea, originalitatea; structura, limbajul, colaborarea în grup.

1. Pălăria albă – Informează

Sarcina de lucru: Prezentarea temei alese cu ajutorul unei aplicații informatice de tip Padlet, Prezi, Canva, în urma consolidării cunoștințelor, documentării suplimentare, realizării conexiunilor și organizării informațiilor istorice.

2. Pălăria roșie – Spune ce simte

Sarcina de lucru: Realizarea unei expoziții care să cuprindă obiecte vestimentare, rechizite, manuale, opere literare, culegeri, instrumente de scris, caiete, fotografii, fiecare expozat fiind însoțit de o scurtă prezentare.

3. Pălăria verde – Generează idei noi

Sarcina de lucru: Documentați-vă în legătură cu învățământul din Europa de Vest din a doua jumătate a secolului XX. Imaginați-vă că sunteți ministru al învățământului în perioada comunistă și propuneți două legi, ținând cont de ideologia regimului și de contextul istoric.

4. Pălăria galbenă – Prezintă aspecte pozitive

Sarcină de lucru: Ilustrarea aspectelor pozitive ale evoluției învățământului românesc sub forma unui articol de presă sau a unei scurte prezentări. Organizarea unei scurte dezbateri privitoare la aspectele pozitive.

5. Pălăria neagră – Prezintă aspecte negative

Sarcină de lucru: Ilustrarea aspectelor negative ale evoluției învățământului românesc sub forma unui articol de presă sau a unei scurte prezentări. Organizarea unei scurte dezbateri între grupele care ilustrează aspectele pozitive și cele negative.

6. Pălăria albastră – Alege soluția corectă

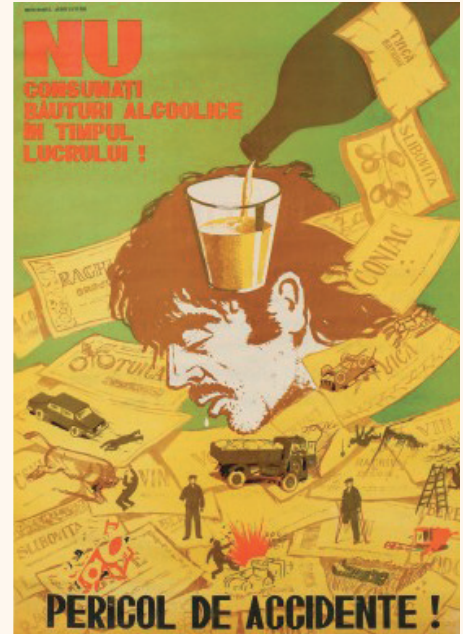
Sarcină de lucru: Coordonarea activității grupelor, realizarea unei baze de date/unei cărți digitale care să cuprindă informații reprezentative, fotografii cu obiectele expoziției, ordonatori grafici cu aspectele pozitive și cele negative ale sistemului de învățământ, idei noi generate și concluziile formulate.

Grilă de autoevaluare

Oficiu:	Total:	Item I	Item II	Item III
10 p.	100 p.	4 x 5 = 20 p.	1/3 p. + 2/3 p. + 3/14 p. = 20 p.	6 x 8 p. + 2 p. structura = 50 p.

POLITICI ÎN DOMENIUL SĂNĂTĂȚII. DEMOGRAFIA

Afiș care promovează politica antialcool și siguranța la locul de muncă în perioada comunistă

1. Politici în domeniul sănătății. Campanii de sănătate publică (antialcool, antitabac, combaterea epidemiilor)

2. Demografia

Studiu de caz: Decretul nr. 770/1966

Recapitulare

Evaluare

1. Politici în domeniul sănătății. Campanii de sănătate publică (antialcool, antitabac, combaterea epidemiilor)

POLITICI ȘI CAMPANII ANTIALCOOL

Din 1947, toate fabricile de alcool și distileriile private au fost naționalizate și trecute sub controlul statului. Politica oficială față de consumul de alcool era ambivalentă: regimul promova abținerea și combaterea alcoolismului pentru a sublinia sănătatea și productivitatea muncitorului socialist, dar în același timp controla producția și distribuția alcoolului, o sursă importantă de venituri pentru stat. Propaganda avertiza despre pericolele alcoolismului, iar vânzarea de alcool era interzisă în anumite ore sau locații și limitată pentru persoanele sub o anumită vârstă. Producția de alcool era reglementată prin planuri cincinale, iar cantitățile de alcool erau stabilite de Comitetul de Stat pentru Planificare. Producția de băuturi alcoolice ieftine, precum țuica și vinul, era preferată față de cele scumpe. În perioada național-comunismului, România a adoptat o politică de autosuficiență, ceea ce a implicat restricționarea importurilor de produse de lux, inclusiv alcool. În paralel, tratarea alcoolismului a reprezentat o altă măsură, astfel au fost înființate centre de tratament pentru cei care sufereau de dependență de alcool, acestea erau asociate spitalelor sau unităților de sănătate și promovau abținerea ca soluție.

POLITICI ȘI CAMPANII ANTITABAC

Campaniile de educație pentru sănătate erau integrate în propagandă, iar fumatul era criticat ca un comportament incompatibil cu idealul muncitorului sănătos și eficient. Fumatul era asociat cu imagini negative în afișe și pliante, sugerându-se că afectează performanța muncitorilor, dar nu se accentuau riscurile de sănătate. În anii 1960-1970, regimul a început să ia măsuri educa-

ționale privind riscurile fumatului, inclusiv interzicerea fumatului în anumite locuri publice, dar implementarea nu a fost coerentă. În perioada Ceaușescu, România producea mult tutun și avea fabrici de țigarete de stat (**Fig. 1**), iar exportul acestora era o sursă importantă de venit pentru regim. Deși autoritățile promovau obiceiuri sănătoase, prin educația tinerelor generații și programe în școli, totuși, statul continua să producă și să comercializeze țigări, generând venituri pentru buget.

COMBATEREA EPIDEMIILOR

După al Doilea Război Mondial, combaterea epidemiilor de tifos exantematic, malarie, pelagră și tuberculoză a fost o prioritate. Penicilina, produsă din 1955, la Fabrica Chimică nr. 2 din Iași (actuala Antibiotice Iași) (**Fig. 2**), a contribuit la o mai bună eradicare a acestora. Din 1946, bugetul Ministerului Sănătății a ajuns la 6,42% din PIB, iar în perioada 1948-1950, s-a început centralizarea sistemului sanitar, prin **naționalizarea spitalelor** și farmaciilor. În 1949, Planul de stat viza refacerea spitalelor, dispensarelor și prevenirea bolilor răspândite, precum tuberculoza și bolile venerice, dar și reducerea mortalității infantile. În anii 1950, industrializarea și urbanizarea au dezvoltat servicii medico-sanitare, iar vaccinările au devenit obligatorii. Din 1953, vaccinarea BCG pentru tuberculoză a fost obligatorie, la fel ca și cele antivariolică, antidifterică și antitifo-paratifică, astfel numărul vaccinărilor a crescut de trei ori. Dezvoltarea bazei materiale a inclus înființarea instituțiilor sanitare, precum Inspekția sanitară de stat (1950) și Centrul dermato-venerologic (1951) etc. Mortalitatea a scăzut semnificativ până în

Atelierele pentru manufactura de tutun „Belvedere”, București

Producția de penicilină la Fabrica chimică din Iași

anii 1970, când a avut loc o plafonare. Între 1970 și 1980, hepatita a devenit o problemă majoră din cauza condițiilor sanitare precare, iar după 1980, epidemia de SIDA a început să se răspândească global. În România, regimul comunist a negat inițial problema, iar măsurile de prevenire au fost insuficiente, ceea

ce a dus la infectarea a mii de copii, prin transfuzii de sânge și ace nesterilizate. Lipsa unor progrese reale în domeniul sanitar, în ultimii 15 ani ai regimului comunist, reiese din faptul că, în anul 1989, durata de viață era de aproximativ 70 de ani, nivel pe care România l-a înregistrat deja în anul 1974.

De ținut minte!

Măsurile adoptate în domeniul antialcool, antitabac și combaterea epidemiilor au reflectat atât preocupările regimului pentru controlul comportamentelor sociale, cât și dorința de a construi o națiune „sănătoasă” și „productivă”.

Aplicații

I. Analiză de documente. Analizați documente oficiale din perioada comunistă, cum ar fi rapoarte ale Ministerului Sănătății, decrete sau articole din presa vremii:

https://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?id=1367;

<https://ziare.com/nicolae-ceausescu/comunism/romania-comunista-medicamente-criza-securitatea-rapoarte-politica-dezastrului-farmacii-spitale-comunism-1666209>;

<https://romania.europalibera.org/a/lagarele-lui-ceausescu-mii-de-copii-au-murit-bolnavi-si-nemancati-in-camine-comuniste-munti-de-dovezi-zero-condamnari-orfeline/32703026.html>); care să evidențieze politicile de sănătate publică și scrieți un eseu sau un raport în care să vă referiți la contextul istoric, la obiectivele și metodele folosite de regimul comunist în domeniul sănătății.

II. Proiect multimedia. Realizați un proiect multimedia (video, prezentare PowerPoint, poster) în care să ilustrați o comparație între campaniile comuniste și cele contemporane din domeniul sănătății (exemplu: campania antitabac din anii 1970 cu cea din ultimii zece ani).

Idei esențiale

- Deși nu au existat interdicții totale privind consumul de alcool, autoritățile au impus reglementări care vizau, în principal, reducerea consumului și controlul producției de băuturi alcoolice.
- Deși regimul a încurajat un stil de viață sănătos și a avut o retorică anti-fumat, industria tutunului a rămas o componentă esențială a economiei naționale.
- Combaterea epidemiilor în România comunistă a fost marcată de eforturi semnificative, dar și de limite grave cauzate de politicile regimului și de condițiile economice dificile.

Dicționar

naționalizarea spitalelor – intrarea tuturor instituțiilor sanitare private (spitale, policlinici, case de tratament, case de nașteri, farmacii etc.) în proprietatea statului, prin Decretul nr. 302 din 3 noiembrie 1948.

Știați că...

... refuzul persoanelor fizice de a prezenta copiii la vaccinare se pedepsea cu amendă cuprinsă între 25 și 150 lei?
... filmul a fost folosit în propaganda antialcool cum ar fi *Pădurea spânzuraților* (1965), în care au fost transmise mesaje politice, care asociau alcoolismul cu decăderea morală și trădarea patriei?

2. Demografia

DINAMICA POPULAȚIEI ÎN PERIOADA COMUNISTĂ

În primele decenii ale regimului comunist, România a cunoscut o creștere **demografică** semnificativă. În 1948, populația era de aproximativ 16 milioane de locuitori, iar până în 1989 aceasta a depășit 23 de milioane. În decursul celor 42 de ani de comunism, efectivul de-

mografic al țării a fost, în general, în continuă creștere, cu anumite modificări de ritm. Datele care arată această dinamică sunt redate în tabelul de mai jos (**Fig.1**), și se bazează pe cele patru **recensăminte ale populației** organizate în perioada menționată.

1

Date recensământ	Populația României	Ritmul de creștere/scădere
25 ianuarie 1948	15 872 624	1,22 % / an, între 1948 și 1956
21 februarie 1956	17 489 450	0,89 % / an, între 1956 și 1966
15 martie 1966	19 103 163	1,11 % / an între 1966 și 1977
5 ianuarie 1977	21 559 900	0,57% / an, între 1977 și 1989

Populația României, conform recensămintelor din perioada comunistă

Conform datelor de mai sus putem observa existența unui interval inițial de creștere mai rapidă a populației, urmat de unul de încetinire a acesteia, unul de redresare pentru ca în final să se înregistreze o scădere a ritmului de creștere, acesta ajungând la jumătate față de celelalte perioade.

FACTORI CARE AU INFLUENȚAT DEMOGRAFIA

În perioada 1945-1989, România a trecut printr-o serie de transformări demografice semnificative, influențate de politicile regimului comunist și de schimbările economice și sociale. Una dintre măsurile cele mai notabile din domeniul demografiei a fost decretul din 1966, cunoscut sub numele de Decretul 770, care interzicea avorturile. Această politică a dus la o creștere semnificativă a numărului de nașteri în perioada imediat următoare, însă a avut și efecte adverse. Pe lângă măsurile pronataliste, regimul comunist a promovat și politica de industrializare rapidă și urbanizare forțată.

Mulți români au migrat de la sate la orașe, în special în centrele industriale. Orașe precum București, Cluj-Napoca, Timișoara și Constanța au cunoscut o creștere semnificativă a populației. București, de exemplu, a devenit un centru urban major, concentrând o parte semnificativă a populației (**Fig. 2**) și a resurselor economice. Deși industria a cunoscut o dezvoltare considerabilă, infrastructura urbană a fost insuficient adaptată pentru a susține acest flux masiv de populație, iar condițiile de trai s-au deteriorat.

Înainte de cel de Al Doilea Război Mondial, România a avut o populație etnică diversă, inclusiv maghiari, germani, evrei, rromi etc. În perioada comunistă, această diversitate a scăzut datorită emigrării unor grupuri etnice, cum ar fi evreii și germanii (**Fig. 3**) și asimilării forțate. Regimul comunist a promovat o politică de asimilare a minorităților etnice, în special a rromilor, ceea ce a dus la pierderea identităților culturale și lingvistice.

Aventura transportului în comun în București, anii 1970-1980

Un milion de mărci pentru emigrarea grupurilor de etnici germani

În anii 1980, în special din cauza politicilor economice și sociale ale regimului Ceaușescu, calitatea vieții a scăzut semnificativ. Lipsa alimentelor, a medicamentelor și a resurselor medicale a dus la o creștere a mortalității, inclusiv a mortalității infantile. Sistemul de sănătate din România comunistă era subdezvoltat și ineficient, ceea ce a contribuit la probleme de sănătate publică,

inclusiv la răspândirea unor boli infecțioase. Chiar dacă regimul a reușit să obțină o creștere temporară a populației și a înregistrat progrese în domeniul educației și al sănătății, aceste realizări au fost umbrite de condițiile de viață precare și constrângerile impuse asupra drepturilor individuale.

Perioada 1945-1989 a fost una de transformări profunde pentru demografia României, marcată de creșterea populației, urbanizare, migrație, politici pronataliste și restricții asupra libertăților individuale.

De ținut minte!

Aplicații

I. **Analiza statisticilor demografice.** Analizați date statistice (rată natalitate, mortalitate, migrație etc.) din surse istorice (recensăminte, studii ale Institutului Național de Statistică, <https://insse.ro/cms/>). Transpuneți datele sub formă de grafice sau tabele pentru a observa tendințele demografice și schimbările survenite în perioada respectivă.

II. **Dezbateri.** Organizați o dezbateri în clasă pe tema *Industrializarea forțată a avut un impact pozitiv sau negativ asupra demografiei României comuniste?* Elevii vor fi împărțiți în două echipe și vor argumenta punctele de vedere opuse, folosind informațiile din cadrul lecției.

Idei esențiale

- Perioada regimului comunist din România a fost marcată de un control strict al nașterilor, măsuri de urbanizare forțată și politici de industrializare, care au influențat semnificativ demografia țării.
- În ciuda unei perioade de creștere economică 1960-1970, în anii 1980 s-au accentuat sărăcia și inegalitățile sociale.
- O caracteristică a regimului comunist a fost politica de consolidare a unei identități naționale și a unei societăți „muncitorești”.

Dicționar

demografie – știință care, prin metode cantitative, studiază fenomene și procese privitoare la numărul, repartiția geografică, structura, densitatea, mișcarea populației umane și compoziția ei pe grupe de vârstă, de sexe etc.

recensământul populației – stabilirea pe întreg teritoriul unei țări, la un moment dat, a numărului și a structurii populației după principalele sale caracteristici demografice, economice, religioase și social-culturale.

Știați că...

... în programul PCR din 1974, au fost stabilite obiective foarte ambițioase în acest domeniu, respectiv, depășirea pragului de 23 de milioane în 1990 și atingerea celui de 30 de milioane în 2000?

... în anii '80, regimul comunist raporta mulți copii decedați la scurt timp după naștere drept „născuți morți”, pentru a ascunde rata reală a mortalității infantile și a păstra aparența unui stat prosper și eficient?

Studiu de caz

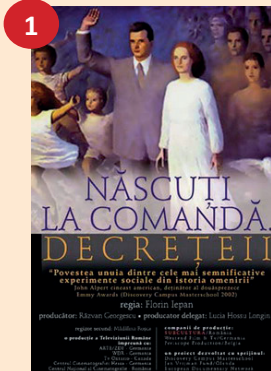
Decretul nr. 770/1966

PREVEDERI ALE DECRETULUI 770

Decretul nr. 770 din 1966 a reprezentat o măsură majoră din perioada regimului comunist în România, și a avut un impact semnificativ asupra politicii de natalitate și controlului populației. Adoptat la 1 octombrie 1966, acest decret a fost introdus de regimul condus de Nicolae Ceaușescu și a urmărit creșterea natalității, printr-o serie de măsuri restrictive. Principalele prevederi ale decretului erau: interzicerea avortului, (cu excepția unor cazuri limitate, cum ar fi riscul pentru viața mamei, boli grave sau cazuri în care femeia avea peste 45 de ani sau deja era mamă a cel puțin patru copii); restricții privind contracepția, (metodele contraceptive au fost strict controlate, iar accesul la ele a fost limitat,

informațiile despre contracepție erau cenzurate); promovarea natalității (decretul a fost însoțit de campanii agresive de propagandă, prezentând maternitatea ca pe o datorie patriotică); măsuri fiscale și sociale, (au fost introduse taxe suplimentare pentru persoanele fără copii sau cu puțini copii, în timp ce familiile numeroase beneficiau de avantaje financiare și sociale, iar mamele care dădeau naștere la copii în cadrul unui plan național de creștere a populației erau prezentate ca niște eroine ale regimului).

Implementarea Decretului nr. 770 a avut consecințe grave asupra societății românești. În ciuda intenției regimului de a încuraja creșterea populației, acest act legislativ a dus la o serie de efecte negative. Multe femei au încercat să recurgă la avorturi ilegale, adesea în condiții nesigure și periculoase, punându-și astfel viața în pericol. În absența educației corespunzătoare despre sănătatea reproductivă și contracepție, femeile au devenit victime ale unui sistem autoritar care le refuza dreptul de a alege asupra propriului corp. De asemenea, fără resursele necesare pentru a susține acest număr mare de copii, multe familii au ajuns în imposibilitatea de a oferi o viață decentă celor mici, iar statul nu a fost capabil să implementeze un sistem eficient de sprijin. Decretul a fost abrogat în decembrie 1989, în urma căderii regimului comunist, dar efectele sale s-au resimțit mult timp după aceea.

Afișul filmului documentar *Născuți la comandă. Decreței*, realizat de regizorul Florin Iepan

Aplicații

I. Eseu. Scrieți un eseu în care să analizați filmul *Născuți la comandă. Decreței* (Fig. 1), având în vedere: politicile regimurilor totalitare în materie de control al populației; modul în care filmul abordează tema drepturilor femeii; impactul regimului totalitar asupra vieții personale și intime a indivizilor.

Idei esențiale

- Adeverata emancipare a femeilor, în viziunea lui Ceaușescu, se realiza prin îndeplinirea datoriei patriotice de a naște copii, indiferent de condițiile în care acești copii urmau să fie crescuți.
- Decretul a avut ca efect creșterea populației, dar și moartea a aproape 10 000 de femei până în anul 1989.

Știați că...

... femeile cu vârste între 15 și 44 de ani erau obligate să se supună unui control medical riguros privind starea lor de sănătate reproductivă?

Recapitulare

I. Scrieți varianta care completează fiecare enunț.

1. Centralizarea sistemului sanitar, prin naționalizarea spitalelor, s-a realizat în anul:

- a) 1946 b) 1947 c) 1948

2. Cel mai mare ritm de creștere demografică, în România comunistă, a fost atins în perioada:

- a) 1948-1956 b) 1956-1966 c) 1977-1989

3. O scurtă perioadă de liberalizare a avorturilor, în România, a început în anul:

- a) 1948 b) 1957 c) 1966

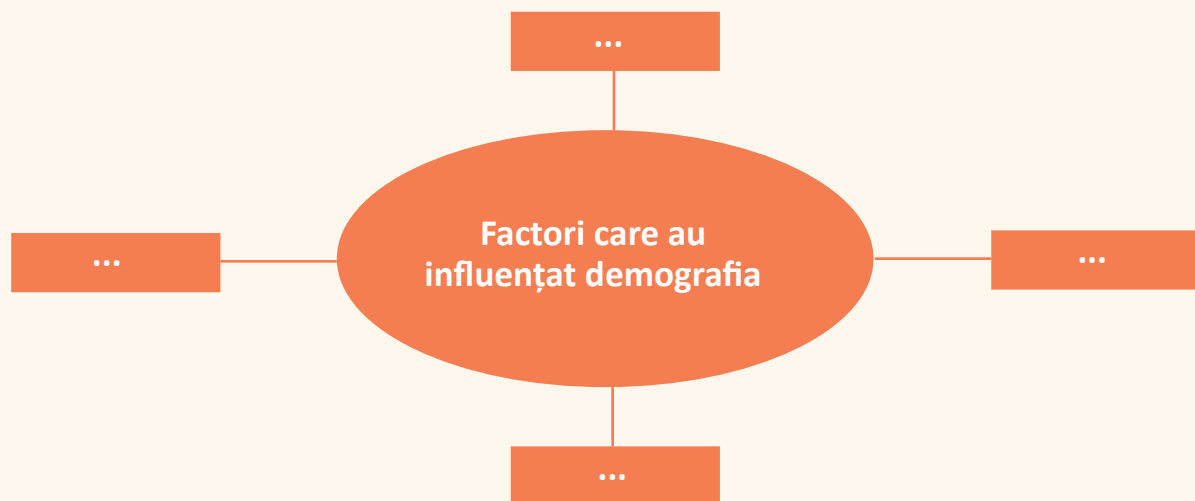
4. Decretul nr. 770 din 1966 a fost abrogat în anul:

- a) 1971 b) 1974 c) 1989

II. Completați următoarele enunțuri cu informația potrivită.

1. Recensământul din anul ... a înregistrat 21.559.900 locuitori.
2. Decretul din octombrie 1966 a fost adoptat în timpul regimului condus de
3. După 1980, a început să se răspândească global epidemia
4. Din anul 1953, vaccinarea BCG a devenit obligatorie pentru prevenirea

III. Completați schema de mai jos, consemnând factorii care au influențat demografia, în perioada regimului comunist din România.

I. Cază-efect. Completați Șirul 2, cu efectele corespunzătoare cauzelor din Șirul 1, folosind informațiile din lista dată: creșterea populației, dar și moartea a 10.000 de femei; emigrarea grupurilor etnice; Bucureștiul a devenit un centru urban major; dezvoltarea bazei materiale sanitare.

Șirul 1	Șirul 2
1. Industrializarea forțată
2. Decretul nr. 770/1966
3. Centrul de Hematologie

II. Citiți, cu atenție, sursa de mai jos și răspundeți cerințelor.

Activitățile legislative se desfășurau cu intermitență, într-o crasă notă de formalism. Convocată în sesiuni, de cel puțin două ori pe an, procedurile legislative ce aveau loc în plenul Marii Adunări Naționale nu făceau decât să aprobe legi și alte norme, pe bandă rulantă, a căror inițiativă o avea însă guvernul comunist. Disciplinat, ordonat, în mod unanim, hotărârile Partidului-stat, ale organelor sale de comandă (Secretariatul și Biroul Politic al CC) deveneau legi și decrete ce vor fi aplicate la scara întregii țări. (...) În cele 2-3 zile, cât durau sesiunile la care participau, votau automat legi, directive, regulamente de inspirație sovietică, deseori traduse cuvânt cu cuvânt din limba rusă, care vor da o nouă înfățișare țării, producând o adevărată fracturare a evoluției sale social-economice... .

Eugen Denize, Cezar Măță, *România comunistă. Statul și propaganda 1948-1953*

1. Numiți, pe baza sursei date, două organe de comandă ale Partidului.
2. Formulați un punct de vedere referitor la formalismul legislativului românesc, susținându-l cu două informații din sursa dată.
3. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia statul comunist a intervenit în campaniile de sănătate publică din România.

III. Teatru forum. Anul 1985. O familie din mediul rural este confruntată cu presiuni sociale și politice pentru a avea mai mulți copii, în conformitate cu politicile pronataliste ale regimului Ceaușescu. În același timp, familia se confruntă cu dificultăți economice. Personaje: **Tatăl** (un muncitor care lucrează în orașul apropiat și care este îngrijorat de creșterea costurilor de întreținere a familiei); **Mama** (o femeie care a avut deja trei copii și este presată să mai facă unul, deși sănătatea ei este precară); **Bunicul** (un fost țăran care critică politicile regimului și își amintește de vremurile de dinainte de colectivizare); **Reprezentant al statului** (un funcționar local care vine să verifice dacă familia respectă politicile pronataliste și să le amintească de consecințe dacă nu se conformează). După prezentarea scenei, moderatorul (profesorul sau un elev desemnat) invită publicul să intervină pentru a schimba desfășurarea acțiunii. Publicul poate sugera alternative (de exemplu, familia poate decide să reziste presiunilor, să caute ajutor în comunitate sau să accepte politicile statului).

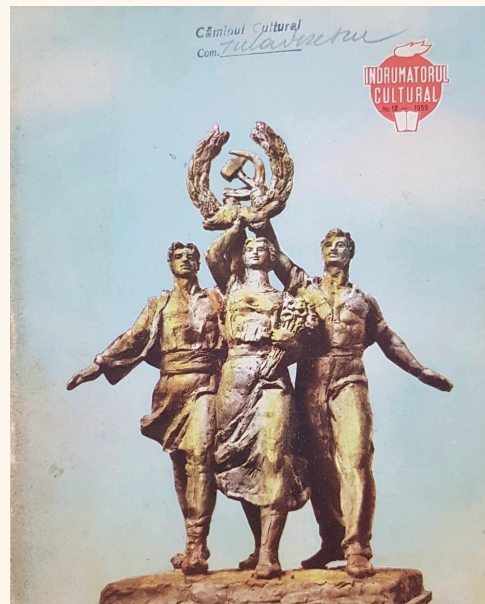
Se punctează coerența argumentelor, documentarea, viziunea generală, abilitățile de comunicare, precum și colaborarea în echipă.

Grilă de autoevaluare

Oficiu:	Total:	Item I	Item II	Item III
10 p.	100 p.	3 x 5 = 15 p.	1/5 p. + 2/10 p. + 3/10 p. = 25 p.	5 x 10 = 50 p.

Numerele din anii 1950 și 1960
ale **Îndrumătorului cultural**
scoteau în evidență transformări
importante ale politicilor
culturale din comunism

POLITICI CULTURALE ALE REGIMULUI COMUNIST

1. Instrumentalizarea politică a culturii

Studiu de caz – Protocronismul

Recapitulare

Evaluare

1. Instrumentalizarea politică a culturii

INSTRUMENTALIZAREA CULTURII ÎN PERIOADA STALINISTĂ

În perioada regimului comunist din România, cultura a fost utilizată ca un instrument esențial pentru controlul ideologic și consolidarea puterii Partidului Comunist Român. Scopul principal al acestui proces a fost manipularea opiniei publice, promovarea ideologiei socialiste și întărirea loialității față de conducerea politică. Regimul a exercitat un control strict asupra creației culturale, prin intermediul cenzurii. Propagandiștii partidului erau premiați pentru eforturile lor, prin diferite medalii și distincții, între aceștia, Mihail Sadoveanu a primit titlul de Erou al Muncii Socialiste. În presă, totul era dominat de ziarul *Scânteia*, organul oficial al partidului. Aici se găseau articole despre muncitorii români, progresele colectivizării, vizite ale tovarășilor conducători pe teritoriile altor state comuniste. Propaganda comunistă prin film a început în Republica Populară Română, cu Decretul 303 privind naționalizarea industriei cinematografice și reglementarea comerțului cu produse cinematografice, din 2 noiembrie 1948. A urmat primul film socialist de lungmetraj, *Răsună valea*, lansat pe 9 ianuarie 1950, care avea să dea direcțiile viitoarelor producții. Acestea trebuiau să înfățișeze lupta omului nou împotriva vechii societăți retrograde. Astfel de știri și reportaje se puteau auzi și vedea atât la posturile de radio, cât și la telejurnale. Cu ajutorul SovRom Film și Cinexfilm se aduceau și se difuzau filme sovietice. La operă, la teatru și la Ateneu se jucau piese de teatru și se interpretau compoziții ale unor clasici ruși și sovietici, precum P.I. Ceaikovski sau Maxim Gorki. La Editura RPR a apărut *Istoria României* în patru volume, între 1960 și 1964, o uriașă lucrare de sinteză istorică,

necesară, după gândirea istoricilor vremii, însă plină de alterări ale adevărului istoric. Toate formele de exprimare culturală au fost supuse unor directive ideologice stricte, iar orice abatere de la acestea a fost sever pedepsită.

INSTRUMENTALIZAREA CULTURII ÎN PERIOADA NAȚIONAL-COMUNISTĂ

Scurta perioadă de relaxare a presiunilor ideologice, din a doua jumătate a anilor '60, a fost curmată prin *Tezele din iulie 1971* – revoluția culturală a lui Ceaușescu. Cultura a fost utilizată pentru a cultiva un cult al personalității, prezentându-l pe dictator ca un lider providențial, astfel au fost scrise poezii și povestiri, au fost compuse cântece și balade, au fost pictate tablouri impresionante (**Fig. 1**). Conținuturile acestor lucrări îl arătau pe Ceaușescu ca cel mai iubit fiu al poporului, ca un erou al țării, ca un continuator al marilor personalități ale istoriei românești. Între poezii putem enumera celebrele *Eroul păcii* de Gh. Crețu sau *Un om al țării* de Nicolae Dragoș. Au fost tipărite cuvântări și articole sau așa-zise cărți scrise de el, cu tematică istorico-filosofică, Ceaușescu fiind prezentat ca un adevărat filosof al istoriei și teoretician prin excelență. Printre „operele” sale putem menționa *Comerțul exterior și cooperarea economică internațională* (1980). În schimb, prin cenzură literară, au fost marginalizați scriitorii, precum Marin Preda, Ana Blandiana, Mircea Eliade, Petru Popescu etc., ale căror lucrări nu se aliniau ideologiei oficiale. Educația tinereilor generații era strâns controlată, iar manualele și programele școlare erau concepute pentru a forma o viziune conformă principiilor comuniste. Mass-media erau utilizate pentru a transmite un mesaj uniform și de a

Jurământul. Pictat de cercul pionierilor din Drăgănești; oferit de C.J. de partid Olt; ulei pe pânză (24 ianuarie 1978)

Filmele istorice ale lui Sergiu Nicolaescu, promovate pentru a servi regimului comunist.

manipula opinia publică. Evenimentele culturale, precum festivaluri și expoziții, erau organizate pentru a promova idealurile socialiste și a crea o imagine de prosperitate culturală sub conducerea partidului. Un exemplu semnificativ a fost utilizarea folclorului și a tradițiilor populare. În anii 1970-1980, statul a încurajat promovarea folclorului autentic, prin diverse evenimente și festivaluri, cum ar fi Festivalul Cântecului și Dansului Popular. Aceste evenimente erau folosite pentru a crea o imagine a unui popor unit și mândru de tradițiile sale, dar în același timp, ele serveau și pentru a promova autoritatea statului și realizările regimului comunist.

Privilegiile și sprijinul financiar pentru anumiți artiști sau grupuri folclorice care susțineau mesajul regimului a fost o metodă clară de instrumentalizare culturală. În cinematografie, filmele glorificau realizările regimului și promovau valorile socialiste, iar muzica și teatrul erau direcționate către aceleași obiective. Sergiu Nicolaescu a fost regizorul cel mai reprezentativ al acestor sinuoase evoluții, el deschizând, în 1967, o mult prea glorioasă „epopee cinematografică națională” prin coproducția *Dacii*, iar în 1971, filmul *Mihai Viteazul* (Fig. 2). Cultura a fost folosită pentru a construi o imagine pozitivă a regimului și a liderilor săi.

De ținut minte!

Instrumentalizarea politică a culturii în România comunistă a reprezentat un mecanism esențial prin care regimul totalitar al Partidului Comunist Român a căutat să controleze și să manipuleze expresiile culturale, pentru a consolida ideologia socialistă și a asigura loialitatea față de regim.

Aplicații

I. Considerați că poeziile de mai jos sunt produse artistice care fac parte dintr-o acțiune de propagandă? Argumentați răspunsul!

Trăiască-n sănătate Cârmaciul Țării Noastre (fragment)

Celui care e garant / Pentru libertate, / Întru sfântul drept la ea, / La mulți ani și toate.

Adrian Păunescu, *Flacăra*, 26 ianuarie 1984

Partidul, Ceaușescu, România

Sunt zilele ce-n inimă așteaptă / Și care mărturii de timp rămân, / Căci ne conduce-o forță înțeleaptă, / Partidul nostru Comunist Român. / Și-n fruntea lui cea limpede veghează / Un înțelept și ne-nfricat bărbat, / Inimă tânără și minte trează, / În care țara-ncreagă s-a-ntrupat. / E Omul – Ceaușescu Nicolae – / Iubit ca steagul nostru tricolor, / Ca steagul roșu, limpede văpaie, / În zborul liber către viitor.

Alexandru Andrițoiu

II. Simularea unei ședințe de partid (role-play). Elevii vor juca roluri în cadrul unei simulări a unei ședințe de partid din perioada comunistă, unde vor discuta despre cultura națională și despre rolul artei și al literaturii în construirea unei imagini favorabile regimului. Elevii vor aplica stilul rigid și oficial al discuțiilor din acea perioadă, după modelul oferit în următorul link (<https://www.youtube.com/shorts/ZsfKBpluZV4?feature=share>).

Idei esențiale

- Instrumentalizarea culturii, în perioada comunistă din România, a fost o practică fundamentală pentru menținerea și consolidarea regimului.
- Festivalurile de muzică, teatru și literatură aveau ca scop glorificarea realizărilor regimului și promovarea idealurilor socialiste.
- Cultura română, în perioada comunistă, a fost profund influențată de politica de partid, iar libertatea de expresie a fost sever restrânsă.

Știați că...

... poezii primeau premii și distincții pentru versuri precum *Imperialist american / Cădea-ți-ar bomba în ocean* (Alexandru Toma)?

... mulți istorici ai vechiului regim au fost victime ale regimului comunist, precum Constantin C. Giurescu sau Gheorghe I. Brătianu?

Studiu de caz

Protocronismul

Conceptul literar de protocronism, introdus de istoricul literar Edgar Papu, a fost folosit în România comunistă de către istoricii și criticii literari puși în slujba regimului, pentru a prezenta realizările culturale, științifice și istorice ale românilor ca fiind mai vechi și mai avansate decât cele din alte culturi sau națiuni. Acest fenomen a fost promovat de regimul Ceaușescu pentru a întări ideea unei națiuni mărețe, cu un trecut remarcabil. Printre trăsăturile definitorii ale protocronismului se numără reinterpretarea istoriei, în care românii erau prezentați ca având un rol esențial în crearea unor civilizații sau realizarea unor descoperiri științifice. Astfel, dacii erau considerați o influență majoră asupra civilizației romane. Un alt principiu al protocronismului era ideea că România este un leagăn al civilizației, fiind locul de origine a unor realizări esențiale pentru cultura globală, care fuseseră ignorate de alte națiuni din motive politice. În acest context, se construia o imagine mitologizată a trecutului național, cu scopul de a sublinia importanța și unicitatea istoriei românilor (**Fig. 1**).

În paralel, protocronismul promova o ideologie anti-modernistă și naționalismul etnocentric, respingând influențele externe. În mediul academic aceeași noțiune este denumită peiorativ și *dacomanie* sau *tracomanie*. Autorul Dan Alexe o numește *dacopatie*.

Exemplele de protocronism includ realizările științifice din domeniul aviației ale lui Henri Coandă. Mihai Eminescu, poetul național, era considerat un geniu al literaturii universale, un precursor al marxismului, iar Paul Anghel, un prozator superior lui Tolstoi.

Moneda aniversară de 100 lei, bătută în 1982, pentru a celebra 2050 de ani de la crearea statului dac

Aplicații

Proiect de cercetare. Protocronismul în literatură și arte. Împărțiți clasa de elevi în echipe. Fiecare dintre acestea va avea sarcina de a alege un domeniu: literatură (opere ale lui Mihai Eminescu sau Nichita Stănescu reinterpretate în perioada comunistă); arte vizuale (tablouri sau sculpturi, care exaltă trecutul dacic sau medieval); știință (descoperiri românești prezentate ca fiind pionierat mondial), pentru a cerceta cum a fost promovat protocronismul în acel domeniu. Elevii pot prezenta un raport sau un poster în care să evidențieze exemple și să analizeze impactul acestor idei.

Ideii esențiale

- Prin afirmarea unor realizări românești care ar fi precedat pe cele europene, regimul a încercat să creeze o imagine de unicat și de superioritate culturală.
- Protocronismul a fost criticat pentru că a distorsionat realitatea istorică și a fost folosit ca instrument de propagandă.

Dicționar

dacopatie – ideologie naționalistă și obsesie față de trecutul istoric al Daciei, promovată de regimul lui Nicolae Ceaușescu, care implica glorificarea strămoșilor daci ca simbol al unității și mândriei naționale.

Știați că...

... regimul a promovat ideea că limba română este cea mai veche limbă latină și că românii sunt urmașii direcți ai dacilor, în încercarea de a exagera continuitatea și importanța culturii naționale?

Recapitulare

I. Stabiliți valoarea de adevăr (adevărat sau fals) a fiecărui enunț de mai jos.

1. Propagandiștii partidului erau premiați pentru eforturile lor prin diferite medalii și distincții.
2. În perioada comunistă, libertatea de expresie era respectată.
3. *Istoria României*, editată între 1960-1964, respecta adevărul istoric.
4. În mediul academic, noțiunea de *protocronism* este denumită, peiorativ, *dacomanie* sau *tracomanie*.

II. Completați rebusul cu informațiile potrivite, folosindu-vă de sugestiile oferite.

					1	D		C						
						2	C	O						
					3	C		N	Z					
	4	D			O			T						
	5	P					C	R	O					
				6	S			O						
7	N							L		S				

1. Coproducție considerată „epopee cinematografică națională”.
2. Regim de guvernare totalitară, sub care cultura a fost controlată și cenzurată pentru a sprijini ideologia socialistă.
3. Practică politică totalitară prin care scriitorii și intelectualii care nu se aliniau ideologiei oficiale erau marginalizați.
4. Ideologie care promovează naționalismul etnocentric și respinge influențele externe.
5. Concept literar folosit în România comunistă, de către istoricii și criticii literari puși în slujba regimului, pentru a prezenta realizările culturale, științifice și istorice ale românilor ca fiind mai vechi și mai avansate decât cele din alte culturi sau națiuni.
6. Scriitor român care a primit titlul de „Erou al Muncii Socialiste” și a susținut regimul în diverse forme de propagandă literară.
7. Un concept literar asociat cu promovarea realizărilor științifice și culturale ale românilor, susținând că acestea ar fi fost ignorate de alte națiuni, din motive politice.

III. **Explozia stelară.** Completați schema de mai jos, referitoare la instrumentalizarea culturii în perioada comunistă.

Evaluare

I. Cauză-efect. Completați tabelul de mai jos, punând la locul potrivit (cauză, respectiv efect) următoarele informații: *Filmul Mihai Viteazul; Decretul 303, Festivalul Cântecului și Dansului Popular, Toma Alexandru, Mircea Eliade.*

Șirul 1	Șirul 2
A. marginalizarea scriitorilor prin cenzură literară	A.
	B. naționalizarea industriei cinematografice
B. festivalurile erau organizate pentru a promova idealurile socialiste	C.

II. Citiți, cu atenție, sursa de mai jos și răspundeți cerințelor.

Tezele din iulie 1971 au reprezentat semnalul declanșării unui proces de dogmatizare a literaturii române, al doilea după cel ce a succedat Revoluției maghiare. Pentru intelectuali, schimbarea bruscă a politicii culturale a partidului, chiar în momentul încercării de desovietizare a României, de desprindere a ei din cleștele ucigaș al lagărului socialist, a însemnat un șoc, dar și un moment al adevărului. Câțiva au înțeles imediat, alții s-au prefăcut că înțeleg și cei mai mulți au întârziat cu bună știință să înțeleagă că trăiesc, totuși, într-un regim comunist și că dreptul la identitatea națională nu era același lucru cu accesul la libertate (...). Climatul de creație s-a înăsprițit, în chip simțitor, iar printre scriitori s-a răspândit psihoza revenirii realismului socialist. Temerile au fost întreținute de mișcările de cadre efectuate imediat de Ceaușescu pentru îmbunătățirea compoziției de clasă, și reluarea de câteva ori, a asaltului ideologic în câteva noi plenare și întâlniri cu activul de partid. În 1974, tezele păreau a fi prins contur teoretic, iar ideile conducătorului a se fi instalat temeinic în lumea scriitoricească și în mentalitatea publică...

Raportul final al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România

1. Numiți un lider politic precizat în sursa dată.
2. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la Tezele din iulie.
3. Scrieți o relație cauză-efect, stabilită între două informații selectate din sursa dată, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect).
4. Prezentați două consecințe ale Tezelor din iulie 1971 asupra societății românești.
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la specificul național-comunismului în România condusă de Nicolae Ceaușescu, susținându-l cu două informații selectate din sursă.

III. Dezbateri. Dacopatia – O formă de naționalism excesiv sau o reconectare la identitatea națională? Împărțiți clasa de elevi în două echipe. **Echipa 1 (Pro)** – va susține că dacopatia reprezintă o reconectare sănătoasă la identitatea națională, contribuind la conservarea tradițiilor și valorilor istorice ale poporului român – și **Echipa 2 (Contra)** – va argumenta că dacopatia este o formă de naționalism exagerat și nefondat științific, care riscă să distorsioneze adevărul istoric și să adâncească diviziunile naționale sau regionale. Fiecare echipă va avea un timp limitat pentru prezentarea punctelor sale de vedere. Posibile întrebări de dezbateri: Este dacopatia o formă de îmbogățire a patrimoniului național sau un mit periculos?; Care sunt principalele dovezi istorice care susțin sau contrazic continuitatea dintre daci și români?; Care este impactul promovării acestei idei în educație și în cultura populară?

Se punctează: coerența argumentelor, documentarea, abilitățile de comunicare, viziunea generală, colaborarea în echipă.

Grilă de autoevaluare

Oficiu:	Total:	Item I	Item II	Item III
10 p.	100 p.	3 x 5 = 15 p.	5 x 10 = 50 p.	5 x 5 = 25 p.

21 decembrie 1989, ultimul discurs al lui Nicolae Ceaușescu

REVOLUȚIA DIN DECEMBRIE 1989

Anul 1989 în context internațional.
Revoluția din Decembrie 1989 în România

Recapitulare

Evaluare

Anul 1989 în context internațional.

Revoluția din Decembrie 1989 în România

CONTEXTUL INTERNAȚIONAL

Regimurile comuniste instalate în Europa de Est la finalul celui de Al Doilea Război Mondial se mențin timp de jumătate de secol din cauza fricii întreținute de pericolul intervenției rusești.

În 1985, la conducerea URSS a venit Mihail Gorbaciov care încearcă regenerarea sistemului printr-o politică de reforme – *perestroika* și *glasnost*. Acestea au produs schimbări sociale și politice, au creat contextul care a permis prăbușirea regimurilor comuniste, în Europa de Est. În 1989, în țări precum Polonia, Ungaria, Republica Democrată Germană, Cehoslovacia, Bulgaria, comuniștii vechi sunt înlocuiți cu lideri comuniști cu vederi moderate, care acceptă colaborarea cu forțele politice din opoziție. În Ungaria se acceptă un climat politic pluripartit, în Polonia alegerile din iunie 1989 sunt câștigate de partidele necomuniste, iar în Cehoslovacia manifestațiile au condus la căderea pașnică a comuniștilor, fapt cunoscut sub numele de „revoluția de catifea”. În Republica Democrată Germană cade Zidul Berlinului, în Bulgaria, în noiembrie 1989, liderul bulgar Todor Jivkov este înlocuit. România a fost singura țară din blocul comunist care a trecut la democrație, prin revoluție violentă.

CAUZELE REVOLUȚIEI DIN 1989

La fel ca în țările vecine, în anul 1989 majoritatea populației din România era nemulțumită de regimul comunist. Politica economică și de dezvoltare a lui Ceaușescu, proiectele de construcții grandioase și regimul de austeritate, menit să permită României să-și plătească întreaga datorie externă, era considerată responsabilă pentru penuria extinsă din țară. În paralel cu creșterea dificultăților economice, Securitatea transformase România într-un stat polițienesc și funcționa un cult al personalității conducătorului, dus la extrem.

AȚIUNI PREMERGĂTOARE REVOLUȚIEI

Revoluția din 1989 a fost anunțată de câteva acțiuni anterioare. În 1987, a avut loc, la Brașov, greva spontană a muncitorilor de la Uzina „Steagul roșu”. Demonstrații au scandat revendicări sociale: „Vrem mâncare și căldură!”, „Vrem banii noștri!”, „Vrem mâncare la copii!”, „Vrem pâine fără cartelă!” etc. Mișcarea a fost însă reprimată brutal de către regim.

Ca urmare a măsurilor severe de austeritate, din anii 1980, în martie 1989, un număr de activiști de frunte ai

PCR au semnat o scrisoare în care criticau în termeni duri politica economică a regimului Ceaușescu, document supranumit *Scrisoarea celor șase*. Semnatarii scrisorii au fost arestați, interogați și puși în stare de arest la domiciliu. Scrisoarea a fost un indicator al nemulțumirii față de politicile regimului, până și în eșalonul superior al PCR.

La 11 noiembrie 1989, înainte de al XIV-lea Congres al Partidului Comunist, studenții din Cluj-Napoca și București au demonstrat împotriva guvernului Ceaușescu cu pancarte pe care scria *Vrem reforme!*. O parte a lor au fost arestați și anchetați de lucrătorii Securității de la Penitenciarul Rahova, pentru propagandă împotriva societății socialiste. O încercare timidă de a protesta împotriva regimului, combinată cu bucuria calificării naționalei române de fotbal la un campionat mondial (victoria cu 3-1 în fața naționalei Danemarcei), a fost dispersată de Securitate, care și-a infiltrat lucrătorii printre studenți.

DESFĂȘURARE

Revolta a început la 16 decembrie 1989, cu un protest în Timișoara, ca răspuns la încercarea guvernului de a-l evacua pe pastorul reformat László Tótkés, care făcuse comentarii critice la adresa regimului în mass media internațională, iar guvernul a considerat că a făcut declarații antiromânești. Un grup de timișoreni se solidarizează cu pastorul și sprijinul acordat acestuia se transformă într-o mare manifestație anticomunistă, la care participă zeci de mii de persoane ce strigă lozinci împotriva regimului: „Jos comunismul!”, „Jos Ceaușescu!” Protestul s-a extins, cauza inițială trecând în planul secund (**Fig. 1**). În consecință, Miliția, Securitatea și Armata au intrat în scenă. Unii protestatari au încercat să pătrundă în clădirea care găzduia Comitetul Județean al Partidului Comunist Român. Securitatea a răspuns cu gaze lacrimogene și jeturi de apă, în timp ce Miliția a recurs la forță și la arestarea multor participanți. Demonstrații s-au mutat în jurul Catedralei Mitropolitane și au plecat într-un marș de protest prin oraș, fiind din nou confrunțați de forțele de Securitate.

Ceaușescu a obținut, din partea Comitetului Executiv al PCR din data de 17 decembrie, aprobarea formală de folosire a forței pentru înăbușirea revoluției de la Timișoara și, în jurul orei 17:30, dictatorul dă ordin să se deschidă focul împotriva civililor. Protestele s-au amplificat în data 17 decembrie, iar în data de 18 decembrie, Timișoara era în grevă generală. Centrul Timișoarei era

Revoluția din 1989, Timișoara

Revoluția din 1989, București

păzit de soldați și agenți de Securitate în haine civile, iar populației îi este interzis să circule în grupuri mai mari de două persoane. Sfidând interdicțiile, un grup de tineri au înaintat spre Catedrala Ortodoxă unde au fluturat drapelul tricolor din care tăiaseră stema comunistă. Așteptându-se să se tragă în ei, au început să cânte „Deșteaptă-te, române!”, un vechi cântec patriotic care fusese interzis din 1947. Într-adevăr, s-a tras asupra lor, unii dintre ei au murit, alții au fost răniți grav, în timp ce unii au avut norocul să scape. În aceeași seară, 43 de trupuri ale celor împușcați mortal la demonstrație, dar și ale unor răniți executați în Spitalul Județean, au fost sustrate de la morga spitalului și duse la București pentru ca urmele represiei să fie șterse (așa numita *Operațiune Trandafirul*). Cadavrele au fost incinerate la crematoriul „Cenușa” din București, cenușa a fost colectată în patru pubele de gunoi și ulterior deversată într-o gură de canal aflată pe raza localității Popești-Leordeni.

Pe 20 decembrie 1989, protestatarii au ocupat Piața Operei și au început să strige sloganuri antiguvernamentale: *Noi suntem poporul!, Armata e cu noi!, Nu vă fie frică, Ceaușescu pică!* În foaierea Teatrului Național din Timișoara, o serie de cetățeni vor crea Frontul Democratic Român, cu un program politic în care se regăseau cererile celor aflați în Piață.

Treptat situația iese de sub controlul autorităților. Mai mulți militari încep să fraternizeze cu demonstranții. La sfârșitul zilei, revoluționarii declară Timișoara *oraș liber*. Evenimentele au fost descrise în jurnalele de știri ale radiourilor Europa Liberă și Vocea Americii.

Întors pe data de 20 decembrie 1989, din vizita în Iran, începută în 18 decembrie, Ceaușescu descoperă în țară o situație deteriorată. El ține o cuvântare televizată în care îi etichetează pe protestanții de la Timișoara ca dușmani ai Revoluției Socialiste, *elemente huliganice*.

Pentru 21 decembrie, în jurul prânzului a organizat o mare adunare populară menită să exprime sprijinul populației față de conducerea de partid și de stat (**Fig. 2**). Vorbind de la balconul Comitetului Central, Ceaușescu a evocat o serie de realizări ale „revoluției socialiste”. Populația a rămas indiferentă, doar rândurile din față sprijinindu-l pe Ceaușescu cu scandări și aplauze. Mișcări bruște venind de la periferia adunării și sunetul unor petarde au transformat manifestația în haos. Speriată la început, mulțimea a încercat să se împrăștie. O parte dintre participanții la adunare s-a regrupat lângă Hotel Intercontinental și a început o manifestație de protest care apoi a devenit revoluție. Încercările ulterioare ale cuplului Ceaușescu de a recâștiga controlul mulțimii folosind formule ca *Alo, alo!* sau *Stați liniștiți la locurile voastre!* au rămas fără efect. Manifestanții s-au regrupat pe străzile învecinate Pieței Palatului și au început să strige sloganuri anticomuniste și anticeaușiste: *Jos dictatorull!, Moarte criminalului!, Noi suntem poporul, jos cu dictatorull!, Ceaușescu, cine ești/Criminal din Scornicești*. În cele din urmă, protestatarii au invadat centrul din Piața Kogălniceanu până în Piața Unirii, Piața Rosetti și Piața Romană (**Fig. 2**). Pe statuia lui Mihai Viteazul, din apropierea Universității București un tânăr flutura un tricolor fără stema comunistă. Unitățile militare și trupele de securitate au încercuit zonele ocupate de demonstranți și s-au tras focuri de armă. Confruntările din 21 decembrie, după-amiaza și noaptea, au făcut primele victime. În 22 decembrie, după un nou eșec de a se adresa mulțimii, cuplul prezidențial fuge din București. Mulțimile descătușate invadează Comitetul Central, iar birourile oficialilor comuniști sunt vandalizate. Țintele preferate sunt portretele dictatorului și lucrările acestuia și ale soției lui, aruncate pe fereastră în semn de izbândă și

dispreț. Aceasta a fost posibilă și datorită faptului că superiorii armatei refuză să ordone să se tragă în manifestanți și dau ordin ca unitățile să se retragă din fața Comitetului Central. În jurul orei 12:30, clădirea TVR a fost ocupată de revoluționari. În jurul orei 12:50, TVR își reia emisia. Mircea Dinescu și Ion Caramitru apar în fruntea unui grup de revoluționari, anunțând exaltați fuga dictatorului: *Fraților, am învins!*

Haosul din București cuprinde întreaga țară. În majoritatea localităților din România au avut loc manifestații spontane de protest față de regimul ceaușist și de solidarizare cu revoluția. Astfel de manifestații au avut loc la Arad, Brașov, Cluj-Napoca, Sibiu. La unele mani-

festații de acest fel, populația a atacat sedii de partid și de stat și posturi de miliție.

Forțele revoluționare organizează noile organe ale puterii la nivel local și central. Se constituie un nou organism politic – Frontul Salvării Naționale (FSN) alcătuit din personalități publice și politice, dar și oameni aduși din stradă. Conducerea FSN a fost preluată de Ion Iliescu care la televiziune și radio citește Proclamația Consiliului Frontului Salvării Naționale, anunțând încetarea regimului comunist și trecerea la un regim democratic.

La 25 decembrie 1989, Nicolae și Elena Ceaușescu sunt judecați sumar, apoi condamnați la moarte și executați la Târgoviște.

De ținut minte!

Revoluția română din 1989 a izbucnit într-un context istoric favorabil, generată fiind de creșterea nemulțumirilor populației față de represiune și lipsurile de tot felul, determinate de politica economică dezastruoasă.

Aplicații

Citiți, cu atenție, sursa.

[...] Populația din Timișoara cunoaște și a văzut toate aceste distrugerii de tip fascist care au avut loc. [...] Scopul acestor acțiuni antinaționale a fost acela de a provoca dezordine în vederea destabilizării situației politice, economice, de a crea condițiile dezmembrării teritoriale a României, distrugerii independenței și suveranității patriei noastre socialiste. [...] Scopul –

repet, [...] – este acela de a distruge independența, integritatea, de a opri cursul dezvoltării socialiste a României, de a întoarce România înapoi sub dominația străină, de a lichida dezvoltarea socialistă a patriei noastre.

Din cuvântarea lui N. Ceaușescu la posturile de radio și televiziune, din 20 decembrie 1989

- Analizați fragmentul de mai sus, în aproximativ o pagină. Evidențiați erorile din discurs și argumentați că acesta a fost o greșeală strategică a lui Nicolae Ceaușescu (alături de convocarea mitingului din 21 decembrie, spre exemplu).

Idei esențiale

- Revoluția din 1989 a fost un eveniment important din seria celor care au dus la căderea regimurilor comuniste din Europa de Est. Revoluția română a fost un conflict popular masiv împotriva unui regim opresiv.

Dicționar

glasnost – transparentă, libertatea cuvântului, a informației, a comunicării.

perestroika – restructurare, reconstrucție; a fost elementul central al politicii adoptate de Mihail Gorbaciov în vederea reformării economiei și societății sovietice.

Știați că...

...în timpul confruntărilor din decembrie 1989, apare „psihoza teroriștilor” care erau bine pregătiți militar și dotați cu armament, trăgeau în populație, atacau spitalele, otrăveau apa, erau fanatici și drogați?

Recapitulare

I. Citiți cu atenție următoarele enunțuri și stabiliți dacă acestea sunt adevărate (A) sau false (F):

1. O cauză a menținerii regimurilor comuniste instalate în Europa de Est la finalul celui de Al Doilea Război Mondial a fost frica, întreținută de pericolul intervenției Armatei Roșii.
2. Nicolae Ceaușescu a îmbrățișat politica de reforme promovată de Mihail Gorbaciov, dar aceasta nu a avut rezultatul scontat.
3. Între cauzele majore ale revoluției din 1989 menționăm raționalizarea bunurilor de larg consum, cultul personalității, acțiunile Securității.
4. Cauza directă a revoluției din 1989 a fost decizia de mutare a pastorului reformat László Tőkés.
5. Primul oraș liber a fost Timișoara, fapt la care a contribuit și fraternizarea trupelor armatei cu populația.
6. Decizia lui Ceaușescu de utilizare a focului împotriva manifestațiilor de la Timișoara nu a avut acordul niciunui for, a fost una personală.
7. Pentru 21 decembrie 1989, Ceaușescu a organizat o mare adunare populară menită să exprime sprijinul populației față de conducerea de partid și de stat, dar populația a rămas indiferentă și manifestația a fost un eșec pentru dictator.
8. După evenimentele de la București, în majoritatea localităților din România au avut loc manifestații spontane de protest față de regimul ceaușist și de solidarizare cu revoluția.
9. Forțele revoluționare organizează noile organe ale puterii la nivel local și central, astfel se constituie un nou organism politic – Frontul Salvării Naționale (FSN) alcătuit numai din personalități publice și politice.
10. Nicolae și Elena Ceaușescu au fost judecați pentru faptele lor într-un proces public, cu un dosar bine instrumentat de completul de judecată.

II. Realizați o galerie care să cuprindă cât mai multe lozinci utilizate de manifestații participanți la evenimentele din decembrie 1989. Încercați să identificați, în acestea, cauzele revoluției și ale căderii regimului comunist, mai întâi individual, apoi organizați în grupe de patru-cinci elevi. Fiecare grupă prezintă rezultatul întregii clase.

III. Citiți cu atenție următoarele surse:

A. *Revoluția română a fost un amestec de fals și real, mai exact un «corolar al perestroikăi». [...] Un loc aparte l-a avut Ion Iliescu: în studioul 4 al TVR, acesta are o atitudine de lider incontestabil, dând ordine, convocând, anunțând programe. [...] Iliescu și grupul său lansează psihoza «teroriștilor» și iluzia unui microrăzboi civil. [...] Victimele continuă să apară și după 22 decembrie, întrucât noua putere s-a bazat pe sacrificarea inocenților, victime pentru care grupul Iliescu se face direct vinovat.*

Ruxandra Cesereanu, *Decembrie '89. Deconstrucția unei revoluții*

B. *Decembrie 1989 [...]. Pe de o parte a schimbat cursul evoluției politice, sociale, economice și a mentalităților [...], iar pe de alta a creat o amplă dezbateră civică și științifică deopotrivă cu privire la sensul și consecințele ce i-au urmat. Deși există o pluralitate de percepții asupra acestor evenimente și procese care s-au derulat în România, începând cu 17 decembrie 1989 până în noiembrie 2000, există și un consens social și anume că acestea au condus la sfârșitul unui regim politic de tip totalitar și a permis tranziția României către societatea democratică.*

Constantin Hlihor, *Revoluția română din Decembrie 1989 și percepția ei în mentalul colectiv*

1. Formulați, pe baza sursei A, un punct de vedere referitor la rolul lui Ion Iliescu în evenimentele din decembrie 1989, susținându-l cu două informații din sursă.
2. Formulați, pe baza sursei B, un punct de vedere referitor la evenimentele din decembrie 1989, susținându-l cu două informații.

IV. Realizați un portofoliu privind revoluția din decembrie 1989 și imaginea ei în presa internațională.

I. Analizați conținuturile enunțurilor și marcați cu: **a** – dacă ambele enunțuri sunt adevărate și există relație cauzală între ele; **b** – dacă ambele enunțuri sunt adevărate, dar nu există relație cauzală între ele; **c** – dacă primul enunț este adevărat și al doilea este fals; **d** – dacă primul enunț este fals și al doilea este adevărat.

1. Nicolae Ceaușescu a refuzat să aplice politica de reforme promovată de către Mihail Gorbaciov; în anul 1989, criza sistemului comunist a dus la căderea acestuia, în Europa de Est.
2. Revoluția română din decembrie 1989 a avut cauze multiple, între acestea politica de austeritate a lui Ceaușescu, în anii '80; mitingul din 21 decembrie 1989 a fost un succes și a demonstrat azeziunea poporului la politica PCR.
3. Românii nu și-au arătat nemulțumirea față de regimul comunist în timpul conducerii lui Nicolae Ceaușescu; revoluția din 1989 se încheie cu un număr mare de victime, multe dintre acestea nemaifiind recuperate de către familiile lor.
4. Pe măsură ce revolta se extinde, situația iese de sub controlul autorităților și mulți militari încep să fraternizeze cu demonstranții; Timișoara este declarată oraș liber de către demonstranți.

II. Citiți, cu atenție, sursa și răspundeți cerințelor.

Regimul comunist a fost unul antimodern (simulând modernitatea), care a trecut odată ce a preluat puterea – ca un regim de ocupație străină – la lichidarea elitelor românești și a instituțiilor democratice, a economiei de piață și a proprietății private. Au fost anihilate, pe durata a 45 de ani, achizițiile făcute pe drumul modernizării vreme de mai mult de un secol. A fost un uriaș pas înapoi, care a dus la sărăcie cronică, la distrugerea mai multor generații, la izolarea țării, la risipirea resurselor umane și materiale, la alienarea individului și la masificarea societății, la distrugerea tradițiilor și a culturii naționale. (...) Natura sa a fost una violentă: a produs sute de mii de morți în închisori și lagăre. A distrus milioane de oameni în diferite forme de represiune, tratament inuman, atitudini criminale sau prin decizii cu efecte devastatoare asupra mediului, economiei și vieții umane în general. A fost un regim care a urmărit să reducă populația la condiția de sclavi, exploatând-o nemilos sub pretextul construirii unei societăți utopice, a egalității și libertății. Regimul a fost, pe toată durata sa, unul ilegitim și în esență criminal, sfârșind la fel cum s-a născut și a trăit: prin violență.

Comisia prezidențială pentru analiza dictaturii comuniste din România, *Raport final*

1. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursă, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (*cauză*, respectiv *efect*).
2. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la natura regimului comunist, susținându-l cu două informații selectate din sursă.
3. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia regimul comunist a fost unul *ilegitim și în esență criminal*. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia).

III. Realizați, în grupe de 3-4 elevi, o analiză a revoluției din 1989 din România, utilizând ca sursă o imagine sugestivă/fotografie aleasă de voi:

- **Introducere:** Ce știu despre autor, locul de realizare, momentul realizării? Ce știu despre momentul la care face referire imaginea/fotografia?
- **Analiză:** Ce informații prezintă? Cine sunt personajele? Sunt personalități sau anonimi? Cum sunt dispuse? Există un personaj principal? Putem identifica anumite sentimente din analiza imaginii/fotografiei? Imaginea/fotografia aleasă raportează o situație, prezintă niște informații, descrie evenimente sau transmite un anumit mesaj? Care este atitudinea autorului față de eveniment? Ce alte informații avem despre eveniment?
- **Concluzii:** Care este mesajul general al imaginii? La ce întrebări mă ajută să răspund sau ce aspecte rămân nelămurite în urma acestei analize.

Grilă de autoevaluare

Oficiu:	Total:	Item I	Item II	Item III
10 p.	100 p.	4 x 5 = 20 p.	1/7 p. + 2/10 p. + 3/3 p. = 20 p.	10 p. alegerea caricaturii + 30 p. realizarea + 10 p. prezentarea = 50 p.

MEMORIA REGIMULUI COMUNIST

Afiș al unei păpuși matryoshka foarte furioasă,
aflat în Muzeul de Istorie al Comunismului din Praga

1. Memoriale și muzee ale comunismului în România și în Europa de Est
2. Condamnarea comunismului în România. Procese contra foștilor torționari. Nostalgia comunismului

Recapitulare

Evaluare

1. Memoriale și muzee ale comunismului în România și în Europa de Est

MEMORIALE ȘI MUZEE ALE COMUNISMULUI ÎN EUROPA DE EST

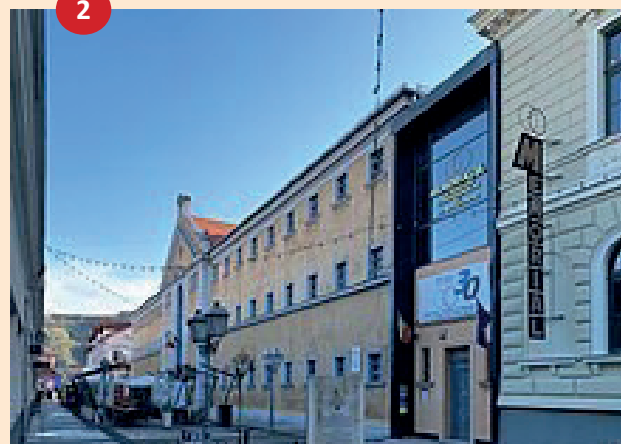
În procesul de memorializare a trecutului comunist, România nu este unică în Europa de Est. Alte țări foste membre ale blocului sovietic, precum Polonia, Ungaria, Bulgaria și statele baltice, au realizat demersuri semnificative pentru a păstra memoria regimurilor opresive. Primul muzeu memorial dedicat perioadei comuniste a apărut în Lituania, *Muzeul Victimelor Genocidului*, la Vilnius, inaugurat în 1992, într-un loc simbolic, fost sediu al KGB-ului. În Estonia, *Muzeul Ocupațiilor și Luptei pentru Libertate*, din Tallin explorează impactul ocupației sovietice și naziste. În Praga, *Muzeul de Istorie al Comunismului* recrează atmosfera vieții cotidiene sub regimul comunist din Cehia. În Polonia, *Muzeul Solidarității* din Gdansk celebrează mișcarea sindicală și rolul său în căderea regimului comunist. În Ungaria, *Casa Terorii din Budapesta* (Fig. 1) ilustrează terorii regimurilor totalitare, iar Muzeul Revoluției din 1956 prezintă evenimentele revoluției ungare. În Bulgaria, *Muzeul de Istorie Socialistă din Sofia* și *Memorialul de la Belene* păstrează memoria perioadei comuniste, în timp ce Muzeul de Istorie din Varna include secțiuni dedicate acestei perioade. Aceste muzee reflectă diverse experiențe și forme de rezistență împotriva regimurilor totalitare.

MEMORIALE ȘI MUZEE ALE COMUNISMULUI ÎN ROMÂNIA

În România, *Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței Sighet* a fost înființat în 1993 de Fundația Academia Civică, condusă de Ana Blandiana și Romulus Rusan. *Memorialul Sighet*, cum a fost cunoscut ulterior, a primit închisoarea de la Sighetul Marmației în 1995 și a fost transformat într-un muzeu deschis publicului, în 1997 (Fig. 2). Un an mai târziu, a fost recunoscut de Consiliul Europei drept loc reprezentativ al memoriei în Europa. Fostele închisori folosite pentru detenția opozanților regimului comunist, precum Gherla, Aiud, Pitești, Jilava, Râmnicu Sărat și Târgu Ocna, au devenit muzee și memoriale. De exemplu, în închisoarea de la Aiud sunt expuse obiecte care documentează suferințele prizonierilor, iar la Pitești există un memorial dedicat fenomenului „reeducării” prin tortură. În București, Muzeul Național de Istorie a României include expoziții recente dedicate regimului comunist. Casa Memorială „Nicolae Ceaușescu”, fostă reședință a dictatorului, a fost transformată într-un muzeu care ilustrează contrastul dintre opulența elitei comuniste și sărăcia majorității populației. Casa Memorială „Ion Mihalache” din București, dedicată liderului Partidului Țărănesc, conține obiecte care reflectă activitatea sa politică și persecuțiile regimului comunist. În Brașov,

Casa Terorii, un strigăt al memoriei colective

Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței Sighet

Muzeul Amintirilor din Comunism, deschis în 2022, expune peste 100 de obiecte ce documentează viața cotidiană din perioada comunistă. În Craiova, nu există un muzeu dedicat exclusiv comunismului, totuși, *Muzeul Cărții și Exilului Românesc*, situat în Casa Dianu, oferă o perspectivă asupra perioadei comuniste prin colecțiile sale de cărți, manuscrise și obiecte legate de exilul românesc postbelic.

Evenimentele din decembrie 1989 sunt memorializate prin *Muzeul Comunismului* din Târgoviște, inaugurat în 2013, care ilustrează locurile și momentele importante legate de judecarea și execuția soților Ceaușescu, și *Muzeul Memorial al Revoluției din 1989* din Timișoara, care povestește despre eroismul celor care s-au opus regimului dictatorial.

De ținut minte!

Memorialele și muzeele comunismului din România și din întreaga Europă de Est joacă un rol fundamental în păstrarea memoriei istoriei recente și în educarea tinerelor generații despre impactul totalitarismului asupra societății.

Aplicații

I. Expoziție virtuală. Împărțiți clasa de elevi în echipe de câte 4-5 elevi. Fiecare dintre acestea va avea sarcina de a alege un muzeu sau memorial, de exemplu: Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței din Sighet, Muzeul de istorie al Comunismului din Praga, Muzeul Solidarității din Gdansk etc., și de a colecta informații și imagini reprezentative ale locului ales, folosind surse online, interviuri video, documentare, articole sau site-uri oficiale ale muzeelor. Echipele vor crea o expoziție virtuală folosind un software de prezentare (Google Slides sau Canva) în care să includă descrierea locului, date istorice relevante, fotografii și obiecte semnificative expuse.

II. Dezbateri. Împărțiți clasa de elevi în două echipe. Fiecare dintre acestea va avea sarcina de a aduce argumente pro sau contra, cu privire la Rolul muzeelor și memorialelor în procesul de reconciliere post-comunistă. Echipa care susține poziția pro va argumenta că muzeele și memorialele sunt esențiale pentru reconcilierea și înțelegerea trecutului comunist și că ele ajută la prevenirea uitării și la educarea tinerei generații. Echipa care susține poziția contra va argumenta că, în anumite cazuri, aceste locuri pot deveni instrumente politice sau ideologice care riscă să manipuleze memoria istorică, iar procesul de reconciliere ar trebui să aibă loc în alte forme. După dezbateri, profesorul va organiza o discuție în clasă despre importanța abordării echilibrate a trecutului.

Idei esențiale

- Perioada comunistă, care a dominat Europa de Est în a doua jumătate a secolului XX, a lăsat în urmă o amprentă adâncă asupra societăților din această regiune.
- După 1989, odată cu prăbușirea regimurilor comuniste, au apărut numeroase inițiative de a păstra memoria acelor vremuri, sub forma memorialelor și muzeelor dedicate victimelor regimurilor totalitare.
- Aceste instituții păstrează amintirea victimelor regimurilor comuniste și a luptei pentru libertate și oferă oportunități de analiză și înțelegere a trecutului pentru a preveni repetarea unor astfel de regimuri.

Dicționar

memorial – (aici) monument comemorativ care servește pentru a aminti un eveniment însemnat, o persoană etc.

Știați că...

... spațiul Muzeului din Praga a fost organizat de realizatorul de filme documentare Jan Kaplan. El a imaginat muzeul ca pe o tragedie în trei acte: *Visul*, *Realitatea*, *Coșmarul*?

... la Sighet, se află peste 5 000 de ore de înregistrări, peste 35 000 de pagini de carte publicate, precum și un recensământ al populației concentraționate, în care sunt studiate biogramele a peste 90 000 de deținuți politici?

2. Condamnarea comunismului în România. Procese contra foștilor tortionari. Nostalgia comunismului

CONDAMNAREA COMUNISMULUI ÎN ROMÂNIA

Un moment semnificativ în recunoașterea și condamnarea crimelor și abuzurilor comise în perioada comunistă a fost data de 18 decembrie 2006, când Parlamentului României a adoptat o declarație oficială în care a subliniat că regimul comunist a fost unul criminal, ilegal și anti-democratic. În această declarație au fost aduse în discuție numeroase abuzuri și încălcări ale drepturilor omului, precum persecuțiile politice, munca silnică, încarcerările arbitrare, torturile fizice și psihice la care au fost supuși disidenții și populația în general, dar și consolidarea unui sistem economic falimentar, bazat pe planuri centralizate și pe dependența față de Uniunea Sovietică. Acest act a avut o semnificație profundă pentru memoria colectivă a poporului român, oferind un cadru oficial pentru recunoașterea suferinței. Deși condamnarea a fost un pas important, ea nu a fost suficientă pentru a vindeca rănille lăsate de perioada comunistă. Au existat și voci care nu au fost de acord cu această decizie, argumentând că regimul comunist ar trebui analizat mai nuanțat, având în vedere anumite progrese în domeniul educației, industriei și nivelului de trai realizate în acea perioadă. Această abordare a dus la un proces de polarizare a opiniilor în rândul populației, fiind destul de greu de ajuns la un consens asupra naturii regimului comunist și asupra modului în care ar trebui abordat.

PROCESE CONTRA FOȘTILOR TORTIONARI

Tentativa de a aduce în fața justiției foștii **tortionari** și colaboratori ai regimului comunist a reprezentat un alt element central în procesul de condamnare a acestui regim. După 1989, în ciuda dorinței multora de a

trage la răspundere persoanele care au fost implicate în represiune, procesele nu au fost numeroase. Statul român a acordat, totuși, compensații materiale foștilor deținuți politici, sumele nefiind însă foarte mari.

Abia în anii 2000, cu ajutorul unor organizații non-guvernamentale și a unor inițiative ale autorităților, au fost deschise mai multe dosare penale, vizând abuzurile comise de tortionarii din închisorile comuniste. Astfel, la inițiativa senatorului Constantin Ticu Dumitrescu, în 1999 a fost votată o lege de deconspirare a foștilor colaboratori ai Securității și de acces la dosarul întocmit de fosta poliție politică. Pentru ca această lege să fie aplicată, în 2005 a fost înființat Consiliul Național de Studiere a Arhivelor Securității. De asemenea, în același an, guvernul condus de Călin Popescu Tăriceanu a înființat Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România, cu scopul de a investiga științific și de a identifica abuzurile, crimele și încălcarea drepturilor omului din perioada comunistă.

Un moment semnificativ l-a reprezentat și deschiderea dosarului „Lotul Pitești”, referitor la experimentul de reeducare brutală din închisorile comuniste, unde au fost torturați tineri intelectuali pentru a-și renega valorile și convingerile religioase (**Fig.1**). Foștii gardieni care au participat la astfel de practici de tortură au fost aduși în fața instanțelor, dar procesul a fost unul extrem de dificil, având în vedere vârsta înaintată a acestora și lipsa de dovezi clare. În ceea ce privește gardienii, există câteva nume care au fost menționate în cercetările istorice și testimoniale. De exemplu, Ioan Ficior (**Fig.2**), fost comandant al coloniei de muncă de la Periprava, a fost trimis în judecată pe 18 august 2014, pentru săvârșirea infracțiunii de genocid. A fost a doua sesizare penală

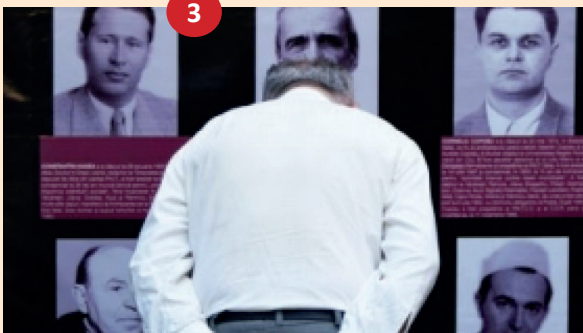

Filmul Experimentul Pitești, lansat ca omagiu pentru foștii deținuți politici

Ioan Ficior, cel de-al doilea tortionar condamnat la 20 de ani de închisoare pentru crime împotriva umanității

Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului susține că fostul comandant al închisorii Râmnicu Sărat, Alexandru Vișinescu, ar fi săvârșit fapte de omor deosebit de grav.

făcută de IICCMER în acea perioadă, după cea depusă în cazul fostului comandant al închisorii de la Râmnicu Sărat, Alexandru Vișinescu, în luna iulie a aceluiași an (Fig.3).

Inițiativa IICCMER (Fig.4) de a promova justiția re-stabilitoare a fost o componentă esențială a procesului de vindecare națională post-comunistă. Cu toate acestea, impactul său a fost limitat de multiple obstacole juridice și politice, iar procesul de aducere în fața justiției a celor responsabili pentru crimele regimului comunist rămâne un capitol neîncheiat. Totuși, prin documentare, educație și sprijin pentru victime, IICCMER a contribuit semnificativ la restabilirea adevărului istoric și la recunoașterea suferințelor celor care au trăit sub regimul comunist.

NOSTALGIA COMUNISMULUI

Un fenomen surprinzător care a apărut în România, după anul 1989, este nostalgia față de perioada comunistă. Aceasta nu este o **nostalgie** uniformă, ci mai degrabă o realitate complexă, influențată de diverse motive. Mulți dintre cei care au trăit în perioada comunistă, în special cei din zonele rurale sau din clasele sociale mai sărace, rememorează cu nostalgie stabilitatea

4

INSTITUTUL DE INVESTIGARE
A CRIMELOR COMUNISMULUI ȘI
MEMORIA EXILULUI ROMÂNESC

*Institutul de Investigare a Crimelor
Comunismului și Memoria Exilului Românesc*

economică, locuințele mai accesibile și „garanția unui loc de muncă”. De asemenea, unii consideră că în acea perioadă a existat o „unitate socială” mai mare, în comparație cu fragmentarea și instabilitatea din societatea românească post-comunistă.

Un alt factor care contribuie la acest sentiment este reabilitarea publică a unor figuri, cum este cea a lui Nicolae Ceaușescu, în anumite cercuri politice sau în rândul unei părți a populației. Acesta este un subiect extrem de sensibil, având în vedere că Ceaușescu a fost responsabil pentru multe dintre **atrocitățile** regimului. Cu toate acestea, în anumite zone, încă există o imagine favorabilă asupra modului în care a condus țara, în special datorită proiectelor de infrastructură sau a simbolicii „autorității” pe care le-a imprimat regimului. Totuși, această nostalgie nu înseamnă că regimul comunist a fost perceput ca fiind lipsit de critici. Multe dintre persoanele care privesc înapoi cu o oarecare melancolie asupra acelei perioade recunosc în același timp abuzurile, represiunea și limitarea libertății. Din păcate, fenomenul nostalgiilor nu poate fi separat de erorile de interpretare a trecutului și de refuzul de a înfrunta complet realitățile dramatice ale regimului.

De ținut minte!

Recunoașterea abuzurilor din perioada comunistă este esențială pentru vindecarea rănilor și pentru construirea unei societăți democratice solide, dar, în același timp, este important ca fenomenul nostalgiei să fie analizat cu o atenție deosebită, pentru a înțelege complet complexitatea acestui trecut încă viu în conștiința națională.

Aplicații

I. Proiect de cercetare. Portretul unui torționar. Scrieți o lucrare de cercetare în care să prezentați, la alegere, un torționar sau o victimă celebră din perioada regimului comunist (ex: Alexandru Vișinescu). Lucrarea va conține informații despre:

- contextul istoric al regimului;
- rolul acestei persoane în regimul comunist;
- modul în care a fost condamnat după 1989.

II. Jurnal. Experiența nostalgiilor comuniste. Creați un jurnal de dorințe și amintiri în care să reflectați asupra motivelor pentru care unii oameni au nostalgii față de perioada comunistă. Jurnalul poate include secțiuni precum: *Amintiri din copilărie sau istorie orală* (adunați povești sau amintiri de la părinți, bunici sau alte persoane care au trăit în perioada comunistă), ori *Analiza unui fenomen de nostalgie* (analizați un fenomen recent legat de nostalgia comunismului, de exemplu, emisiuni TV, filme sau evenimente care evocă regimul Ceaușescu și explică ce anume face ca acele amintiri să fie percepute ca pozitive).

Idei esențiale

- În România, regimul comunist a avut o influență devastatoare asupra societății, lăsând urme adânci în conștiința colectivă și în structurile politice și economice ale țării.
- După 1989, cu prăbușirea regimului Ceaușescu și trecerea la democrație, România a început un proces de conștientizare a atrocităților comise în perioada comunistă.
- Condamnarea oficială a regimului comunist, procesele împotriva torționarilor și fenomenul nostalgiilor față de perioada respectivă sunt teme complexe, ce reflectă conflictele dintr-o societate care încearcă să se reconcilieze cu propriul trecut.
- În anii 2000 s-au luat inițiative în vederea deschiderii unor dosare penale împotriva abuzurilor comise în perioada comunistă.

Dicționar

atrocitate – purtare crudă, (aici violențele și represiunile asupra celor care s-au opus regimului comunist).

nostalgie – sentiment de tristețe, de melancolie provocat de dorința de a re trăi un episod din trecut.

torționar – persoană care torturează.

Știați că...

... dimensiunea represiunii comuniste este greu de cuantificat, deoarece datele disponibile până în prezent sunt incomplete. Documentele indică peste 70 000 de deținuți politici cu fișe matricole penale, în vreme ce statisticile Ministerului de Interne comunist numărau peste 63 230 de deținuți, doar pentru perioada 1944-1959?

... în arhivele CNSAS se găsesc peste 14 000 de pagini ce descriu anchetele și torturile de la închisoarea Pitești, între 1949 și 1951, precum și interogatoriile la care a fost supus torționarul-șef Eugen Țurcanu, în care acesta povestește cum îi bătea pe deținuți?

... în 2009 a apărut un raport al IICCMER despre tortura și abuzurile comise în închisorile comuniste, care a inclus și cazul Pitești?

Evaluare

I. Cauză-efect! Completați șirul A, cu cauzele corespunzătoare efectelor din șirul B.

A	B
1	Memorialul Sighet, transformat într-un muzeu
2	Ioan Ficior a fost trimis în judecată
3	deschiderea dosarului „Lotul Pitești”
4	regimul comunist considerat ilegal și criminal
5	o oarecare melancolie asupra perioadei comuniste

II. Citiți, cu atenție, sursa de mai jos și răspundeți cerințelor.

Câtă diferență între votul dat de cetățenii europeni ai Cehoslovaciei și cel dat lui Iliescu de vărul meu de la țară, din România! Dar de ce? am întrebat uimit, nu ți-ai dat seama încă, nici după doi ani, cu cine ai de-a face?

Răspunsul a venit ca un trăznet: Ne convine!

Ce vrei să spui?

Iliescu nu ne va da afară din servicii, iar asta ne convine. Cu el avem pace. (...) Nouă chiar ne-a plăcut sub comuniști, intervine mătușa mea. Ne-am purtat foarte bine de grijă. Aveam tot ce ne trebuie. Iar acum Iliescu ne-a dat și pământ. Era mai bine la ferma colectivă, totuși.

Mircea Mihăeș, Vecinii lui Kafka..., în Revoluțiile din 1989, între trecut și viitor

1. Precizați mediul social la care se referă sursa dată.
2. Formulați un punct de vedere referitor la nostalgia trecutului, susținându-l cu două informații din sursa dată.
3. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia societatea civilă a militat pentru o tranziție rapidă spre democrație.

III. Simularea unui proces contra fostilor torționari din perioada comunistă. Elevii vor fi împărțiți în echipe care vor juca diverse roluri:

Acuzatorii (avocați ai victimelor);

Avocații apărării (care vor argumenta în favoarea torționarilor);

Martori (foste victime, experți, istorici);

Judecători (care vor analiza probele și vor decide verdictul).

Fiecare echipă va prezenta un caz fictiv, bazat pe evenimente reale, în care victimele regimului comunist cer dreptate pentru suferințele lor. Elevii care joacă rolul acuzatorilor vor construi un dosar cu dovezi și vor face apel la justiție morală și juridică. Avocații apărării vor aduce argumente legale (de exemplu, legile care protejează drepturile torționarilor în anumite cazuri) și vor încerca să diminueze gravitatea actelor lor.

Se punctează: coerența argumentelor, documentarea, viziunea generală, abilitățile de comunicare.

Grilă de autoevaluare

Oficiu:	Total:	Item I	Item II	Item III
10 p.	100 p.	5 x 5 = 25 p.	1/5 p. + 2/10 p. + 3/10 p. = 25 p.	4 x 10 = 40 p.

Recapitulare finală

I. Alegeți, din chenarul de mai jos, acei termeni care au legătură cu domeniul economic din perioada comunismului din România.

economie planificată, proprietate privată, plan cincinal, colectivizare, sistematizare, autosuficiență, reformă fiscală, raționalizare, economie de piață, cartele, industrializare, muncă patriotică, privatizare, proprietatea statului, sovrom, piață liberă

II. Așezați, în ordine cronologică, următoarele evenimente istorice:

a. Revolta de la Timișoara; b. Nicolae Ceaușescu devine secretar general al Partidului Comunist Român; c. România devine republică populară; d. Criza economică și austeritatea; e. Începutul colectivizării; f. Retragera Armatei Roșii de pe teritoriul României; g. Adoptarea primei Constituții staliniste; h. Înființarea Organizației Tratatului de la Varșovia.

III. Citiți următoarele surse și răspundeți cerințelor aflate sub acestea.

1. *Jur că îmi voi face întotdeauna datoria cu cinste și devotament pentru strălucirea și măreția națiunii noastre socialiste, a Republicii Socialiste România.*

Jurământul rostit de Președintele RSR la preluarea funcției – Extras din Constituția RSR (fragment)

a. Precizați cum reflectă jurământul depus de Nicolae Ceaușescu angajamentele ideologice și politice ale regimului comunist din România și care au fost implicațiile acestora asupra dezvoltării statului român în perioada respectivă.

2. *Voi învăța și voi munci pentru a deveni un fiu de nădejde al patriei mele – Republica Socialistă România.*

Legământul pionierului, în timpul RSR (fragment)

b. Menționați organizațiile de copii și tineret create pentru îndoctrinarea acestora.

3. *Nu există nici o justificare, nu poate fi acceptat nici un motiv de a admite, pentru o clipă numai, ideea intervenției militare în treburile unui stat socialist frățesc.*

Din discursul lui Nicolae Ceaușescu rostit la mitingul din 21 august 1968

c. Prezentați două consecințe care au marcat politica externă a României după acest discurs.

4. *[...] Pentru femeile intervievate, experiența avortului s-a încheiat cu un amar happy-end. Toate au supraviețuit fizic dar au rămas cu sechele psihologice. În spatele acestei aparente resemnări se ascunde revolta. Revoltă că au fost folosite, că pentru o perioadă de timp (pentru ele, cei mai frumoși ani ai vieții), ele nu și-au aparținut lor, ci au fost proprietate de stat.*

Elena Bărbulescu, Femeia și avortul în perioada 1966–1989, Anuarul de istorie orală, nr.1, 1998, p.180–181.

d. Argumentați următoarea secvență „(...) ele nu și-au aparținut lor, ci au fost proprietate de stat.”

Evaluare finală

I. Alegeți varianta corectă.

- Termenul de *cult al personalității* a fost lansat de:
 - V.I. Lenin
 - I.V. Stalin
 - Nichita Hrușciov
- Dintre grupurile de rezistență anticomunistă, cel care a supraviețuit cel mai mult a fost cel din:
 - Munții Apuseni
 - Munții Făgăraș
 - Banat
- În anul 1956, în România, a fost introdusă o nouă structură colectivistă:
 - GAC
 - SMT
 - CAP
- Jocurile Olimpice, cunoscute ca Olimpiada Nadiei Comănești sunt cele din anul:
 - 1976
 - 1980
 - 1984
- Lozinci împotriva regimului comunist, precum „Jos comunismul!”, „Jos Ceaușescu!” au fost strigate pentru prima dată la:
 - Cluj-Napoca
 - Timișoara
 - București

II. Realizați asocierea corectă între cauzele din stânga și efectele din dreapta. (ex. 5 → f)

- Declarația CC a PMR din aprilie 1964
- Semnarea Actului final de la Helsinki
- Datoria externă a României ajunge la 10.2 miliarde de dolari, în anul 1981
- Criticarea politicii economice a lui Ceaușescu de către anumiți activiști ai PCR

- Este adoptată Constituția din 1965
- Adoptarea măsurilor restrictive
- Scrisoarea celor șase
- Mișcarea lui Paul Goma
- Respingerea pretenției PCUS de a coordona activitatea tuturor partidelor comuniste

III. Indicați legătura potrivită dintre termenii enumerați și imaginile de mai jos: 1. *cultul personalității*, 2. *sportul de masă*, 3. *disidența*, 4. *memorializarea comunismului*, 5. *colectivizarea*. (ex. 6 → e)

A

B

C

D

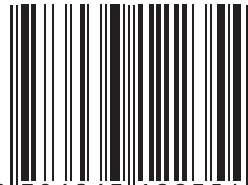
Grilă de autoevaluare

Oficiu:	Total:	Item I	Item II	Item III
10 p.	100 p.	5 x 6 = 30 p.	4 x 5 = 20 p.	4 x 10 = 40 p.

ISBN 978-606-31-2235-4

9 786063 122354